Glasilo delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije, 19. marca 1990 – št. 5 – letnik XLI

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- OŽIVLJANJE PROGRAMSKIH JEDER NESPREJEMLJIVO, str. 2
- ŽAGARJEVE NAGRADE IN PRIZNANJA, str. 3
- BLIZU ŽIVLJENJU IN LJUDEM, str. 4
- KAKO UBITI TRI MUHE NA MAH, str. 5
- GIMNAZIJA ZDAJ! str. 5
- NAVDUŠENI ZA PRENOVO, str. 6
- UMRLI ZIDOVI, str. 9

Učitelji zaslužijo priznanje in opravičilo

Iz govora Milana Kučana ob podelitvi Žagarjevih nagrad in priznanj

Razprave in strokovni prispevki o »šoli v političnem pluralizmu« med drugim dokazujejo, da tudi stroki ni preprosto odgovarjati na številne dileme in izzive oblikovanja šolske politike v političnem pluralizmu. Da je nujno in koristno resneje slediti izkušnjam, razvojnim težnjam ter vplivom, ki ga ima politični pluralizem v deželah z razvitim večstrankarskim političnim sistemom na oblikovanje šolskega sistema, njegove organizacije, vodenje in financiranje ter na šolsko prakso, organizacijo šolske ponudbe, vsebino vzgojno-izobraževalnega dela šole ter na delo in položaj učiteljev in vzgojiteljev v njej.

Realno je pričakovati, da bodo tudi pri nas ob državnem šolstvu nastajale različne oblike zasebnega šolanja, kot jih pozna razviti svet.

Polemike, sprožene ob pripravah sprememb šolske zakonodaje, še preden so bile te spremembe prenesene v skupščino, o zakonskih pogojih za opravljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti z osebnim delom, bodo v prihodnje verjetno še ostrejše. Razumljivo, saj pluralizem šolskih oblik in uveljavljanje zasebnega šolstva tudi v svetu ni sprejet brez resnih pomislekov. S tem ko uspešno rešuje nekatere probleme, pa ustvarja tudi nove; zlasti socialno in svetovnonazorsko ločevanje otrok. Negativnim pojavom se nikjer niso znali izogniti, zato tudi niso redka gibanja, ki želijo zasebno šolstvo odpraviti ali pa vsaj zmanjšati njegov pomen. Za nas je to nedvomno velik izziv in velika odgovornost. Misliti je treba na to, da se v zamisli o zasebni šoli predvsem razkriva želja po drugačni šoli.

S črtanjem določil o vodilni vlogi ZK pri graditvi socializma, o utemeljenosti vzgoje in izobraževanja »posebej na marksizmu« ter s črtanjem ustavnega določila o zasebnem statusu izpovedovanja vere je konec nekoč zelo mučnih razprav o tem, ali je učitelj lahko religiozen. Ustavno zagotovljena pravica svobode izpovedovanja vere velja za učitelja enako kot za vse druge državljane. Že to pa zahteva odgovor na vprašanje, kaj je naloga šole in učitelja v njej. Dr. Marko Kerševan pravi »ne da pridobivajo za svoj svetovni nazor ..., ampak da pomagajo učencem pri oblikovanju njihovega nazora – pomagajo s tem, da ponudijo tisto, kar šola lahko daje: znanstvena spoznanja in usposabljanje za odprto, kritično, distancirano razmišljanje ob skupnih humanističnih vrednotah«. Ugotavlja, da taka usmerjenost šole ne zahteva neuresničljivega skrivanja učiteljevega prepričanja, temveč posluh za »razlikovanje med neskrivanjem in propagandnim razkazovanjem tega prepričanja«. Nujno je črtati marksizem kot smoter in vrednoto ter razlikovati med sredstvom in vzgojnim smotrom – to pa je hkrati obramba pred tistimi, ki bi želeli zasesti dozdajšnje privilegirano mesto marksizma v šoli. Nujno predvsem zato, ker ostaja zdajšnjim rodovom v Sloveniji naloga, »naučiti se živeti z (ne)religijskimi razlikami, z religijskim pluralizmom«... in »tako uresničevati versko svobodo, da ne bo obremenjevala, ampak bogatila skupno življenje, oziroma tako oblikovati skupno življenje, da to ne bo pomenilo pritiska k uniformnosti, k odpravi raznolikosti v mišljenju in vsakdanjem življenju«.

»Šola naj ne služi nikogaršnji ideološki ali politični indoktrinaciji: podpira naj individualno oblikovanje pogleda na svet. Spodbuja politično kulturo pluralizma in strpnosti ter zagotavlja potrebno državljansko izobraženost. V svojem delu je lahko zavezana le dosežkom znanosti ter humanističnim, kulturnim in civilizacijskim vrednotam.« Tako je zapisano v programskem dokumentu ZKS. Tako sta se zdaj šolstvo in pedagoška znanost znašla v zagati: spremeniti bosta morala tisto šolsko zakonodajo, učbenike, učne načrte in programe, ki še temeljijo ravno na tisti ideologiji nekdanje partije, ki se je je sedanja prenovljena ZKS-SDP odločno odrekla.

Zahteva učiteljev po avtonomiji šole, ki je v prejšnjem stoletju pomenila »vzgojo za odgovornost« in je izhajala iz pravice otrok do oblikovanja lastnega prepričanja ter pravice staršev do moralne in nazorske vzgoje svojih otrok, ki pa pri nas dolgo ni imela nobene veljave, postaja v politično pluralni družbi normalna. Šoli odvzema naziv posvečene družbene institucije, nosilke »revolucionarne vzgoje«. Šele v takšni šoli se lahko ustvarja stvarni socialni položaj, kakršnega otroci spoznavajo tudi v življenju. V taki šoli tudi učitelj nastopa kot človek s svojim političnim in nazorskim prepričanjem, ki tega prepričanja ne skriva, in tudi ne vsiljuje učencem. To jim omogoča, da tudi v šoli spoznavajo realno življenje, da spoznavajo ljudi različnih prepričanj,da te nazore medsebojno primerjajo, za svoj nazor pa se končno odločajo sami. V takšni šoli je edino mogoče uresničiti pogled Staneta Žagarja na vlogo učitelja, o katerem pravi, da »naj stopi s svojega odra in postane prijatelj, pomočnik in s tem duhovni voditelj otrok«.

Vprašanje je, ali je mogoče v imenu večje avtonomije šole usmerjenost vzgojnega delovanja povsem prepustiti le presoji učitelja in zgolj njegovemu subjektivnemu vrednotenju. Kajti šola se tudi v političnem pluralizmu ne bo znebila obveznosti do staršev, ki so ji zaupali otroke.

Političnemu voluntarizmu, arbitrarnosti in nestrokovnosti se zapirajo vrata. To je izziv za ustvarjalne, sposobne, strokovno podkovane in pedagoško usposobljene ljudi v šolstvu. Družbena promocija je mogoča zdaj tudi na tem občutljivem področju z visoko profesionalnostjo opravljanja tega, za človeka, družbo in narod potrebnega dela.

V družbi, ki noče samovolje in neznanja, ki ceni pamet bolj kot nespamet, ki hoče red in ne nereda, ki hoče napredek in ne siromaštva, bo ustrezno vrednoteno delo učitelja, visoko bodo postavljena merila uspešnosti njegovega dela in na tej podlagi bo to delo tudi dostojno plačano. Učitelj lahko prepriča učenca o vrednosti znanja, o smislu učenja, če ga v to prepričujeta njegov družbeni ugled in gmotni položaj. Naši učitelji so doslej – kljub temu, da ni bil vselej izpolnjen niti ta pogoj, odgovorno in predano poklicno skrbeli za kakovost naše šole. Ta je prav zato vendarle in kljub vsemu bila večja, kot se zdaj trdi. Zato zaslužijo vse priznanje in tudi opravičilo. Kajti prav to zdaj, ob postavljanju novih temeljev našega izobraževalnega sistema omogoča odkrit in pošten pregled in odpravljanje preteklih zablod, oprto na strokovne podlage. Zato čestitam Žagarjevim nagrajencem, ki so izbrani prvaki naše šolske teorije in prakse. Ta nagrada je nekako tudi dokaz, da se zavedamo, da velja v svetu za nespametno tista družba, ki ne vlaga dovolj v znanje, v šolstvo. Šola je vlaganje v ljudi, to pa je od vseh mogočih vlaganj zagotovo najučinkovitejše.

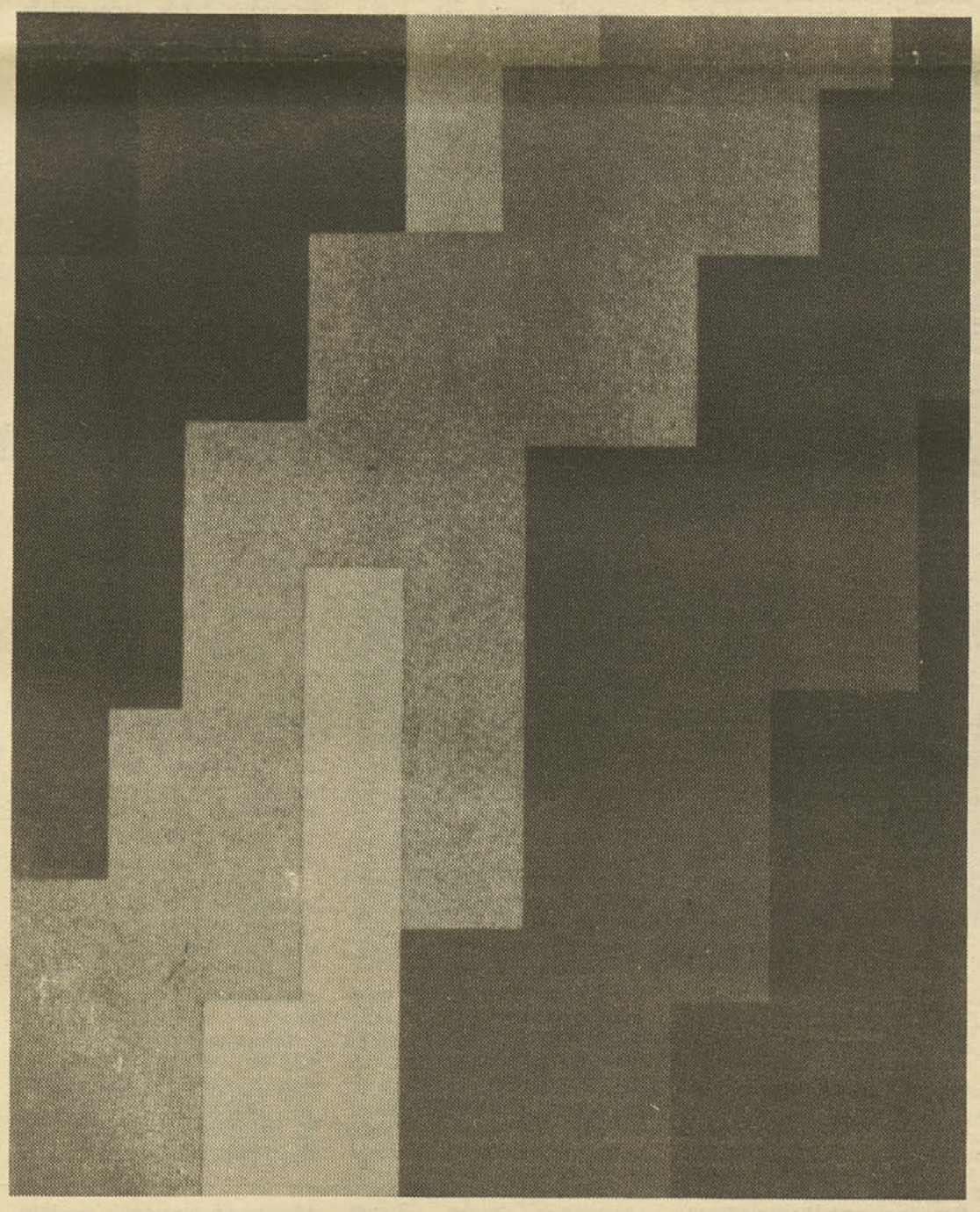

Jorma Hautala: Podvodno mesto II, barvni sitotisk, 1987

Finska umetniška grafika je konec osemdesetih let doživela preporod. V prejšnjih desetletjih je bila naša umetniška grafika delikatno črno-bela, včasih celo metafizična, izvedena v globokem tisku ali lesorezu z močnim občutenjem narave. Danes odtisi grafik večjih formatov in drznejša uporaba barve dajejo finski grafiki bolj mednaroden pečat. Kljub temu pa je podoba finske grafike danes primitivna, v dobrem pomenu periferna, nikakor pa ne komercialno spolirana.

Širino izražanja omogoča raznovrstnost grafičnih tehnik: od litografije do sitotiska, od barvnega lesoreza do fotojedkanice. Abstraktno slikanje je dobilo naravno osnovo iz tradicije konstruktivizma, a ima danes tudi svoje ekspresivne dimenzije, sočasno pa ekspresivna slika živi fundamentalno poleg abstraktne. Urbanizacija, mestna kultura in mednarodno združevanje so povzročili, da je finska umetniška grafika postala samokomunikativna. Iskreno trdoglava egocentričnost, sebičnost in upornost našega naroda pa odsevajo specifično bit naše grafike.

(Knutti Lavonen, besedilo iz kataloga Sodobna finska grafika. Galerija Tivoli, 7. 3. – 1. 4. 1990)

aktualno

IZOBRAŽEVANJE IN TEHNOLOŠKI RAZVOJ JUGOSLAVIJE

Po poti navzgor – z zamudo

Pedagoška fakulteta osiješkega vseučilišča je pod pokroviteljstvom Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo Slovenije in Republiškega komiteja za raziskovalno dejavnost in tehnologijo Slovenije pripravila v Ljubljani dvodnevno posvetovanje (22. in 23. februarja letos) o izobraževanju in znanstvenem ter tehnološkem razvoju Jugoslavije, ki spada v sklop projekta z enakim naslovom – v njem sodeluje približno 130 vodilnih znanstvenih delavcev iz vseh naših republik, ki raziskujejo to problematiko že več let, njihova razmišljanja in ugotovitve pa temeljijo tudi na izmenjavi mnenj ob različnih omizjih, posvetih in srečanjih v sklopu sodelovanja z OECD. Na znanstvenem posvetu v Ljubljani je svoje poglede na izobraževanje in tehnološki razvoj razložilo nekaj več kot štirideset strokovnjakov.

Žal tretjega tisočletja ne bomo pričakali z visokim narodnim dohodkom, da pa v prihodnje to ne bi ostala le vizija, moramo bolj razvijati izobraževalni sistem – so ugotavljali udeleženci. Z zdajšnjo izobrazbeno ravnijo prebivalstva ne moremo biti zadovoljni: v Sloveniji ima le 6 odstotkov prebivalstva visoko izobrazbo, brez poklica jih je 15 odstotkov. V Srbiji ima visoko izobrazbo 6,6 odstotka prebivalcev, vendar pa jih je brez poklica kar 41,7 odstotka, brez vsakršne izobrazbe pa 15,2 odstotka (v Sloveniji le 1,2 odstotka). V prihodnje bo moralo več mladih končati srednje šole, več jih bo moralo nadaljevati študij na univerzi in kasneje v podiplomskem izobraževanju. Toda izobrazbena raven prebivalstva se bo le počasi zboljševala, če bomo kakovostno in količinsko razvijali le redne oblike šolanja; bolj kot doslej se morajo uveljaviti predvsem nešolske oblike izobraževanja, nujno pa je treba spremeniti tudi odnos do izobraževanja zaposlenih. Odrasle moramo spodbujati k nenehnemu izobraževanju in spopolnjevanju. Prepozno je dojemati, da je takšno izobraževanje nujno, šele tedaj, ko ostanejo brez dela in brez dohodkov (podobno se čedalje pogosteje dogaja tudi pri nas, npr. predvsem pri delavkah podjetij, ki so šla v stečaj). Če bi bili ljudje usposobljeni še za kakšno drugo delo, razen za tisto, ki ga opravljajo, zlepa ne bi bili tako življenjsko ogroženi.

O vse pomembnejši vlogi izobraževanja so strokovnjaki govorili v sklopu tehle tematskih področij: Tehnološki razvoj in izobraževanje, Visokošolsko izobraževanje in tehnološki razvoj in Nešolske oblike izobraževanja in tehnološki razvoj.

Objavljamo nekaj misli dr. Ane Krajnc iz prispevka o Nešolskih oblikah izobraževanja:

V osemdesetih letih so nešolske oblike izobraževanja naglo naraščale po vsem svetu (na leto povprečno za 25 odstotkov po številu udeležencev in po novih programih), čedalje več je udeležencev izobraževanja, pa tudi tistih, ki izobražujejo ali izobraževanje usmerjajo, in onih, ki povpraševajo po znanju in izobraženih. Te oblike so vse bolj intenzivne, uspešneje se razvijajo nove metode in novosti se vse hitreje vpeljujejo v izobraževanje. Po svetu odpirajo iz dneva v dan nova središča za študij na daljavo, ki omogočajo študij dvestotisočglavi množici zaposlenih (Tajska, Južni Pacifik, Nizozemska, Sovjetska zveza, Madžarska, Nemčija ipd.). V Jugoslaviji pa ugotavljamo prav nasprotno: v osemdesetih letih je nešolsko izobraževanje in izobraževanje odraslih vztrajno upadalo. Podatki o tem so bili sproti objavljeni in dosegljivi vsem, veliko je bilo tudi sestankov, na katerih smo opozarjali na posledice vse manjšega zanimanja za takšno izobraževanje. Očitno je bilo vse zaman: kljub temu izobraževanje odraslih še upada in ga je količinsko manj kot desetina toliko, kot ga je bilo v šolskem letu 1977/78.

Skrajni čas je, da se to spremeni. Druge izbire ni. Je pot navzgor v tekmi s časom še mogoča? Ali sploh še lahko dohitimo razvite dežele? Bomo zmogli usposobiti ljudi?

To so vprašanja, na katera bo stroka z »da« težko odgovorila.

L. L.

O PREDLAGANIH PRISTOJNOSTIH FEDERACIJE V ŠOLSTVU

Oživljanje skupnih programskih jeder nesprejemljivo

Ob pobudi predsedstva SFRJ za oblikovanje nove ustave se znova pojavljajo tako v beograjskem tisku kot na nekaterih sestankih v federaciji in v posameznih republikah predlogi, naj bi federacija dobila v šolstvu nekatere pristojnosti. Čedalje pogostejše so zlasti zahteve, da je potreben jugoslovanski vzgojno-izobraževalni sistem. Najbolj vnet zagovornik ustavno opredeljenih dolžnosti in pravic federacije v vzgoji in izobraževanju je dr. Mijat Šuković, univerzitetni profesor, v preteklem desetletju podpredsednik Zveznega izvršnega sveta, zdaj pa delegat Črne gore v Skupščini SFRJ. V rubriki Gledišta, beograjskega dnevnika Borba, si je v treh prispevkih, od 14. do 16. februarja, prizadeval utemeljiti, da je pristojnost federacije v izobraževanju upravičena.

V obsežnem razglabljanju o tej temi v članku z dvema nadaljevanjema bi težko našli utemeljene razloge za avtorjevo tezo o tem, da je treba predpisati pristojnosti zvezne države v šolstvu. Nekatere ideološke sintagme, kot npr. »demokratsko federativno jedinstvo i zajedništvo« ter »jugoslovanska demokratska federativna svest« ne morejo biti utemeljen razlog za ponovno oživljanje skupnih programskih jeder na zvezni ravni, ki jih avtor ponuja kot poglavitno pristojnost federacije v šolstvu. Kljub previdni in nekako sramežljivi razlagi, kako nujne so pravice in dolžnosti federacije v vzgoji in izobraževanju, se ni mogoče izogniti občutku, da se v novi preobleki ponuja nov demokratični unitaristični model šolstva. Z njim bi po Šukovićevem mnenju federacija »prepustila republikam dovolj prostora, dovolj možnosti, da republike v učne načrte in predmetnike, v njihovo realizacijo, včlenijo nacionalno-zgodovinske, nacionalno-kulturne, demokratične, sociološke in vse druge nacionalne vrednote, pomembne za ohranjanje in revaloriziranje nacionalnih vrednot«. Če bi tako določali nastajanje šolskih programov v Jugoslaviji, bi se vrnili ne le v čase pred 45. leti, temveč v obdobje šestojanuarske diktature. S takšno zamislijo bi docela omejili izvirne suverene pravice republik ali držav posameznih narodov in narodnosti Jugoslavije v šolstvu na nekaj dopolnilnih, drugotnih funkcij. Federacija bi tako kot nekaka nadnacionalna tvorba imela temeljne pristojnosti. Dr. M. Šuković vztraja, da mora federacija z novo ustavo dobiti pristojnosti za normativno urejanje družbenogospodarskih odnosov v vzgoji in izobraževanju, za določanje razvojne strategije šolstva, za določanje temeljev in ciljev vzgoje in izobraževanja, za konstituiranje te dejavnosti itn. Logičen sklepni predlog, ki sledi iz takšnih razmišljanj, pa je zahteva, da bi v strukturi zveznih upravnih organov z zakonom ustanovili poseben zvezni upravni organ za vzgojo in izobraževanje, znanost, tehnologijo in informatiko.

Pisec članka je bržkone pozabil, da je predsednik zvezne vlade Ante Marković lani preuredil zvezne upravne organe tako, da je ukinil zvezni komite ter področje raziskovalne dejavnosti, tehnologije in informatike uvrstil v novi zvezni sekretariat za razvoj. Ta svoj predlog za novo ministrstvo, ki bi zajelo tudi šolstvo, je dr. Šuković utemeljil z upravo-analiznimi strokovnimi opravili, še zlasti pa s spremljanjem stanja na teh področjih v vsej državi, predlogov za razvojne načrte, strategije, politiko in ukrepe ter urejanje mednarodnih odnosov na navedenih področjih.

Ne bi govoril o upravičenosti določenih upravnih nalog pri usklajevanju tehnološkega razvoja in povezovanja raziskovalne dejavnosti. Zagotovo pa upravno-analizna in strokovna opravila v vzgoji in izobraževanju ne spadajo v zvezni upravni organ. Specifičnosti, ki izhajajo iz kulturnozgodovinskih razlik ter republiške in nacionalne posebnosti pri opredeljevanju šolske razvojne strategije so tolikšne, da jih ni mogoče poenotiti na jugoslovanski ravni. Zagovorniki skupništva (zajedništva) so hote ali nehote zagovorniki povprečja. Na primer: osemletna šolska obveznost je v nekaterih delih Jugoslavije še zmeraj precej težko uresničljiva, tako količinsko kot kakovostno. Na slovenskem ozemlju pa smo začetek osemletne šolske obveznosti oznamovali že pred 121 leti. Skrajni čas je torej, da pripravimo novo zasnovo šolske obveznosti, ki bi bila daljša od osem let in kakršno poznajo že nekaj časa v razvitih državah zahodne Evrope. Prej ali slej bi se verjetno morali posloviti od modela obvezne šole, ki je nastal pred 34 leti. Mislim, da ne bi bilo prav nič tragično, če bi bili v Jugoslaviji nekoliko asimetrični tudi v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Takšne možnosti je dopuščala v času Brežnjeva celo Sovjetska zveza z dokaj centralistično urejenim šolskim sistemom, saj so imele baltiške republike enajstletno splošnoizobraževalno šolo v primerjavi z drugimi deli Sovjetske zveze, kjer je prevladovala desetletka. Torej so tolerirali v najrazvitejših federalnih enotah razlike v šolskem sistemu zaradi kulturnozgodovinskih posebnosti in višje splošne izobrazbene ravni Litve, Letonije in Estonije, ki so civilizacijsko bližje skandinavskim državam kot pa sosednjima sovjetskima republikama.

Zagovorniki pristojnosti federacije v šolstvu neredko primerjajo naše razmere z ureditvijo šolstva v drugih federacijah, pri tem pa pozabljajo, da gre pogosto za enonacionalne zvezne države, kot so Zvezna republika Nemčija, ki ni dober zgled za utemeljevanje potrebe po zveznem ministrstvu za šolstvo, ker imajo prav v ZRN zvezne dežele bistvene temeljne pristojnosti na področju šolstva. Poleg tega pa se zvezne dežele verjetno laže med seboj dogovorijo o usklajevanju izobrazbenih in materialnih standardov v šolstvu, ker so razlike bolj ali manj zanemarljive. Lahko bi omenili kot neprimerljive tudi druge federacije z izvirnimi pristojnostmi federalnih enot v šolstvu (npr. zvezne države v ZDA, kantoni v Švici). Težko bi našli primere, ki bi govorili v prid zagovornikom pristojnosti naše federacije v šolstvu. Tudi v Kanadi, ki je federativno organizirana; minister za šolstvo kanadske frankofonske province Quebec je npr. vselej navzoč na ministrskih konferencah za šolstvo držav članic OECD v kanadski državni delegaciji. Belgijo zmeraj predstavljata ministra za šolstvo Flandrije in Valonije na sestankih držav članic Evropske skupnosti, ko obravnavajo šolske zadeve.

Unitaristična zasnova šolstva v federacijah, še zlasti v večnacionalnih državnih skupnostih, je v civiliziranem svetu večinoma že preteklost. Motijo se tudi tisti naši privrženci zveznega skrbništva nad šolstvom republik, ki pravijo, da moramo priti v združeno Evropo »poenoteni« in v »skupništvu«, češ, saj bo tudi v Evropi po letu 1992 prevladal nekakšen nadnacionalen koncept vsesplošnega poenotenja. Usklajevanje tehničnih, proizvodnih, poslovnih standardov ne pomeni tudi kulturne in narodnostne asimilacije. Nasprotno. V dokumentu Evropske skupnosti, ki so ga sprejeli na seji Sveta ministrov za šolstvo, 6. oktobra 1989, je v smernicah o sodelovanju držav članic pri oblikovanju skupne politike v vzgoji in izobraževanju od leta 1993 npr. posebej poudarjeno, da mora večkulturnost v Evropi temeljiti na učinkovitejšem učenju tujih jezikov v šolah, pri tem pa je zaradi različnih kultur nujno upoštevati različne poti za uresničevanje tega cilja. Pri oblikovanju šolskih sistemov je sicer pomembna zavzetost za integracijo otrok in državljanov v Skupnosti držav članic, obenem pa je nujno varovati njihovo jezikovno in kulturno identiteto.

Tako opredeljujejo cilje šolske politike v Evropski skupnosti. Taka večkulturnost bo ena od poglavitnih stalnic prihodnje konfederativne Evrope, v kateri bodo morali imeti vsi narodi enako raven suverenosti in kulturne samostojnosti ne glede na obliko državnosti, iz katere bodo vstopili v to združeno Evropo. Tako kot bi bilo stapljanje narodov in narodnosti v združeni Evropi v nekakšno evropsko nadnacionalnost utopija, so nesprejemljive tudi zamisli o nekakšni jugoslovanski nadnacionalnosti in kakršnemkoli vsiljevanju poenotenja vzgojno-izobraževalnega sistema v skupni državi narodov in narodnosti Jugoslavije.

BORIS LIPUŽIČ

Izobraževanje odraslih v različnih izobraževalnih sistemih

Ob praznovanju 30-letnice dela Zveze delavskih univerz Slovenije je bilo 24. januarja 1990 posvetovanje na temo: Izobraževanje odraslih v različnih izobraževalnih sistemih. Tematiko so predstavili: dr. Ludvik Horvat, predsednik Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, dr. Johann Dvorak, vodja oddelka za izobraževanje odraslih v zveznem ministrstvu za izobraževanje, umetnost in šport Avstrije, in gospod Lothar Arabin, predsednik hessenske Zveze ljudskih univerz. V pogovoru so sodelovali še predstavniki urada za izobraževanje odraslih z avstrijske Štajerske in Koroške in predsednik ljudskih in delavskih univerz Hrvaške.

Dr. Ludvik Horvat je nanizal nekaj misli o oblikovanju nacionalnega programa in o denarnih prispevkih države za izobraževanje odraslih. Povedal je, da je na republiški ravni imenovana skupina strokovnjakov, ki bo oblikovala izhodišča nacionalnega programa za izobraževanje. Izobraževanje odraslih je delno včlenjeno v ta sistem, sega pa še na področje gospodarstva, politike zaposlovanja, socialne politike ipd., zato je tudi financiranje le-tega treba zagotoviti iz različnih virov. Večji del izobraževanja odraslih se mora financirati prek podjetniške logike, država pa bi morala priskrbeti del denarja za razvojno in raziskovalno dejavnost, za delovanje sistema in za subvencije v nujnih primerih (npr. za preusposabljanje delavcev ob stečajih).

Dr. Johann Dvorak je predstavil sistem izobraževanja odraslih v Avstriji, kjer je le-to razdeljeno predvsem na splošno in poklicno.

Poklicno izobraževanje načeloma sofinancira socialno ministrstvo, splošno izobraževanje pa prosvetno. Denarno podpirajo le del izobraževanja, ki poteka zunaj podjetij, v posebnih ustanovah za izobraževanje odraslih – te imajo tri vire financiranja. To so različne skupnosti, država in udeleženci. Delež posameznega vira ni zmeraj enak in je različen tudi po posameznih deželah – ponekod poravnajo kar dve tretjini stroškov. Poudaril je še, da bi morali v izobraževanju odraslih bolj kot doslej skrbeti tudi za splošno znanje.

Tudi predsednik hessenske Zveze ljudskih univerz gospod Lothar Arabin je poudaril, da mora država poskrbeti za stalne denarne vire za izobraževanje odraslih. Pri njih dobivajo ljudske univerze denar od države, občine in od udeležencev samih.

V izobraževanje želijo zajeti vse več odraslih in uresničevati tri temeljne cilje: usmerjenost v svet, usposabljanje za oblikovanje bolj kakovostnega življenja in poklicni vzpon posameznikov.

Izobraževanje odraslih tudi ne sme biti odvisno od zasebnega denarja, temveč je treba zanj zagotoviti družbeni denar tako kot za izobraževanje mladine. Izobraževanje odraslih je namreč del celotnega sistema izobraževanja. Razvijati je treba sistem ljudskih univerz, ki so strokovno usposobljene za izobraževanje odraslih.

V razpravi so predstavniki iz Avstrije in ZRN poudarili, kako pomembno je, da so andragoški vodje za izobraževanje odraslih dobro strokovno usposobljeni. Poudarili so tudi, kako pomembno je splošno izobraževanje, saj je temelj poklicnega vzpona. Takšen sistem financiranja izobraževanja odraslih, kot ga imamo pri nas (neposredna sredstva udeležencev ali njihovih delovnih organizacij), usmerja izobraževanje odraslih predvsem tako, da ustreza trenutnim potrebam.

Neposredna izmenjava izkušenj s predstavniki iz ZRN in Avstrije je bila zelo zanimiva. Podobnih srečanj bi morali organizirati še več in dobre izkušnje drugih dežel vpeljevati tudi v naš sistem izobraževanja odraslih.

IRENA KOMAC

Redne razpise

prostih del in nalog učiteljev, vzgojiteljev in drugih delavcev in sodelavcev v vzgojno-izobraževalnih in v vzgojno-varstvenih organizacijah bomo objavili letos

23. aprila in 14. maja

Vzgojno-izobraževalne in vzgojno-varstvene organizacije prosimo, da nam za prvo objavo pošljejo razpise najkasneje do 13. aprila, za drugo objavo pa do 4. maja t. l. Ob tem navedite, kdaj naj bo razpis objavljen!

Naknadne razpise bomo objavili **28. maja in 25. junija t. l. Vse druge razpise** bomo objavljali še naprej sproti, kot nam jih boste poslali ali pa sporočili **po telefonu na št. 061/315-585.**

prosvetni delavec

Ustanovitelja: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije – izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Časopisni svet: Vladimir Tkalec, predsednik, Milica Antič-Gaber, Justi Kavšek, Zdenko Kodelja, Janez Sušnik, Slava Šarc, Marija Velikonja, Iztok Vilič, Jože Žlahtič.

Direktor: Stanko Šimenc

Uredništvo: Stanko Šimenc, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Lučka Lešnik, novinarka – urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104.
Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Akontacija naročnine za leto 1990 znaša 70 din za posameznike in 140 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 35 din na leto. Posamezna števila stane 7 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509

Tiska ČTP Ljudska pravica, YU
ISSN 0033-1643.
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).

ŽAGARJEVE NAGRADE IN PRIZNANJA

Izbrani prvaki naše šolske teorije in prakse

1990

Nagrade in priznanja je slovesno podelil Izvršni svet Skupščine SR Slovenije 16. marca 1990 v Okrogli dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani. Nagrajence in povabljene je nagovoril Milan Kučan (odlomke iz njegovega slavnostnega govora objavljamo v uvodniku), nagrade pa je podelil Ivan Godec, predsednik Odbora za podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj.

Slovesnost sta obogatila pevski zbor Osnovne šole Šmartno pri Litiji in pihalni kvintet RTV Ljubljana.

Odbor za podeljevanje Žagarjevih nagrad in priznanj je letos prejel 28 predlogov, zato izmed predlaganih ni bilo lahko izbrati sedem posameznikov za nagrade in treh inštitucij za priznanja. Objavljamo povzetke iz utemeljitev.

TILKA JAN *je prejela Žagarjevo nagrado za uspešno pedagoško in organizacijsko delo v otroškem varstvu občine Tržič.*

Štiriintrideset let dela Tilke Janove, ravnateljice Vzgojno-varstvene organizacije Tržič, je bilo namenjeno predšolskemu otroku in vzporednim prizadevanjem za to, da bi ustvarili temu otroku kar najboljše možnosti za razvoj. Delati je začela kot vzgojiteljica, nato je postala ravnateljica vrtca, zdaj pa je ravnateljica Vzgojno-varstvene organizacije Tržič. Raznolikost del, ki jih je opravljala, in vsebina nalog so opredelili njeno predstavo o vlogi predšolske dejavnosti v naši družbi in tej vlogi je bilo namenjeno vse njeno delo. Delo Tilke Janove je bilo tako zelo uspešno tudi zato, ker je znala svoje osebne sposobnosti in prizadevanja povezati s tem, kar je bilo dobro za otroke, s pričakovanji staršev in okolja. Njeno delo in dosežki so lahko zgled in spodbuda zdajšnjim in prihodnjim rodovom mladih vzgojiteljic in vzgojiteljev. Kot ravnateljici ji je uspelo oblikovati strokovno usposobljen in enoten kolektiv, skrbela je za primerne delovne razmere in povezovanje dela vrtcev z okoljem.

FRANJO KARAŽINEC *je prejel Žagarjevo nagrado za uspešno pedagoško, kulturno in organizacijsko delo.*

Že več desetletij je izredno prizadeven pedagoški in družbenopolitični delavec. V vseh letih dela je dosegal zavidljive uspehe, in ti so se zrcalili v njegovih učencih, sodelavcih, v šolah, krajih, občinah in širših skupnostih, v katerih je delal. Z njegovim imenom so povezane nova šola v Koprivni pri Črni na Koroškem, Osnovna šola v Črni, posodobitev Osnovne šole Jakobski dol, dozidava in posodobitev pouka na Osnovni šoli Šmartno ob Paki ter dozidava, preureditev in vpeljava sodobne učne tehnologije na Osnovni šoli bratov Polančičev v Mariboru. Nesebično predan delu, šoli, krajevni skupnosti in občini je povsod veliko pripomogel k razvoju okolja, v katerem je živel.

Povsod, kjer je služboval, je zapustil široko sled. Zmeraj se je zavedal, da so za sodoben pouk in vzgojo potrebni strokovno dobro izobraženi učitelji, sodobno urejena in opremljena šola, dobro ozračje v kolektivu in tesno sodelovanje s starši. Z osebnim zgledom je znal šolo in z njo učitelje vpeti v tako delo in jih približati učencem, staršem in vsem ljudem, sredi katerih je delal in ustvarjal.

Prof. dr. ***BARICA MARENTIČ POŽARNIK,*** *redna profesorica za pedagoško psihologijo in psihologijo za učitelje na Filozofski fakulteti v Ljubljani, je prejela Žagarjevo nagrado za svojo raziskovalno in razvojno dejavnost v izobraževanju učiteljev.*

S problematiko izobraževanja učiteljev se ukvarja že dve desetletji. V tem obdobju je veliko pripomogla h kakovostnejšemu pedagoško-psihološkemu izobraževanju prihodnjih učiteljev, uspešno je razvijala program visokošolske didaktike in ustvarjalno oblikovala modele podiplomskega izobraževanja učiteljev. Z njenimi prizadevanji je bil ustanovljen Center za pedagoško izobraževanje na Filozofski fakulteti, ki med drugim prireja tečaje iz visokošolske didaktike in seminarje za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe.

Za notranjo preobrazbo šolstva pa je posebno dragocen njen prenos novih spoznanj v izobraževanju učiteljev v šolsko prakso. Model pedagoške delavnice, ki ga je začela razvijati v zadnjem desetletju, najprej zlasti za mentorje študentom in za učitelje specialne didaktike, je imel med učiteljstvom izjemen odmev. Spodbudil je k posnemanju, razgibal dejavnosti v šoli in odprl nove možnosti za drugačno, bolj kakovostno delo učitelja v razredu.

Prof. Požarnikova sodeluje kot izvedenka za izobraževanje učiteljev na mnogih znanstvenih posvetih v tujini, hkrati pa sleherno novo spoznanje prenaša tudi v učiteljske kolektive na Slovenskem.

MARIJA ŠEMRL, *profesorica defektologije, je prejela Žagarjevo nagrado za svoje prizadevno in uspešno delo pri razvoju specialne pedagoške teorije in prakse v Sloveniji in v Jugoslaviji.*

Že kot učiteljica v osnovni šoli je začutila, da je treba pomagati učencem, ki so težje napredovali. Od tod tudi temeljni motiv za njeno preusmeritev v celostno usposabljanje duševno prizadetih otrok in mladostnikov. Študij je nadaljevala v Ljubljani in ob delu v Zagrebu, kjer je diplomirala iz defektologije.

V šolskem letu 1972/73 je na Zavodu SR slovenije za šolstvo postala pedagoška svetovalka za to področje, in na njem je sedemnajst let razvijala specialno pedagoško teorijo in prakso ter pripomogla k ustvarjalnemu sodelovanju z organizacijskimi enotami.

Poglobljeno je nadaljevala strokovno usposabljanje specialnih pedagogov na področju domske vzgoje, podaljšanega bivanja in drugih oblik varstva otrok s prilagojenim programom in se potrjevala pri razvoju usposabljanja zmerno, težje in težko duševno prizadetih otrok in mladostnikov ter pri posodabljanju usposabljanja za delo.

Zavzeto je sodelovala tudi pri prenovi in prilagoditvah programov srednjega izobraževanja za mladostnike z motnjami. Njena strokovno najbolj dognana spoznanja pa so včlenjena v Program življenja in dela organizacij za usposabljanje lažje duševno prizadetih otrok in mladostnikov, ki se zadnja leta vse bolj vpeljuje v prakso.

Njeno vsestransko prizadevanje za razvoj defektološke stroke se je potrjevalo z delom v strokovnih društvih, v komisijah, pri pripravah učbenikov in strokovnega gradiva, pri konzultacijah in recenzijskih nalogah, s publicistiko in referati na strokovnih srečanjih v Sloveniji in Jugoslaviji, s sodelovanjem v območnih aktivih in delom s šolami, pri usposabljanju specialnih pedagogov in vodstev šol ter s svetovanjem staršem.

TONE TURIČNIK, *profesor slovenskega jezika na Srednji šoli v Slovenj Gradcu, je prejel Žagarjevo nagrado za izjemne dosežke na pedagoškem področju.*

Šolal se je na učiteljišču v Mariboru. Njegovo prvo delovno mesto je bila osnovna šola s kombiniranim poukom v Šentanelu nad Prevaljami. Po opravljeni vojaški obveznosti je končal Pedagoško akademijo, nato ob delu še Filozofsko fakulteto v Ljubljani in tako postal profesor slovenskega jezika.

Od leta 1966 je zaposlen na Srednji šoli v Slovenj Gradcu. Bil je ustanovitveni ravnatelj, profesor in ravnatelj te šole, zdaj pa je odličen profesor slovenskega jezika, ki z izrazitim posluhom skrbi pri učencih in sodelavcih za kulturo materinščine.

Zmeraj si je prizadeval za vsestranski razvoj in za uveljavitev te šole v koroški krajini in v širšem slovenskem prostoru. Zelo pomemben je njegov delež v celotnem kulturnem in družbeno-političnem življenju občine Slovenj Gradec in koroške krajine.

Prof. ***TEREZIJA URAN,*** *višja predavateljica didaktike matematike na Pedagoški akademiji v Ljubljani, je prejela Žagarjevo nagrado za predano pedagoško delo in za prispevek k posodabljanju pouka matematike v osnovni šoli.*

Svojo poklicno pot je začela s poučevanjem matematike v osnovni in kasneje v srednji šoli. Bogate izkušnje, ki si jih je pridobila z uspešnim petnajstletnim vzgojno-izobraževalnim delom, je nato prenašala v širšo pedagoško prakso kot pedagoška svetovalka za matematiko na Zavodu SRS za šolstvo. V tem obdobju je sodelovala v operativni skupini za posodobitev pouka matematike in pri tem je spoznala, da je uspeh prizadevanj za novo zelo odvisen od usposobljenosti učiteljev. Zato se je odločila za zaposlitev na Pedagoški akademiji, kjer deluje še danes.

Vsa leta je njeno delo povezano predvsem s poukom matematike v osnovni šoli. Je soavtorica učbenikov za matematiko od prvega do osmega razreda osnovne šole ter za prvi razred šol s prilagojenim programom. Sodelovala je tudi pri pripravi didaktičnega gradiva za učitelje pri recenziji učbenikov in učnih pripomočkov. Poleg tega je spremljala frontalno vpeljevanje sodobnejšega pouka matematike glede na primernost in uporabnost učbenikov na razredni stopnji.

Sodelovala je na številnih seminarjih in sestankih strokovnih aktivov po vsej Sloveniji, spodbujala vsebinske prispevke in sodobnejše oblike in metode dela ter tudi tako pomembno pripomogla k zboljševanju kakovosti in posodobitvi pouka matematike.

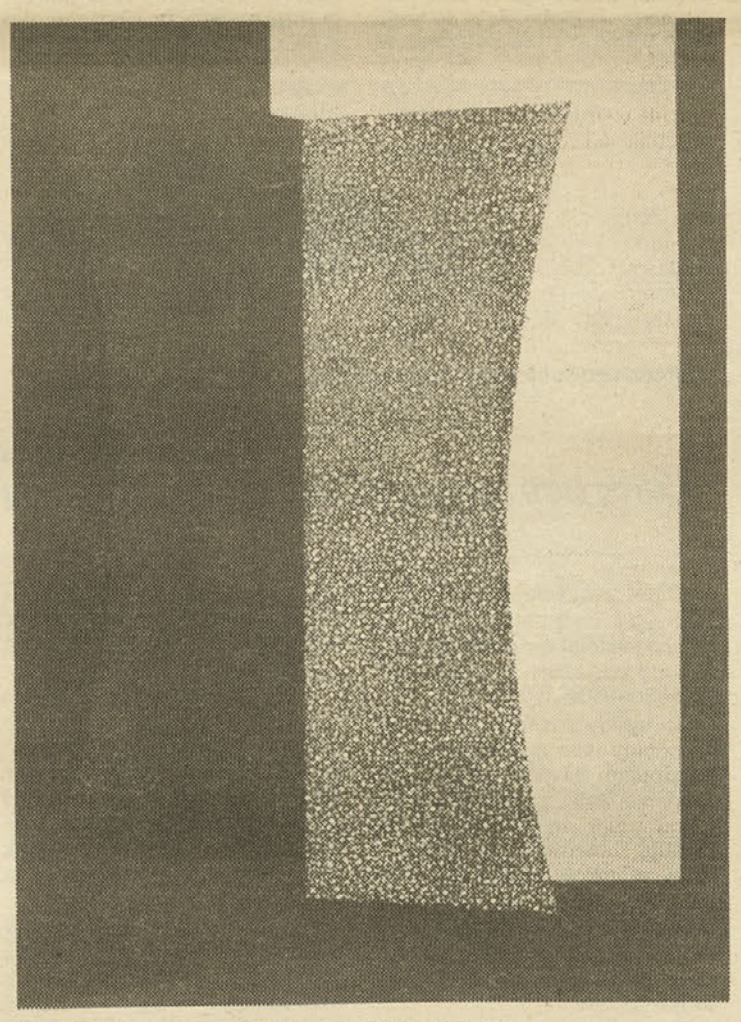

Pasi Niininen: Ravni II, barvni sitotisk, 1984

IRENA VELKAVRH, *predmetna učiteljica v Osnovni šoli Brezovica pri Ljubljani, je prejela Žagarjevo nagrado za uspešno pedagoško, strokovno in mentorsko delo pri pouku fizike in tehnične vzgoje.*

Mejniki v njenem življenju so kraji: Kosovelje, Pliskavica, Tomaj, Tolmin, Sežana in Ljubljana. Prav gotovo so hude socialne razmere v družini in slovenski Kras spodbudili v njej potrebno vztrajnost in delavnost, ki sta bistveni lastnosti njene osebnosti.

Odlikuje jo veliko strokovno in pedagoško znanje. V dolgoletni učiteljski praksi je znala kar se da smotrno povezati pouk fizike in tehnične vzgoje, z neprestano iznajdljivostjo pa poskrbeti za nadpovprečno dobro opremljene specializirane učilnice za oba predmeta in spodbujati mlade k inovativnosti. Strokovno deluje tudi v širšem okolju, tako v aktivu učiteljev fizike na različnih ravneh kot tudi v samoupravnih organih in organizacijah šole in kraja. Zaradi uspešnega in vsestranskega dela je bila med drugim izbrana tudi za mentorico študentom Pedagoške akademije v Ljubljani, s katero sodeluje že dvanajst let.

Njeni učenci so dosegali lepe uspehe, mnogi pa so se na tekmovanjih uvrstili na najvišja mesta v Sloveniji in Jugoslaviji.

GLASBENA MATICA V TRSTU *je prejela Žagarjevo priznanje za uspešno pedagoško delovanje na področju glasbene kulture med mladimi Slovenci v Italiji.*

Vloga te osrednje glasbene ustanove zamejskih Slovencev v Italiji se danes v bistvu ne razlikuje od tiste, ki so si jo njeni ustanovitelji zadali že pred 80 leti, in sicer: gojitev in razvijanje slovenske glasbene kulture in glasbene kulture nasploh, poglavitno težišče celotne dejavnosti in njen najdragocenejši del pa je pedagoško delo z mladimi. Glasbena matica pa ne skrbi le za glasbeno izobraževanje mladih Slovencev, ampak opravlja pomembno poslanstvo s tem, da jih zadržuje v slovenskem okolju in jih z nastopi vpeljuje v javno življenje. Kulturna vzgoja, rast in večja samozavest, ki si jo mladi tako pridobijo, pripomorejo k utrjevanju narodnega ponosa, narodne zavesti in identitete.

S svojo dejavnostjo združuje Glasbena matica približno 700 mladih, od osnovnošolskih otrok do višješolcev, in to na celotnem območju, kjer živijo Slovenci v Italiji, od Ukev v Kanalski dolini pa do Milj na Tržaškem. Iz svojega narodnostnega prostora se je prebila v širši italijanski, jugoslovanski in evropski prostor. Njeni uspehi se že od samega začetka porajajo iz pionirske zagnanosti ter skrajne predanosti delu, predvsem pa iz tega, da si je šola tudi v svoji pedagoški doktrini postavljala vedno najvišje cilje ter znala slediti razvoju stroke.

SLOVENSKI ŠOLSKI MUZEJ V LJUBLJANI *je prejel Žagarjevo priznanje za izjemno skrb za ohranjanje narodne in kulturne dediščine slovenskega šolstva ter za zavzeto mentorsko in svetovalno delo.*

Korenine ima v muzeju učiteljskega društva iz leta 1898. V 50-tih letih nepretrganega delovanja se je razvil v pomembno muzejsko ustanovo z bogatim arhivskim dokumentarnim gradivom, ki ga predstavlja v javnosti ob vseh pomembnih raztavah o naši kulturni zgodovini, pripravlja pa tudi posebne tematske razstave o posameznih področjih šolstva ter jih dopolnjuje z razstavnimi katalogi in monografijami o razvoju slovenskega šolstva.

Stalna zbirka o zgodovini slovenskega šolstva je prava učna delavnica za učence srednjih šol in za študente – prihodnje pedagoške delavce, ki dobijo v muzeju tudi številne arhivske podatke in uporabljajo bogato pedagoško knjižnico. Pri tem jih prijazno in zelo strokovno usmerjajo delavci muzeja. V zadnjih letih, odkar deluje v primernejših prostorih, je muzej okrepil mentorsko-svetovalno funkcijo in jo razširil tudi na učence osnovnih šol, ki v zgodovinskih krožkih raziskujejo razvoj šole v svojem domačem kraju.

SREDNJA VZGOJITELJSKA ŠOLA V LJUBLJANI *je prejela Žagarjevo priznanje za uspešno vzgojno-izobraževalno delo in prispevek k razvoju teorije in prakse predšolske vzgoje.*

V svojem 40-letnem delovanju je prispevala dragocen delež k izobraževanju vzgojiteljev za delo v vrtcih. Vodilo njenega delovanja je, da mora biti vzgojitelj predšolskih otrok humana, kultivirana in ustvarjalna osebnost. Na tej šoli je maturiralo že 3205 vzgojiteljev, ki so s svojim znanjem, domiselnostjo, ustvarjalnostjo pomembno vplivali na razvoj številnih rodov predšolskih otrok in soustvarjali novo podobo predšolskih ustanov.

Marsikdaj je morala šola samostojno oblikovati vzgojno-izobraževalni program in slog delovanja, ker ni bilo znanstvenih ustanov, ki bi podpirale to dejavnost. Pionirsko delo je opravila predvsem pri razvijanju programov estetske vzgoje – glasbe, plesa in likovnega področja.

Pedagoški delavci šole so svoje bogate izkušnje in znanje strnili v metodičnih priročnikih za posamezna vzgojna področja, sodelovali so tudi pri oblikovanju vzgojnega programa za vzgojo in varstvo predšolskih otrok. Ti delovni dosežki so zelo pomembni za pedagoško teorijo pa tudi za vzgojno prakso.

Z izredno prizadevnim delom je strokovno močan kolektiv povezoval šolo s predšolsko vzgojno prakso ter se z razvojem stroke uspešno odzival na potrebe otrok, družin in družbe.

Tilka Jan

Franjo Karažinec

Barica Marentič Požarnik

Marija Šemrl

Tone Turičnik

Terezija Uran

Irena Velkavrh

strokovno spopolnjevanje

PROJEKT ELLE

Drugi jezik in logika

Nenehno usposabljanje pedagoških delavcev za zgodnje vpeljevanje italijanskega jezika na Obali se nadaljuje.

Januarja letos je potekal drugi ciklus pedagoških delavnic ELLE, ki usposabljajo učitelje in vzgojiteljice za zgodnje vpeljevanje italijanskega jezika kot jezika okolja.

Projekt ELLE je bil predstavljen pri nas že leta 1987. Nastal je v Italiji, po naročilu ministrstva za šolstvo, in sicer delno po britanskem vzorcu P.E.P. (Primary Extension Programme). Pripravila ga je ekipa avtorjev pri milanski ustanovi IARD in ga v letih med 1978 in 1981 preskušala v Italiji in Švici. Kasneje pa je IARD usposabljal učitelje za poučevanje po novem prijemu – ELLE (Educazione Logico Linguistica Elementare); ta povezuje razvijanje jezikovne zmožnosti z razvojem logičnega mišljenja – še v Avstraliji, Kanadi, na Škotskem in v Argentini.

K nam je projekt prišel na pobudo generalnega konzula Republike Italije v Kopru dr. Felicea Scausa. Denar za vpeljevanje projekta na Obali je prispevalo italijansko ministrstvo za zunanje zadeve. Organizacijo usposabljanja je prevzel koprski oddelek Pedagoške akademije v Ljubljani. Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo SR Slovenije pa je podprl eksperimentalno vpeljevanje projekta v vzgojno-varstvene organizacije in šole s slovenskim in italijanskim učnim jezikom na narodnostno mešanem področju Obale.

Z eksperimentalnim vpeljevanjem projekta je Zavod SR Slovenije za šolstvo preverjal, ali je učno gradivo primerno za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev za drugi jezik na Obali, preverjal je potrebe po prilagoditvah gradiva in učne strategije za potrebe in specifiko pouka italijanščine pri nas ob hkratnem vrednotenju in spremljanju eksperimentalnih skupin. Ob tako zastavljeni primerjalni analizi pa poteka tudi neprimerjalna analiza uresničevanja zastavljenih ciljev, ki jo izvaja IARD.

In kakšne novosti prinaša projekt ELLE v pouk drugega jezika?

Usvajanje jezika ne poteka le s pomočjo verbalnih sredstev. Otroci dosežejo jezikovno zmožnost vzporedno z razvijanjem miselnih zmožnosti, ki so temelj vsakega procesa pri učenju ali usvajanju. Ta hipoteza je izhodišče pri izdelavi učnega gradiva, ki povezuje razvoj jezikovne zmožnosti z miselnimi procesi in s pripravo učne strategije, katere namen je razvijati otrokovo celostno spoznavno sposobnost in spodbujati njegov intelektualni razvoj.

Temeljni model jezikovne vzgoje je komunikacijski, pri tem pa se tovrstna vzgoja močno opira zlasti na otrokov socialni razvoj, jezik kot sredstvo sporazumevanja v medsebojnih odnosih. Projekt se tako opira na Piagetovo ugotovitev, da je ubesedovanje dejanja in izkušnje pogoj za prehod na višjo stopnjo mišljenja, za katero so značilni posploševanje, kategorizacija, analiza in sinteza.

Teoretična podmena projekta, ki jo avtorji imenujejo ‚interakcijska', je pravzaprav kombinacija strukturalističnega in pojmovno-funkcijskega ali komunikacijskega vzorca. Pri tem naj bi na nižjih stopnjah otrokovega jezikovnega razvoja poudarjali predvsem jezikovno zmožnost komunikacijskega tipa, na višjih pa vse bolj razvijali metajezikovno zmožnost.

Projekt ELLE torej temelji na novejših dognanjih jezikovne in glotodidaktične teorije in pri tem uporablja učne strategije, ki jih je potrdila pedagoška praksa. Ni statičen, ampak sledi otrokovemu razvoju tako, da meri na jezikovno zmožnost od začetne sporazumevalne, prek logično jezikovne do metajezikovne. Izbira vsebin izhaja iz ciljev, npr. pridobivanje jezikovne zmožnosti za osnovno sporočanje, za oblikovanje ustnih in pisnih besedil. Vsebine so blizu otrokovemu doživljajskemu in domišljijskemu svetu in tematsko zajemajo področja otrokovega jaza, naravnega in družbenega okolja ter sveta domišljije. Tudi učna strategija sledi otrokovemu razvoju – od (delno) hevristične do vse bolj epistemološke. Tehnike temeljijo na ludičnih aktivnostih – učne metode so strukturirane v igrah.

Učiteljeve možnosti za samostojno in ustvarjalno delo so pri tem neizčrpne. Navodila ob posameznih enotah so usmerjena predvsem v razmišljanje o ciljih, dejavnikih transkulturacije, vsebinah in vrednotenju učnega procesa.

Tudi samo gradivo zahteva nenehno učiteljevo poseganje. Učitelj naj ga prilagaja, izbira, spreminja in uporablja glede na vsakokratni položaj, v katerem deluje. Pri tem pa učiteljeva samostojnost ne sme zaiti s poti strogo načrtovanih kratkoročnih in dolgoročnih ciljev, rigorozno zastavljene učne strategije, ustrezne rabe avdiovizualnih sredstev, izbire aktualnega in ustrezno stopnjevanega tako imenovanega jezikovnega inputa ter povezave med ubesedovanjem in udejanjanjem.

IRENA LIPOVEC TORKAR

STROKOVNO USPOSABLJANJE DEFEKTOLOGOV

Blizu življenju in ljudem

V zadnjih petnajstih letih je družbena skrb v Sloveniji usmerjena tudi v razvoj vzgoje, izobraževanja in usposabljanja zmerno, težje in težko duševno prizadetih otrok in mladostnikov. Z razvojem enot za usposabljanje teh otrok, bodisi v razvojnih oddelkih vzgojno-varstvenih organizacij, enotah za delovno usposabljanje pri osnovnih šolah s prilagojenim programom ali zavodih je bilo že več let čutiti potrebo po strokovnem usposabljanju defektologov. Zato je Zavod SR Slovenije za šolstvo pripravil seminar za vodstvene in druge strokovne delavce tega področja. Seminar je bil od 9. do 12. januarja letos v Topolšici. Na njem so sodelovali predstavniki Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, Komiteja za zdravstveno in socialno varstvo SRS, Pedagoške akademije Ljubljana, Mestne skupnosti otroškega varstva Ljubljana, Zveze društev za pomoč duševno prizadetih in strokovnega društva. Seminarja se je udeležilo v posameznih dneh od 55 do 60 vodstvenih in drugih strokovnih sodelavcev, zastopnikov delavnic pod posebnimi pogoji za mladostnike in odrasle osebe v Sloveniji.

Seminarsko delo je zajelo uvodni predavanji: o osnovah sodobne komunikacije in o integracijskih procesih – o vzgoji, izobraževanju in usposabljanju duševno prizadetih otrok v svetu in pri nas. Predavanji sta bili dopolnjeni z zglednim prikazom življenja tovrstnih mladostnikov in odraslih oseb v domski skupnosti v Črni na Koroškem. Strokovni delavci Centra Dolfke Boštjančič Draga pri Ljubljani pa so predstavili raznolike oblike osnovnega usposabljanja težje in težko duševno prizadetih otrok ter programsko zasnovo za oblikovanje okvirnega programa za njihovo osnovno usposabljanje. Zanimive so bile izkušnje, ki so se izoblikovale pri dopolnjevanju zunajzavodskih oblik usposabljanja, enot pri vzgojno-varstvenih organizacijah M. Ch. Andersen v Šiški in Ciciban, enote v Hošiminhovi ulici za Bežigradom v Ljubljani. Strokovni delavci, udeleženci seminarja, so želeli zvedeti čimveč o sodobnih oblikah in načinih osnovnega usposabljanja težje in težko duševno prizadetih otrok, da bi potekalo njihovo usposabljanje hitreje, čim bliže staršem in v otrokovem zgodnjem življenjskem obdobju.

Seminarsko delo v petih delovnih skupinah je omogočalo sprotno dopolnjevanje stališč in izmenjavo izkušenj o spremljanju razvoja teh otrok, z izpolnjevanjem dokumentacije – osebnega lista in elementarne ocenjevalne preglednice. Udeleženci seminarja so veliko zvedeli tudi o specialni olimpiadi, mednarodnem športnem delovanju duševno prizadetih otrok in odraslih oseb in prizadevanjih, da bi se tudi Slovenija postopno vključila v nacionalni olimpijski komite za zimski šport. Priprave za prevzem teh nalog, v okviru Jugoslavije, potekajo v Zavodu za delovno usposabljanje v Črni.

Ob koncu seminarja so udeleženci izpolnili vprašalnik, s katerim so ocenili vsebino, metode dela in organizacijo seminarja. V odgovorih so pohvalili izbor tem, saj 80 odstotkov udeležencev meni, da so vsebine zelo primerne. Pohvalili so tudi metode dela (62,5 odstotka udeležencev) in organizacijo seminarja (82,5 odstotka udeležencev). Ugotavljajo, da bodo v praksi koristno uporabili spoznanja o programu osnovnega usposabljanja težje in težko duševno prizadetih otrok, izkušnje o sodobni komunikaciji, o izpolnjevanju osebnega lista o otroku ter informacijo o integraciji in bivalnih skupnostih mladostnikov in odraslih duševno prizadetih oseb.

Predlagali so, naj bi bilo takšno strokovno srečanje vsako leto, na njem pa bi se seznanjali z novostmi tovrstnega usposabljanja v tujini in pri nas. Za boljšo obveščenost vseh udeležencev in seznanjanje s celotnim skupinskim delom naj bi v prihodnje poskrbeli za večjo prožnost med delovnimi skupinami. Imeti želijo tudi tečaje za usposabljanje iz fizioterapije (metoda Bobath), glasbene terapije in več praktičnega dela s prikazom dejavnosti v različnih tovrstnih ustanovah in krajih. Za usposabljanje in vodenje odraslih duševno prizadetih oseb naj bi razvili v Sloveniji podiplomski študij na kadrovski šoli.

Ob koncu ankete so se udeleženci zahvalili organizatorju za odlično organizirano seminarsko delo z željo, da bi bilo strokovno usposabljanje pogostejše. Zavedajo se, da je to novo področje, ki potrebuje v razvoju več strokovne pomoči ter sodelovanje strokovnjakov različnih usmeritev, s sprotno obveščenostjo med tovrstnimi ustanovami in s sodelovanjem strokovnega društva defektologov.

Udeleženci seminarja so z zavzetim in z vestnim tridnevnim strokovnim delom dokazali, da so taki seminarji potrebni. K dobremu počutju in k uspešnemu delu pa so pripomogli tudi ustrezni prostori, gostoljubje hotelskega osebja in sodobno opremjena predavalnica z vsemi tehničnimi pripomočki.

MARIJA ŠEMRL

AKROn
kultura bivanja
Strokovno svetovanje in opremljanje šol, vrtcev in telovadnic
od 9–12 in od 16–19
AKROn 61000 Ljubljana YU Celovška 275 tel. 061/574-284

Dobra svetovalka – dobri uspehi

Ko sem ob zadnjem pogovoru s pedagoško svetovalko Eldo Frasovo opazila, da je zelo zadovoljna z nami – z delom učiteljev razredne stopnje, sem se zamislila. V mislih sem preletela že več kot 20-letno dobo njenega požrtvovalnega in poglobljenega dela z nami in ob nas. Ne bi mogla našteti niti najpomembnejših seminarjev, učnih nastopov, sestankov aktivov, delovnih skupin idr., opišem pa lahko le nekaj kar je ostalo nepozabno:

Ko se je pred osemnajstimi leti pojavila nova matematika, učitelji nismo vedeli, kako naj vse nove pojme razložimo otrokom, kako naj jim prilagodimo učni načrt, dnevne priprave na pouk tega predmeta idr. Takrat nas je svetovalka Frasova vse učitelje od 1. do 4. razreda začela oboroževati z znanjem in upam si trditi, da se je z našo doslednostjo in z njenim strokovnim vodenjem nova matematika zelo uspešno uveljavila.

Ker vodim občinski aktiv za 3. razred, se bom omejila bolj na delovanje tretjih razredov. Že v 1. letu nove matematike je Elda Frasova pomagala organizirati v tretjih razredih v Postojni tri učne nastope nove matematike. Kjerkoli so učitelji čutili vrzel, je bil za to učno snov pripravljen in izpeljan učni nastop in podaljšan aktiv s strokovnim vodenjem naše pedagoške svetovalke. Takšni učni nastopi so bili: v tretjih razredih v Postojni naravoslovni dan – Pridobivanje hrane doma (že prvo leto vpeljave naravoslovnih dni), komplet Orientacija in prvi prenos iz peskovnika na zemljepisno skico, nastopi iz likovne in telesne vzgoje in še in še; decembra v osnovni šoli Pivka učni nastop iz slovenskega jezika pri tovarišici Žužkovi.

Ob prenovi učnih načrtov smo bili vodje občinskih aktivov večkrat na delovnih sestankih na Zavodu SRS za šolstvo – enota Koper. Tudi tedaj smo si pod vodstvom tovarišice Frasove izmenjevali izkušnje, prilagajali načrte idr. V lanskem šolskem letu smo kot delovna skupina pripravili učni načrt za matematiko in komplet naloge za preverjanje smotrov matematike 3. razreda za celoletno snov v celoti. Tovarišica Elda Frasova večkrat poudarja, da delo za zboljšanje vzgojno-izobraževalnega procesa ni nikoli končano, vsi pa vemo, da ima prav naša pedagoška svetovalka veliko zaslug za vzgojnoizobraževalne uspehe osnovnega šolstva na območju koprske enote.

Vodja občinskega aktiva
Postojna – za 3. razred
MARTA SLAVEC
Osnovna šola Postojna

OB 18. SEMINARJU GLASBENIH IN BALETNIH PEDAGOGOV JUGOSLAVIJE V HERCEGNOVEM

Sodobno in nazorno

Zveza organizacij glasbenih pedagogov Jugoslavije je pripravila letos od 15. do 24. januarja že osemnajstič seminar glasbenih pedagogov v Hercegnovem. Prvič so se jim letos pridružili tudi baletni pedagogi. Srečanje je bilo namenjeno vsem pedagoškim delavcem, ki se ukvarjajo z glasbo na predšolski stopnji, na osnovnih in srednjih šolah, na glasbenih šolah, študentom visokih šol, dirigentom raznih zborov, tudi ljubiteljskih, in učiteljem baleta. Kot predavatelji so sodelovali visokošolski profesorji z naših Akademij in s fakultet, skupino baletnih pedagogov pa je vodila gostja iz Sovjetske zveze. Delo je potekalo v skupinah: klavir, klavirski duo, violina, harmonika, flavta, kitara, zborovsko petje, solfeggio, metodika glasbene vzgoje, metodika klasičnega baleta. Predavanja so bila med 9. in 19. uro, trajala so približno štiri ure dopoldan in šest ur popoldan.

Pianist in klavirski pedagog iz Zagreba Vladimir Krpan je v svojem obsežnem ciklu predavanj spregovoril o številnih problemih sodobne pianistike glede na razmerje med notnim zapisom in interpretacijo in o različnih možnostih interpretacije. Svoj pedagoški metodični prijem je prikazal na praktičnih zgledih Bachovih, Schubertovih in Chopinovih skladb, ki so jih igrale učenke glasbene šole iz Hercegnovega.

Problematiko začetniškega klavirskega pouka je ob razčlenitvi svoje klavirske šole zelo lepo podala profesorica Jela Kršić in strnila svoje dolgoletne izkušnje s tega področja v več odličnih predavanj.

V zvezi s komorno igro na dveh klavirjih ali na klavirju štiriročno sta dali veliko nasvetov in pripravili temeljit pregled literature s tega področja predavateljici Vesna Kršič in Snežana Nikolajević.

Violinski pedagog Dejan Mihailović je svoj instrumentalni tečaj zajel v več tem, med temi naj jih omenim le nekaj: Elementi violinske igre, Šola ali šolanje, Pedagog in učenec, Šola in individualni pouk, Motivacija in oblikovanje delovnih navad glede na učenčeve individualne značilnoti in posebnosti itn.

Skupino za flavto je vodil prof. Dimitrijević. Podal je zgodovinski pregled nastanka in razvoja tega instrumenta, sicer pa se je na seminarju ukvarjal s tehniko, z intonacijo in skupinskim muziciranjem.

Zborovodja Branko Đurković si je svoje delo na seminarju zamislil tako, da je iz udeležencev oblikoval zbor, z njim naštudiral nekaj pesmi in tako praktično obdelal obsežno problematiko s tega področja. Kot odličen muzik in navdušen zborovodja pa lahko, kot je sam poudaril, doseže vrhunkme uspehe le ob 'železni' disciplini, ki jo zahteva od svojih pevcev.

Predavanja o metodiki glasbene vzgoje je pripravila Mirjana Ivanović iz Beograda. Prikazala je različne metode dela, še zlasti v zvezi s poslušanjem in doživljanjem glasbe ter predstavila tudi nekaj zvočnih posnetkov.

Vsak večer so prireditelji in predavatelji poskrbeli tudi za kulturni dogodek. Ta je dal seminarju še poseben umetniški pečat. Naše predavatelje, glasbene pedagoge, smo namreč spoznali tudi z druge strani, kot umetnike na koncertnem odru. Poleg pesniškega večera naj omenim nekaj teh glasbenih nastopov. Pianist Vladimir Krpan je na svojem recitalu zaigral nekaj manj znanih del iz opusa romantičnih skladateljev Liszta, Chopina in Brahmsa in s svojo muzikalno občutno igro resnično navdušil občinstvo.

Malo manj nas je navdušil flavtist Ljubomir Dimitrijević, ki je poleg izvirnih del igral tudi več priredb, manjkala pa mu je umetniška prepričljivost.

Predavateljici Vesna Kršić in Snežana Nikolajević sta se predstavili kot izjemno uigran klavirski duo. Zaigrali sta vrsto del za klavir štiriročno in jih z veliko okusa razvrstili v dvojice po kontrastu. Med njimi smo slišali tudi nekaj domačih sodobnih del za to zasedbo.

Naj omenim še predstavitev slovenskega skladatelja Jakoba Ježa, enega sodobnih slovenskih ustvarjalcev. Tako nadaljuje Zveza skladateljev Jugoslavije (SAKOJ) svoja srečanja s sodobnimi glasbenimi ustvarjalci v živo. Jakoba Ježa smo spoznali kot ustvarjalca z več strani, piše namreč za različne sestave, nekaj svojih del pa je namenil tudi najmlajšim. S primerno izbranimi zvočnimi posnetki in ob pogovoru s skladateljem so poslušalci lahko spoznali njegovo delo in osebnost.

Stik z udeleženci seminarja so se trudile navezati tudi naše založbe, ki izdajajo muzikalije. Tako sta razstavili svoje novejše glasbene izdaje in sprejemali naročila Nota iz Knjaževca ter Državna založba Slovenije, Zveza skladateljev Jugoslavije pa je udeležencem seminarja podarila številne primerke notnih izdaj jugoslovanskih skladateljev in tudi plošče.

MILENA NOGRAŠEK

Kje so fantje – učitelji?

Sem študentka 2. letnika Pedagoške akademije – smer razredni pouk. Prej sem hodila v Srednjo naravoslovno-matematično šolo v Postojno, a že od nekdaj si želim postati učiteljica, zato sem se tudi vpisala na Pedagoško akademijo. Pišem vam zato, da bi povedala, kaj mislim o pedagoškem poklicu, saj odkar prejemam vaš časopis, v njem še nisem zasledila članka kakega študenta.

Mogoče najprej nekaj besed o življenju in delu na Pedagoški akademiji v Ljubljani. Prva pomisel, ki se mi je zbudila že ob informativnem dnevu, je bila: ali med Slovenci ni več fantov, ki bi radi postali učitelji?!

Vem, da učiteljske plače niso zavidanja vredne in da ima učitelj poleg obveznosti v šoli tudi veliko dela doma... Toda ali ni prav zdaj, ko se tako zelo trudimo stopiti na pot v Evropo, prav izobrazba tisto, kar moramo doseči.

Na praksi iz razvojne psihologije smo ugotovili, da imajo otroci zelo radi tudi učitelje moške. Zakaj ne bi torej v pedgoške poklice privabljali tudi fante? Verjetno je vzrok za to tudi javno mnenje, da je poklic učiteljev manjvreden, kot npr. poklic zdravnika, odvetnika... Vse te misli so zame neutemeljene. Vsi tudi zdravniki in odvetniki, so se morali svojega poklica naučiti, učili pa so jih prav učitelji. Izobraževanje se začne za vse v osnovni šoli, zato se moramo truditi, da bo ta začetek kar najbolj uspešen. Učitelj je tisti, ki mora biti vzgojitelj in izobraževalec obenem, zato se mora na to nalogo tudi ustrezno pripraviti.

K temu bo pripomoglo predvsem štiriletno visokošolsko izobraževanje, ki daje veliko možnosti, da se prihodnji učitelj za svojo nalogo dobro pripravi. V teh letih bi si moral pridobiti tudi dovolj prakse, ne le teorije, saj po končanem šolanju na Pedagoški akademiji učitelj kar ‚pade' med razne obveznosti, za katere se v praksi še ni povsem usposobil. Predlagam torej več prakse k teoriji, ki je gotovo tudi zelo pomembna. Jaz, in verjetno tudi večina študentov Pedagoške akademije, bi radi postali dobri učitelji, torej nam dajte možnost, da to tudi postanemo.

Še veliko stvari mi leži na duši, a naj bo za zdaj dovolj. Želim, da bi bilo to pismo objavljeno, obenem pa vsem sodelavcem vašega časopisa, učiteljem in študentom veliko uspehov.

VIDA TROŠT

ZA PONOVNO OVREDNOTENJE KOMBINIRANEGA POUKA V OSNOVNI ŠOLI

Kako ubiti tri muhe na mah

Že kaka tri leta me vznemirja mnenje, ki ga zelo pogosto slišimo med starši šoloobveznih otrok, pa tudi med učitelji samimi in drugimi pedagoškimi delavci, pojavlja pa se tudi v javnih občilih. Mnogi menijo, da je pouk v kombiniranem (naši v Italiji temu rečejo – združenem) oddelku že kar vnaprej slabši pouk in šola s kombiniranimi oddelki že kar a priori slaba ali vsaj slabša šola. Ta problem me je zlasti vznemiril ob večletnem opazovanju in spremljanju šolske problematike Slovencev v Italiji, kjer je takih združenih oddelkov zaradi zelo neugodnih demografskih gibanj zadnja leta vse več. Tam je, se ve, problem toliko večji, ker je s šolo bistveno povezano tudi preživetje slovenske narodnostne skupnosti.

O tem sem zadnji čas nekajkrat govoril in pisal. Primerjaj: Fatur, Dileme slovenske šole v Italiji, Primorska srečanja 1989 in zbornik Posvet ob 30-letnici enotne osnovne šole (1958–1988). O tem sem govoril tudi v predavanju Slovenski jezik in slovenska šola v Italiji na slavističnem zborovanju v Portorožu, oktobra 1989, predavanje je bilo objavljeno v Književnih listih Dela 12. 10. 1989 z naslovom Slovenska jezikovna substanca je v Italiji pod velikim pritiskom. In tam sem med drugim zapisal prepričanje »da združeni/kombinirani oddelki niso a priori slabša šola – nasprotno, ob določenih pogojih (usposobljen učitelj in pestrost učnega gradiva) je pouk v takih oddelkih lahko celo prednost, ki naravnost sili učitelje v uresničevanje temeljne naloge današnje in jutrišnje šole, to je naloga »naučiti učence učiti se.«

To moje prepričanje je dobilo nekaj zanimivih in prepričljivih dodatnih argumentov 10. 2. 1990 v pogovoru za okroglo mizo, organiziranem ob 170-letnici ustanovitve šole v Ospu, vasi ob nekdanji glavni poti med osrednjo Istro in Trstom. Pogovor, ki so se ga udeležili raziskovalci šolske zgodovine iz Kopra, Ljubljane in Pulja, je premleval predvsem zgodovinska dejstva ob tej častitljivi obletnici, iztekel pa se je s pričevanji nekdanjih (povojnih) učiteljev in učencev osapske šole, ki je zdaj ni več; bila je pač ukinjena kot še mnoge druge podružnične šole po Sloveniji. Učenci pa so poslej obiskovali in obiskujejo »višje organizirano šolo« v Dekanih.

Zadeva je izzvenela nostalgično. A to ni to, kar me je vznemirilo. Vznemirila so me pričevanja učiteljev nekdanje osapske šole s kombiniranimi oddelki, in nekaterih učencev te šole, danes predirnih, razmišljujočih izobražencev na južnem Primorskem. Enotni so si bili v ocenah: nič nam (jim) ni manjkalo ob vključevanju v višje organizirano šolo, tudi na srednji ni bilo težav: šola nas (jih) je silila k samostojnemu delu, in to se nam je (jim je) bogato obrestovalo; šolo smo živeli kot velika družina; učitelji smo bili v takih razmerah prisiljeni temeljito izklestiti učne načrte, ker v danih časovnih okvirih ni bilo mogoče drugače; izkušnje so pokazale, da smo se s tem hočeš nočeš otresli balasta; kot prvošolec si hočeš nočeš kaj ujel, npr. iz programa za tretji razred, kot tretješolec pa si nehote ponovil to in ono iz prvega ali drugega razreda in tako znanje utrjeval; taka živa pričevanja so prepričevala. In odločil sem se, da napišem ta članek, da bi v teh časih vsakršnih hitrih in globokih spreminjanj tudi to zadevo ponovno premislili in nemara vaško, tudi ‚kombinirano' šolo ‚rehabilitirali'.

Iz pričevanj udeležencev vzgojno–izobraževalnega procesa na šoli s kombiniranim poukom se ponujajo v premislek vsaj tele zadeve:

- kombinirani pouk sili učenca k samostojnemu učenju;
- učitelja prisiljuje k iskanju bistvenega v učnem načrtu in k razbremenjevanju le-tega;
- pouk v kombiniranem oddelku s svojim potekom pripomore k ponavljanju in utrjevanju znanja;
- kombinirani pouk je praviloma organiziran v manjših skupinah, ki same po sebi omogočajo pristnejše medsebojne odnose.

Že na prvi pogled je očitno, da gre za zelo pomembne, če že ne kar bistvene izobraževalne in vzgojne vrednosti in vrednote, ki so iz ‚naših višje organiziranih, včasih kar mamutsko velikih in prevelikih šol povečini izginile. Saj iz leta v leto ugotavljamo, da šola naklada znanje, zlasti podatke v velikanskih količinah, časa za premislek, za mišljenje, za ponavljanje in utrjevanje pa skoraj ni – vzgoja za samostojno delo, za samostojno učenje je nekje na robu učiteljeve zavesti kot nekaj, kar je sicer pomembno, a neuresničljivo.

Govorimo o strahotni preobremenjenosti učnih načrtov, ki krivijo našim otrokom hrbtenice in jim ploščijo stopala, o imperializmu ali diktaturi strok – o tem smo popisali že toliko papirja, da je čudno; a nič bistvenega se s tem v tej zvezi ni spremenilo na boljše – pouk v kombiniranem oddelku pa učitelje prisili k smotrnemu krčenju, k iskanju bistvenega in k utrjevanju najpomembnejšega znanja.

Ponavljanje je mati modrosti, so vedeli že stari Rimljani, a tudi za ponavljanje in utrjevanje v naši šoli ni časa, zato je malone vse, kar šola učencem da, plitvo, površno, slabo in nepregledno urejeno; vzgojno–izobraževalni proces v kombiniranem oddelku že sam po sebi pripomore, da se že prej odbrano temeljno znanje zasidra, k ponavljanju in utrjevanju, ter s tem ustvarja trdno podlago za kasnejše nadgrajevanje stavbe znanja, kakršno potrebujemo in bomo potrebovali v prihodnjih desetletjih.

Delo v manjših skupinah je že samo po sebi upor proti industrializaciji šole, proti konfekcijskemu šolskemu delu, kakršno je nuja v brezdušnih velešolah s 1200 do 1500 učenci (kdo ve, če se tudi v gradnji takih velešol ni udejanjala boljševiška ideologija) – delo manjših šol torej že po naravi stvari pomeni tudi vračanje človeka k samemu sebi, tudi k družini in prispeva k premagovanju vsakršne odtujenosti.

Tak premislek pa upravičuje vsaj naslednje sklepne misli:

- Kombinirani pouk z nujnim odbiranjem bistvenega v množici predmetov, z nujnim samostojnim učenjem in pogostejšim (nenačrtovanim) ponavljanjem in utrjevanjem znanja bistveno pripomore k uresničevanju osrednje naloge današnje in jutrišnje šole, ki se glasi »naučiti učenca učiti se«. To je in bo temeljni pogoj za nenehno in nujno samoizobraževanje že današnje, še bolj pa jutrišnje evropske družbe.
- Majhna šola (tudi s kombiniranim poukom) dandanes, ko razpadajo veliki sistemi vseh vrst, lahko bistveno pripomore k preobrazbi celotne družbe, k njenemu humaniziranju in ravnovesju med posameznikom in družbo.

Majhne šole lahko bistveno pripomorejo k prizadevanju za otrokom prijaznejšo šolo, za šolo, ki bi res mogla biti drugi dom. Da o kulturnih in drugih funkcijah šole v nekem majhnem kraju niti ne govorimo.

SILVO FATUR

P. S. Tri muhe so, upam, zdaj očitne: problem razbremenjevanja učnih načrtov, problem samostojnega učenja in problem ponavljanja in utrjevanja znanja. Muh je seveda še več. Saj rade nastopajo kar v rojih.

Jeseni po starem v novi obleki?

Sklenjeno je: spet gimnazija, poklicna šola, tehniške šole. Se vračamo na staro? Menim, da ne, kljub starim že uporabljenim nazivom bo srednja šola, vsaj upam tako, doživela notranje vsebinske spremembe in se približala učencem, njihovim hotenjem, nameram, in bo tisto – ali vsaj del tistega – kar od nje pričakujemo.

O splošnih srednjih šolah je bilo že veliko napisano, toliko je bilo razpravljanja, da se mi zdi tehniško izobraževanje, posebno poklicno, kar nekako potisnjeno ob stran. Res je, da mora vsak narod poskrbeti za svoj prihodnji umski potencial, tj. za nadarjene, ob tem pa ne smemo pozabiti na veliko večino učencev poklicnih šol, prihodnjih strokovnjakov na delovnih mestih, brez katerih tudi ne bo mogel živeti. Menim, da je treba tudi srednjemu poklicnemu izobraževanju nameniti potrebno skrb, saj se v ‚poklicih' šolah izobražujeta kar dve tretjini učencev. Obseg programa v teh šolah se veča od 32 na 36 tedenskih ur, pripravljajo se vsebinske spremembe učnih načrtov idr., zato upam, da se bodo načrtovalci lahko upirali tako imenovanemu ‚imperializmu' strok ali predmetov, saj sam menim, da je zdaj čas, da pripravimo programe poklicnih šol brez tiste navlake, ki je ‚krasila' usmerjeno izobraževanje. Pri tem moramo najprej vedeti, kaj je tisto, kar hočemo učenca v srednji poklicni šoli naučiti, skratka, kaj vse, katero znanje, sposobnosti in drugo naj učenec obvlada, ko konča poklicno šolo.

Ob zatrjevanju vodilnih, da se politika ne bo vmešavala v šolstvo, ampak da bo dala proste roke stroki, je čas za spremembo razvpitega ‚svio' – splošne vzgojno-izobraževalne osnove ali nekakšnega minimalnega standarda splošnoizobraževalnih predmetov. Prepričan sem, da ob razvoju javnih občil in življenja v informacijski družbi učenci dobijo kar nekaj splošne izobrazbe brez šole. Sicer pa mi do zdaj ni mogel ali znal še nihče zadovoljivo razložiti pojma splošna izobrazba: je mogoče to sklop, ki obsega umetnostno vzgojo, samoupravljanje s temelji marksizma, obrambo in zaščito, geografijo, zgodovino ali vrsto predmetov (slovenski jezik, tuji jezik, matematiko, fiziko, kemijo, biologijo), za katere pravimo, da so nekakšen temelj splošne izobrazbe? Vedeti moramo, da živimo v svetu tehnike, tehnologije in informatike in da je tudi ta – hočeš nočeš – delček splošne izobrazbe. Upam, da se bomo tem dilemam lahko ognili z načrtovanjem predmetov – znanja, ki naj ga učenec dobi v poklicni šoli.

Učenec, ki se je odločil za poklicno šolo, pričakuje od te šole izobraževanje za poklic. Dandanes pa je treba učencem ponuditi kaj več kot le ozko poklicno izobraževanje. Vprašajmo se, ali je bilo do zdaj res tako. Z vso navlako ‚splošnega znanja' se je na začetku šolanja v prvem letniku našlo kaj malo stroke, ki jo je učenec pričakoval in ki naj bi ga spodbujalo pri njegovem šolanju in delu. To pa je zelo slabo vplivalo na učence. Kot primer naj navedem poklic avtoelektrikarja, ki se po zdaj veljavnem programu izobražuje in usposablja tako, da do konca šolanja sploh ne vidi avtomobila. Kam to pelje? Zato menim, da je treba tudi srednjo strokovno šolo zasnovati tako, da bo bolj ‚po meri otrok', ki se zanjo odločajo. K poklicu naj jih pelje brez navlake in jim da zares tisto temeljno znanje, ki ga bodo potrebovali v življenju in na delovnem mestu.

FRANCE NAJDIČ

Svet
VZGOJNO-VARSTVENEGA ZAVODA VELENJE

objavlja razpis za imenovanje

– 4 (štirih) PEDAGOŠKIH VODIJ ENOT (reelekcija)

Za pedagoškega vodjo je lahko imenovan kandidat, ki izpolnjuje pogoje, določene z Zakonom o združenem delu, in pogoje, določene v Družbenem dogovoru o oblikovanju kadrovske politike v občini Velenje in

- je vzgojitelj predšolskih otrok ali: pedagog, psiholog, socialni delavec, učitelj
- ima najmanj 3 leta delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu, od tega najmanj 2 leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok
- ima organizacijske in strokovne sposobnosti, ki zagotavljajo, da bo s svojim delom pripomogel k uresničevanju smotrov in nalog v vzgojno-varstvenem zavodu.

Kandidate prosimo, da prijavi in dokazilom priložijo še program, v katerem naj opredelijo svoje dejavnosti in naloge v štiriletnem mandatnem obdobju.

Prijave pošljite razpisni komisiji Vzgojno-varstvenega zavoda Velenje, Prešernova 3, v 15 dneh po objavi razpisa. Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 30 dneh po imenovanju.

O novem šolskem koledarju

V zadnjem času se stvari v šolstvu hitreje premikajo, kot smo bili navajeni. Pred nami je nov šolski koledar. Končno smo spoznali, da pouk v prednovoletnem vrvežu ni učinkovit. Zdaj pa je tu še odločitev, kako bomo uskladili tedenske zimske počitnice. Ponuja se nam ponovna delitev slovenskega ozemlja na dve skupini. Torej naj bi ostalo še tisto, s čimer mnogi nismo bili zadovoljni. Vzrok za takšno delitev je bila gneča na smučiščih. Zdaj te zadrege ni: že nekaj let ni pravega snega, pa tudi starši imajo čedalje manj denarja. Smučat hodijo lahko le še otroci premožnejših. Še ti pa največkrat raje izberejo tujino, kjer je – žal – več ugodnosti. Sestavljavci koledarja pa pozabljajo, da se otroci marsikatere družine šolajo v šolah na različnih območjih; tako z delitvijo počitnic na dve območji še bolj razbijamo družino. Zato priporočamo, da bi bilo za vse slovensko ozemlje enotno. Kaže pa še razmisliti, ali ne bi drugega tedna kar pridružili novoletnim počitnicam. Zadevo bi lahko rešili tudi tako, da bi drugi teden prepustili vremenskim razmeram – a prav pri takšni rešitvi bi se verjetno najtežje uskladili.

Spremembe so tu, zato je prav, da o njih temeljito razmislimo, saj ne bi bilo dobro, če bi se negodovanja pokazala že takoj, ko bi bil predpis sprejet.

JOŽE ZUPAN

razpravljamo

ZAKAJ ZVONIM PO ZVONJENJU

Gimnazija zdaj!

V zadnjih tednih me pogosto zasrbe prsti, da bi zapisal odgovor ali pojasnilo mnogim, ki po raznih časopisih nasprotujejo vpeljavi gimnazije, ali pa polni sprenevedanja nasprotujejo naglici in se delajo nepoučene. Pa si mislim: svoje sem povedal, naše delo je bilo vselej javno, zato so za dodatno poučevanje na potezi drugi. Povsem dobronamerni članek Janeza Zalaznika v rubriki Aktualno pa le zahteva, da se še enkrat oglasim.

Zvaril sem kristalizacijska jedrca za točo (jaz, ki kristale poklicno preučujem). Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje ter Zavod SRS za šolstvo sta prispevala svoje in padala je toča. Na Slovenskem je nastala nova gimnazija. Tovariš Zalaznik je zazvonil po toči – takšen je naslov njegovega prispevka – vprašuje: »Zakaj gimnazija? Kakšna gimnazija? Zakaj zdaj...« Moram zazvoniti po njegovem zvonjenju in ponovno pojasniti, za kaj gre, če ne bodo manj dobronamerni nasprotniki jutri bíli plat zvona.

Za božjo voljo, tovariši oziroma gospodje, saj sploh ni toče. Še vetrič ni potegnil v šolstvu. Ponovno vpeljavo gimnazije pripravljamo že devet let. Niti ene zapisane ali izgovorjene besede v teh letih mi ni treba preklicati ali skriti. Za postopno spreminjanje šolskega sistema, za gimnazijo, so se zavzemali slovenski izobraženci in zlasti večina šolnikov.

Pobuda za začetek druge faze prenove srednjega šolstva je bila skrbno pripravljena in v njej gimnazija jasno začrtana. Odločitve Strokovnega sveta so bile dovolj obsežno predstavljene javnosti. O vpeljavi gimnazije sem samo v Prosvetnem delavcu napisal dva članka, v Delu enega, v Naših razgledih tudi enega – dolgega, na radiu sem tako rekoč doma, televizija me ne mara, pa nič hudega... Časnikarji povečini zelo korektno pojasnjujejo naše sklepe. Le brati je treba, tovariši in gospodje, pa poslušati!

Zdaj pa k jedru zadeve! Vpeljava gimnazije sploh ni revolucionarna in v našem šolstvu ne obeta hujših pretresov. Po mnogih prenovah so se novogimnazijski programi, otroci reforme, naravoslovno-matematični, družboslovno-jezikovni, pedagoški in računalniški, medsebojno tako približali in hkrati uskladili z našo vizijo o prihodnji splošnoizobraževalni šoli, da bi bil višek licemerstva in sprenevedanja, če jih ne bi združili, oplemenitili s filozofijo programa mednarodne mature, naredili prijazne za učence in tako preskočili v višjo kakovost. **Gimnazija pač...**

Če ob pripravi novega gimnazijskega programa z razbremenjenimi vsebinami, smotrno razvrstitvijo predmetov, vpeljavo gibkega predmetnika z izbirnimi vsebinami in s pripravo na maturo ter s tem na akademski študij malo pohitimo, naredimo s tem uslugo že letošnjemu rodu srednješolcev. **Gimnazija zdaj!** Jedro nove gimnazije je lahko osrednja in najbolj splošna smer dozdajšnjih novogimnazijskih reformnih programov – B-smer naravoslovno-matematičnega programa – primerno skrajšana, z najmanj 15 odstotki izbirnih vsebin. Da bi bil program sprejemljiv za učence, je smiselno pripraviti vsebine nekaterih predmetov na dveh ravneh zahtevnosti, učenec bi vpisoval le manj predmetov na višji ravni (z obsežnejšimi vsebinami); tako bi lahko tudi zmanjšali število predmetov v letnikih.

Učencem ne bi vsiljevali togih izbirnih sklopov, ampak dopustili svobodo pri izbiri, saj takšen privilegij uživajo učenci v razvitem svetu. Med izbirnimi predmeti bi šole ponudile naravoslovne predmete z laboratorijskimi vajami in dodatnimi teoretskimi vsebinami, jezike, družboslovne predmete na višji ravni, ali pa predmete, ki pripravljajo učence na delo v računalništvu ali na prihodnji študij za pedagoške poklice. Ali ni to bolje, kot štirje ločeni novogimnazijski programi?

In kaj naj rečem h kritiki o prenapetih rokih in na odločitev, da sprejema Strokovni svet v prihodnje programe tudi po delih?

Do navedene odločitve ima Strokovni svet vsekakor pravico, še zlasti v obdobju, ko se odpovedujemo prisili pravil samoupravnih iger. Zaradi kratkih rokov pa smo predlagali nežno različico vpeljevanja gimnazije.

Gimnazijski program naj razpišejo le šole, ki so doslej izvajale 'novogimnazijske' programe, v razpisu pa naj ponudijo le tiste izbirne predmete, ki ustrezajo dozdajšnjim usmeritvam šole.

Tako ne bomo posegali v mukoma zgrajeno (dogovorjeno) mrežo šol. Prvi letnik je že zdaj skoraj identičen v vseh 'novogimnazijskih' programih, zato jeseni ne bodo potrebne kadrovske in materialne spremembe v šolah. Seveda bodo izbirni predmeti v manjšem obsegu že v 1. letniku, saj ni mogoče začenjati klasično-humanističnega, računalniškega ali pedagoškega izobraževanja šele v 3. letniku.

Še najbolj nepotrebna pa je skrb, kako bo univerza vključevala gimnazijce, glede na izbirne skupine, ki jih bodo vpisovali. Saj vendar postavlja prenovljeni

Zakon o usmerjenem izobraževanju maturo kot kvalifikacijski izpit za vpis v visokošolske programe. Matura pa je enotna v vseh štiriletnih srednješolskih programih. Vertikal iz usmerjenega izobraževanja ni več. Verjamem, da se univerzi ne bosta naenkrat odločili za ureditev s togimi vertikalami, ki sta jo doslej kritizirali.

Ob vsem tem ni mogoče trditi, da vpeljujemo dramatične spremembe, niti da te niso premišljene. Pred razpisom bo Zavod SRS za šolstvo pripravil izhodišča za novo gimnazijo in z njimi seznanil vodstvene delavce na šolah, le-ti pa bodo na informativnih dnevih lahko sporočili staršem in učencem, kakšna bo prihodnja poenotena splošnoizobraževalna šola, naslednica naravoslovno-matematičnih, družboslovno-jezikovnih, pedagoških in računalniških šol.

Zvonjenje po toči, ki je ni bilo, je torej odveč, pojasnilo – zvonjenje po zvonjenju – pa najbrž ne. Če tudi to ne pomaga, pa na grmado z 'izdelovalci toče'!

FRANC LAZARINI

pobude
odmevi

Ob nastajanju gimnazijskega programa

V sestavku Ob nastajanju gimnazijskega programa (Prosv. delavec, 5. marca) je tudi misel o športni vzgoji. Pisec sestavka pravi: »Del obrambnih vsebin, del telesnovzgojnih in tudi naravoslovnih dejavnosti pa bi lahko organizirali strnjeno – kot taborjenje, pohode, zimovanje in podobno.«

Misli o taborjenju, pohodih in zimovanju prav gotovo ne gre zavreči. Pravilen odnos do narave je ena temeljnih človekovih vrednot in kazalnik človekove osebne in narodne kulture. Če bi vzgojiteljem uspelo mladim ljudem obuditi čustven odnos do narave, bi bilo prav gotovo veliko manj ekoloških odklonov. Seveda pa tudi ne gre spregledati vloge narave pri dejavnem ohranjanju človekovega psihofizičnega ravnotežja.

Kar takoj pa je treba zavrniti misel, da bi se del zdajšnjih ur šolske športne vzgoje organiziral strnjeno. Za to sta predvsem dva razloga. Prvič, ker je že zdajšnje število ur manjše od zaželenega in potrebnega, in drugič, ker športne vzgoje ni mogoče enačiti s katerim koli učnim predmetom, ki ga brez škode lahko predelamo v tečajni, se pravi v strnjeni obliki. S športom je tako kot s hrano. Samo po sebi je razumljivo, da se ne moremo hraniti strnjeno (nažreti), nato pa se vzdržati hrane do naslednjega strnjenega obroka. To bi bilo prej škodljivo kot koristno. Skoraj natanko tako je s športom. Kljub temu pa misli o strnjenem vzgojnoizobraževalnem procesu vseeno ne gre zavreči, kajti zdi se, da je vendarle uresničljiva. Preden pa razpredem misel naprej, poglejmo, kakšen je evropski in svetovni trend glede tedenskih ur šolske športne vzgoje.

V mednarodnem športnem manifestu, ki ga je izdal ICSPE (International Council of Sport and Physical Education) v sodelovanju z Unescom, beremo, da mora »moderna pedagogika pripravljati otroka na pravilno izrabo prostega časa v mladosti in zrelosti«. Zato manifest priporoča, naj število ur športne vzgoje znaša tretjino do šestino vseh tedenskih šolskih ur. V nižjih razredih osnovne šole naj bo to število bliže tretjini, v srednji šoli pa bliže šestini. Pri tridesetih urah na teden, kolikor jih imajo naši srednješolci, znaša ena šestina 5 ur. Naši srednješolci imajo torej za 60 odstotkov športne vzgoje manj, kot je zaželeni standard Unesca.

Tudi v Kaliforniji velja zakonski predpis, da morajo šole športni vzgoji odmeriti petino tedenskega števila ur, to pa pomeni, da imajo učenci vsak dan po eno uro športne vzgoje.

V nekaterih šolah Velike Britanije imajo učenci vsak teden uro gimnastike, uro atletike, uro iger in uro plavanja.

Kardiolog Hoomann, rektor športne visoke šole v Kölnu, postavlja zahtevo po vsakodnevni športni vzgoji od vrtca do 19. leta starosti.

Zahteve po vsakodnevni gibalni dejavnosti je mogoče filozofsko, pedagoško in biološko utemeljiti, vendar to ni namen tega sestavka. Gre predvsem za to, da ugotovimo, da je zadnje število ur šolske športne vzgoje za 60 odstotkov nižje od zaželenega standarda. Uresničimo torej samo 40 odstotkov ur (!) od predlaganega standarda Unesca.

Če že prenavljamo šolstvo, je prav, da se vsaj približamo mednarodnim standardom.

Predlog (brez obsežnega agrumentacijskega gradiva):

1. **Obrambno vzgojo kot poseben predmet ukinemo (ravno tako vso drugo ideološko navlako).**
2. **Dve uri obrambne vzgoje (iz 3. letnika) dodamo štortni vzgoji v I. letniku. Dve uri obrambne vzgoje iz IV. letnika razdelimo in eno dodamo športni vzgoji v II. letniku, eno pa športni vzgoji v III. letniku.**

Tako dobimo razpored ur po letnikih:

Letnik	I.	II.	III.	IV.
Število ur športne vzgoje	4	3	3	2
približek mednarodnemu standardu	80 %	60 %	60 %	40 %

3. **Od navedenega razporeda ur uresničimo po urniku v I. letniku 3 ure, v II. in III. letniku pa dve uri. Neuresničene ure po urniku uporabimo za strnjene dejavnosti. V vsakem letniku imamo na razpolago po 40 ur.**
4. **40 ur, ki niso bile uresničene po urniku, se namenijo:**

I. letnik: večdnevni pohod po gorskem in srednjegorskem svetu (opravijo eno od veznih poti),
II. letnik: taborjenje,
III. letnik: zimovanje.

Vse tri dejavnosti naj vsebujejo športne, naravoslovne in »obrambne« prvine. Ko govorimo o »obrambnih« pravnih, mislimo predvsem na gibanje v naravi, bivanje v naravi v preprostejših bivalnih razmerah in ob preprostejši prehrani, večdnevni pohod (marš), uporaba kompasa in orientiranje v naravi, prenočitev na prostem, preživetje v naravi, taborni ogenj, izdelava preprostih plovnih objektov in podobno. Vse te prvine so namenjene najprej in predvsem človeku, le-ta pa jih, če je treba, lahko uporabi tudi v obrambne namene.

S smotrno izbiro vzgojno-izobraževalnih vsebin bi dobili sodoben športno-naravoslovno-obrambni sveženj vzgojnih spodbud za vse življenje.

SILVO KRISTAN

POPRAVEK

V 4. stolpcu pogovora s psihologom Janezom Svetino O slovenski šoli za novo tisočletje (Bomo dosegli vrh), objavljenem na 5. strani v prejšnji številki PD, je namesto besede socialna ... vzgoja, pomotoma zapisano socialistična...

Prosimo za razumevanje.

Navdušeni za prenovo

Šola – ta hiša učenosti – se je v zadnjih desetletjih pošteno **priskutila** prav vsem – učencem, učiteljem in staršem, torej **uporabnikom** in **izvajalcem.** Programi so čedalje obširnejši, **znanje** vse bolj **neuporabno.** Teorija je zapustila prakso, jarek med znanjem in uporabnostjo je vedno globlji.

Prav zato tudi učitelji z **velikim veseljem** in upanjem pričakujemo vse **prijaznejšo šolo,** kot je obljubil naš minister. Od učitelja je odvisno, kako bodo zaživeli programi v razredu, on vedri in oblači, odvisno od vetra, ki pihlja pametno ali drugače...

Sestavljalcem novega programa želim, da bi res poiskali le tiste osnovne členke okostja, ki ga bodo v nadaljnjem šolanju dopolnjevali, odvisno od smeri in potrebe po delu. Čutimo, da se je nabralo veliko navlake, da je šola za otroke postala mučna. Vedoželjne, radožive in ustvarjalne pa je zamorila in pogosto »štrlijo« iz šolskega okvirja kot vzgojni problemi. Tako pač je, a upamo in pričakujemo boljše čase s prenovljenimi programi.

Tudi zase – **za učitelje** si želimo **drugačno izobraževanje.** Najprej seveda srednje pedagoške šole. Verjetno je najpomembnejše **izbrati prave ljudi,** ki bodo z mladimi, **otroki, radi delali,** jih imeli radi. Odločati bi morala ljubezen do otrok in želja, da bi ob oblikovanju mladega človeka oblikoval tudi sebe, **bogatil druge in življenje.** Le tak človek bo z zgledom lahko navdušil za pedagoško delo tudi naslednike. Torej bi prihodnji učitelj poleg pridnosti in vztrajnosti moral še ljubiti »objekt«-subjekt svojega obravnavanja.

Na **akademiji,** fakulteti bi prihodnji profesorji večji del kot doslej morali posvetiti načinu, **kako** to silno **znanje** svojega področja **prenesti na mladi rod,** in tudi temu, **kakšen** je ta **mladi človek** pred njim. Tu so pomanjkljivosti zdajšnjega izobraževanja. V programe pa je nujno uvrstiti še dejavnosti, s katerimi se mora učitelj kasneje spoprijeti, pa tudi raznim interesnim dejavnostim na teh šolah namenjamo premalo ur.

Tudi **izobraževanje po diplomi** je treba organizirati drugače. Izvajati enake programe kot na akademijah, z nekaj več urami, je nesmiselno. Upoštevati je treba znanje in izkušnje, ki jih učitelj že ima, vendar je še... **izhajati torej iz potreb,** da bo izobraževanje tudi koristno, ne le formalno zadostiti stopnji izobrazbe. **S stalnim izobraževanjem,** seminarji, tečaji obravnavati, **reševati probleme,** ki nastajajo med delom. Znanost, stroka naj pokaže, svetuje, **kako,** po kateri poti naprej. Tak način bi pokazal nove poti, prenašala bi se **spoznanja od drugje, spoznali bi nove poglede, načine** poučevanja. Od takega izobraževanja **bi šola rasla,** postajala bolj kakovostna – to pa je pomembnejše od formalne izobraženosti.

Pa še **o strokovnem izpitu** za učitelje, vzgojitelje. Za druge ljudi je to čisto formalna zadeva. Pod mentorjevim vodstvom opravljaš delo ali pa ga opazuješ in z njim sodeluješ. Sledi poročilo, pogovor, vse bolj kolegialno in človeško. Pa učitelj? Ko ga sprejmejo na delo – pripravništvo, dobi razred s programom, druge naloge in mentorja, ki ima enako ali pa še več ur obveznosti. Samostojno dela z učenci, sam išče poti ob mentorjevih nasvetih, če mu ni nerodno vprašati. Hospitacije so le občasne. Najkoristnejši so tisti pogovori, nasveti in mnenja, ki si jih kolegi izmenjajo med odmori. Tako uči in dela vse leto. Potem pa naj v eni uri na drugem terenu, z drugimi učenci dokaže, da je sposoben učiti, navezati pedagoški stik z učenci, da obvlada stroko in mu je dodeljen strokovni izpit. Nesmisel? Nečloveško! Nikomur v korist! Je lahko drugače? Bo s prenovo šole tudi to kaj spremenjeno? Ni dovolj poročilo mentorja, ravnatelja, ki dela s tabo vse leto in noče imeti slabega učitelja na plačilnem seznamu? Zakaj za učitelja drugačna merila za strokovnost? Kaj ni dovolj nadzorovan vsako minuto svojega dela? Razmislite! Prenavljajte tudi v tej smeri!

Rada bi opozorila tudi na **neenakopraven položaj knjižničarja** v šoli. Neenakopraven po zakonu, ki dovoljuje, da v knjižnici lahko dela vsak, ki ima končano učiteljišče. Oddelek na akademiji pa je razpisan že 26 let. V praksi pa je to sploh **delo,** ki ni nič vredno in ga lahko na šoli imajo ali pa ne. Pa je vendar že boljše kot je bilo pred dvajsetimi leti. In vendar se premika. V zakonu pa je **treba dati vrednost diplomi.** Sicer pa te skupine ne razpisujte več, če nič ne pomeni.

Tudi **delo ravnatelja** lahko opravlja učitelj, ki..., dodali bi lahko še, da je organiziran, torej moralno– ... Vendar bi bilo treba tudi za to delo **še vzgojiti: organizatorja, ekonomista,** psihologa, obnoviti pa bi moral večkrat delo učitelja, saj kar prehitro pozabijo, kako je in zahtevajo nemogoče...

V tem letu torej veliko **pričakujemo** od novega ministra. Tudi **enakopraven položaj učitelja** na Slovenskem: **za enako delo enako plačilo, obveznost.** Kar veliko dela za novega ministra, ki je veliko obljubljal, obetal. Po zadnjem nastopu v Žarišču pa se je vame zažrl črv: Je to še naš minister? Z avtoritativnim nastopom, z indeksi in podobnim (že znanimi načini), je prepričeval podrejene, kako je prav, kaj je kaj. Ni nas prepričal! Vemo, čutimo, kako je. Se je pridružil biciklistom? (Prevod: Ljudem, ki upogibajo hrbte zaradi upora, s pedali pa močno pritiskajo navzdol, da gre naprej?)

Pričakovali smo, da se bomo zdaj **sporazumno dogovorili, koliko je vredno naše delo,** kolikoga družba **lahko plača.** Potem bi pač svoje delo **temu prilagodili.** Zdi pa se, da ne bo drugače. **Denarja ni!** To za nas ni nič novega, saj ga nikoli ni bilo! Menda nas ne bodo naslednja desetletja prepričevali o pravih indeksih, ponderjih, v mejah dovoljenega in še druge različice.

Morda pa je to le prazen strah, morda pa bo le drugače. **Prenova naj bo v vseh smereh,** da bomo s to šolo zadovoljni učenci in učitelji pa tudi družba.

V tem upanju živim, delam in čakam na lepši jutri. – Še letos!

E. V.

Samo neznanje ali še kaj drugega?

Jeseni 1989 mi je po naključju prišel v roke rokopis izračunov Izobraževalne skupnosti Slovenije za oblikovanje cene oddelka osnovne šole. Že bežen pogled na prve izračune je pokazal, da gre za napačno pojmovanje problema, povrh tega pa še za napačen izračun, zato sem gradivo pospravil v predal v trdni veri, da gre za pomoto. Nemalo sem bil presenečen, ko so se v prvi polovici februarja 1990 pojavili elementi za izračun vrednosti oddelka osnovne šole, saj so le-ti identični s prej omenjenim rokopisom. Stvar je že na prvi pogled sumljiva, nadrobnejša analiza pa nam razgali celotno revščino in neodgovornost našega prosvetnega »finančnega ministrstva«.

Za lažje razumevanje problema je treba osvetliti nekaj bistvenih dejstev. Temelj za izračun vrednosti oddelka je število delavcev, ki so potrebni, število točk, ki izhajajo iz panožnega sporazuma, in vrednost točke.

Republiški izračun je v bistvu napačen, saj so število točk zamenjali z razmerjem do najenostavnejšega dela. Tako panožni sporazum predvideva 505 točk za učitelja, čigar osnova osebnega dohodka naj bi bila v razmerju 2,89 do najenostavnejšega dela. V vseh izračunih Izobraževalne skupnosti Slovenije je učiteljevo delo vredno 289 točk. Res se dajo cole preračunati v centimetre, pa tudi točke v točke, toda smiselnosti v takem početju ni.

Napačno pojmovanje točke pomeni, da je Izobraževalna skupnost Slovenije dva od treh elementov za oblikovanje vrednosti oddelka določila napačno, kajti drugačno število točk nujno pomeni tudi drugačno vrednost točke.

Če bi bil vsaj tretji element (potrebno število delavcev) določen pravilno, bi se z malo dobre volje in poznavanja stroke cena oddelka kljub tem nespretnostim nekako dala izračunati. Vendar analiza izračuna za potrebno število delavcev v oddelku pokaže, da je Izobraževalna skupnost Slovenije tu storila naglavni greh.

Najočitnejša, tudi finančno najbolj boleča, je napaka pri izračunu potrebnih učiteljev za delo v oddelku. Zakon o osnovni šoli v 14. členu predpisuje, da se za financiranje upošteva učiteljeva 20-urna obveznost. (To ne pomeni, da učitelj dela samo 20 ur na teden. Učiteljevo obvezo določa 108. člen istega zakona.)

Če hočemo izračunati, »koliko učitelja« je potrebno za delo v oddelku, je treba upoštevati predmetnik, ki predpisuje za posamezne razrede

– število ur pouka (z delitvami ali brez njih)
– število ur dopolnilnega in dodatnega pouka
– število ur interesnih dejavnosti in
– število ur oddelčne skupnosti.

Vsi našteti elementi so **s predmetnikom predpisani** in pomenijo za šole **obveznost,** ki jo le-te **morajo** uresničiti v predpisanem obsegu. Izobraževalna skupnost Slovenije ali njen zdajšnji surogat **nima pravice krčiti predmetnika,** pač pa je njena **dolžnost,** da preskrbi **denar,** ki je za izvajanje predmetnika **potreben.**

Če bi se tam zaposleni uslužbenci tega zavedali, potem se ne bi moglo zgoditi, da bi predmetnik razdelili na del, ki se financira, in del, ki ga v izračunih ne zajemajo, torej ne financirajo.

V prvem delu, iz katerega so izračunali potrebno število učitelja na oddelek, so zajeli pouk predmetov ter dopolnilni in dodatni pouk. Drugi del predstavljajo interesne dejavnosti in ure oddelčne skupnosti – tega pa ne štejejo za pouk in sta ta dva elementa v izračunu izpuščena. To pomeni, da si je Izobraževalna skupnost Slovenije vzela pravico krčiti predmetnik. Tovarišica, ki se na Izobraževalni skupnosti ukvarja z normativi, je bila telefonično na to opozorjena. Njeno pojasnilo, da so zaradi takega izračuna zvišali vrednost točke in da se zato cena oddelka ni znižala, pomeni nojevsko skrivanje glave v pesek in nima ničesar opraviti z izračunom stvarne cene oddelka. Finančni normativi morajo biti realni ali pa niso potrebni, ne morejo pa biti sad subjektivnih pogledov določene osebe, pa naj ima, po svojih izjavah, še toliko izkušenj z delom v prosveti.

Kakorkoli že, izračun za potrebno število učitelja v oddelku razredne stopnje je narejen tako:

Oddelek 1–4 nad 20 učencev z delitvami prti ID

24,5 ur na teden na oddelek:	**pouk:**	**20 ur**	
	delitve:	**22 ur**	**90 %**
	dop. in dod. pouk:	**2 uri**	
	interesne dejavnosti:	**2 uri**	**2,5 ure 10 %**
	oddelčna skupnost:	**0,5 ure**	

Oddelek 1–4 nad 20 učencev in manj brez delitev pri pouku in ID

23,5 ur na teden na oddelek:	**pouk:**	**20 ur**	
	delitve:	**22 ur**	**94 %**
	dop. in dod. pouk:	**2 uri**	
	interesne dejavnosti:	**1 ura**	**1,5 ure 6 %**
	oddelčna skupnost:	**0,5 ure**	

–4 % korektiv za ped. delavce

Ugotovili so torej, da je razmerje med urami pouka, dopolnilnega in dodatnega pouka ter urami interesnih dejavnosti in urami oddelčne skupnosti pri oddelku z več kot 20 učenci 90 : 10, v oddelku z manj kot 20 učenci pa 94 : 6, zato je potreben korektiv – 4 % za oddelke z manj kot 20 učenci. Odtod torej njihov izračun

22 : 20 = 1,1 učitelja v oddelku z več kot 20 učenci

1,1 : 1,04 = 1,06 učitelja v oddelku z manj kot 20 učenci.

Da gre za čudno razmišljanje in čudno matematiko, je očitno že na prvi pogled. V osnovnem izračunu so upoštevane samo ure pouka in dopolnilnega in dodatnega pouka. Število teh ni odvisno od števila učencev v oddelku in samo za opravljanje teh ur je potrebno 1,1 učitelja na oddelek. Ure interesnih dejavnosti in ure oddelčne skupnosti v osnovnem izračunu niso zajete in ne vem po kateri logiki bi delitev pri urah ID vplivala na potrebno število delavcev za opravljanje pouka.

Če tako zastavljeni račun obrnemo (1,06 × 20 = 21,20), ugotovimo, da se je zmanjšalo število ur pouka za 0,80 ure, pa bi prosil ustrezne organe, naj sporočijo, katera ura bo enkrat na teden trajala 9 minut.

Če bi na tržnici kupoval zaboj jabolk (jabolka 17 kg, zaboj 3 kg, skupaj 20 kg) in bi branjevko prepričeval, da zaboja ne bom plačal (kljub temu, da ga potrebujem), ker zaboj pač nisem jabolka, zato mora od 17 kg jabolk odšteti 3 kg za zaboj, ki svoje nestrinjanje s tako matematiko najbrž izrazila tako, da bi se z iztegnjenim kazalcem potrkala po čelu, sam pa lahko nad tako logiko samo resigniran zavzdihnem: »O sancta simplicitas!«

Enaki so tudi izračuni za predmetno stopnjo, le da so zaradi večjega števila ur razlike še večje. Pomenijo pa, da niso plačane ne ure interesnih dejavnosti, ne ure oddelčnih skupnosti, ne delitve pri pouku, v oddelkih z 20 učenci in manj pa tudi pouk ni plačan v celoti.

Iz vsega navedenega vidimo, da je tudi tretji element za izračun vrednosti oddelka izračunan napačno. Kaj pa je potem sploh še dobro?

S. AMBRUŠ

Mladostnik in AIDS

Kako smo se lotili problematike aidsa na Srednji lesarski šoli v Mariboru?

Pred dobrima dvema letoma, ko so množična občila predstavila vso resnost te bolezni 20. stoletja, smo se šolniki znašli pred dokaj občutljivo nalogo.

Jugoslavija kot prehodna dežela, turistično dokaj zanimiva, ni ostala zunaj nevarnosti – možnosti za okužbo z aidsom. Mladostnik ravno tedaj, ko je v srednji šoli, hitro spolno in osebno zori. Pred njim je veliko vprašanj o spolni in osebnostni identiteti. Spolnost pa je tisto področje, ki ga mladostnik doživlja izredno intimno, občutljivo, z mešanimi občutki strahu in tesnobe. Iz izkušenj vemo, da mladostnik redkokdaj išče nasvete pri odraslih – starših in učiteljih. O svojih težavah največkrat razglablja sam ali z vrstniki. Zadovolji se s približnimi, predvsem pa z nestrokovnimi razlagami.

Zaradi nekaterih življenjskih navad, težav s spolnostjo, željo po menjavanju partnerjev, poskusi z drogami, lahko trdimo, da spada tudi naša mladina v skupino tako imenovanega rizičnega vedenja, torej je izpostavljena možnosti okužbe z aidsom.

Problematiko bolezni smo želeli predstaviti učencem in staršem. Pri iskanju predavatelja pa smo imeli težave. Povprašali smo Zdravstveni dom Maribor, tam so nas napotili na Vzgojno posvetovalnico, tam pa so rekli, naj se obrnemo na Zdravstveni dom.

Tako kot že večkrat doslej, smo bili tudi tokrat šolniki prepuščeni svoji iznajdljivosti. Uspelo nam je pridobiti zdravnika infektologa dr. Ludvika Hajdinjaka, ki je problematiko aidsa sistematično predstavljal našim učencem in njihovim staršem. Pod njegovim mentorstvom smo oblikovali tudi anketni vprašalnik, namenjen učencem. Vprašalnik vsebuje 20 vprašanj, naslovili smo ga Mladostnik in aids. Nanj je odgovorilo 255 učencev, 1., 3. in 4. letnika naše šole v šolskem letu 1988/89.

Z vprašalnikom smo želeli ugotoviti, kako so naši učenci poučeni o bolezni, v kateri starosti in od koga bi želeli dobiti informacijo o njej ter kakšen je njihov odnos do obolelih.

Na temelju analize odgovorov smo ugotovili, da vedo o bolezni (načini okužbe, znaki bolezni...) veliko več učenci višjih letnikov. Prav tako poznajo spolne bolezni bolje starejši učenci.

V odgovorih na vprašanja, ki se nanašajo na odnos do obolelih, je pomembna razlika med učenci 1. letnika in višjih letnikov. 27 odstotkov učencev 1. letnika bi obolelega izločilo iz družbe, 58 odstotkov učencev 1. letnika pa namenilo obolelim zdravljenje v posebnih ustanovah. Le 9 odstotkov učencev višjih letnikov bi obolelega izločilo iz družbe in se z njim ne bi družili, 27 odstotkov učencev bi negovalo obolele doma, 27 odstotkov meni, da je najprimernejše zdravljenje v bolnišnici in 45 odstotkov učencev višjih letnikov bi jih poslalo na zdravljenje v posebne ustanove.

Največ vprašanih (60 odstotkov) je dobilo prve informacija o bolezni iz javnih občil – RTV in revij..., na drugo mesto so postavili šolo.

Pri vprašanju, od koga bi želeli dobiti dobro informacijo o bolezni, so vprašani na prvo mesto postavili zdravnike, na drugo šolo in le 8 odstotkov vprašanih bi si želelo informacijo dobiti od staršev. To je dokaj nizek odstotek anketirancev, kaže pa pričakovanja učencev, da bodo morale zdravstvene ustanove in šole opraviti svoj pomemben del pri seznanjanju s problematiko.

Zavedamo se, da ne gre le za poučenost učencev o aidsu, ampak za mnogo več – za prosvetljenost, za vzgojenost, predvsem pa za spreminjanje odnosa do spolnosti. In tukaj ne smemo ostati sami, prepuščeni svoji iznajdljivosti.

Na naši šoli se zavedamo, da se ugotovitve ankete nanašajo na mladino naše šole, ki nekako predstavlja del srednješolcev severovzhodne Slovenije – od tod namreč prihajajo naši učenci.

Ker ne želimo ostati le v mejah naše šole, smo ugotovitve ankete predstavili na srečanju zdravnikov infektologov iz vse Jugoslavije, ki je bilo junija 1989 v Pulju.

Učenci so sami zbrali tudi gradivo za razstavo na temo Mladostnik in aids. Razstavljali smo na šoli in v Zdravstvenem domu v Mariboru, v Sodni ulici 15, od 15. do 30. septembra 1989.

CVETKA KUKOVIČ

APRILA – SEMINAR

Akcijsko raziskovanje – metodologija razvoja vzgojno-izobraževalnega dela

V zadnjem času se je sprožil cel plaz posvetov in seminarjev, zamisli, pobud in projektov za pospešitev razvoja našega šolstva, za samostojnost ved, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem, za vrnitev vrednot v pedagogiko, za obravnavo otroka in mladostnika kot človeka s telesnimi, duševnimi in duhovnimi razsežnostmi ter za sprostitev vitalne energije in pobud učiteljev.

Da se bodo šole lahko razvijale, bo treba razviti tudi strategijo, metodologijo spreminjanja šolske prakse. V ta namen smo pripravili seminar Akcijsko raziskovanje v vzgoji in izobraževanju, ki bo v dneh od 5. do 7. letošnjega aprila.

Seminar je nadaljevanje kolokvija Akcijsko raziskovanje v vzgoji in izobraževanju, ki je potekal na pobudo Slovenskega društva pedagogov na Pedagoškem inštitutu v Ljubljani novembra lani. To so dejavnosti, usmerjene v uporabnost. Nadaljujejo teoretična izhodišča, ki so jih postavili strokovnjaki s področja pedagogike, psihologije, sociologije in filozofije na podlagi izkušenj s tovrstnim raziskovanjem.

Akcijsko raziskovanje se lahko uveljavlja v demokratični družbi, saj upošteva pobudo prakse. Omogoča inventivnost, pobudnost in ustvarjalnost učitelja in vseh, ki sodelujejo pri razvijanju vzgojno-izobraževalnega procesa. Je način, po katerem učitelji v povezavi z drugimi učitelji, razvijalci in raziskovalci spreminjajo in izboljšujejo svoje delo in svojo šolo. Pri tej metodi gre za sodelovanje udeležencev procesa pri izboljšanju dela in razumevanje tega, kaj delati.

Še posebno pomembna je postavitev akcijskega raziskovanja ob družbenih spremembah, ko pridobiva šola in učitelj svojo strokovno samostojnost, ko del nekdaj državne inšpekcijske službe dobi naravo strokovnih služb, ko tudi pedagogika kot stroka postaja samostojna. Akcijsko raziskovanje je način, da se po več desetletjih premora vrne možnost, da so tisti, ki delajo, tudi akterji svojega razvoja, da se ob dejavnosti oblikuje teorija. Torej gre za poudarek na induktivnosti v razvoju šolstva, saj so samo deskriptivne in deduktivne poti raziskovanja za razvoj neučinkovite.

Menimo, da bi šolski svetovalni delavci lahko imeli pomembno vlogo pri razvijanju šole, zato tudi naše strokovno društvo daje pobudo za uveljavitev razvoja šole, ki temelji na notranji reformi. Seminar bo potekal na naslednjih ravneh:

– informacije o akcijskem raziskovanju

– simulacija akcijskega raziskovanja (vzgojiteljica, učitelj, svetovalni delavec, raziskovalec)

– izhodišča za akcijsko raziskovanje – jaz kot raziskovalec (imenovanje problema).

Na seminarju naj bi vsak udeleženec že napravil prvi korak v kurikulumu akcijskega raziskovanja, sledil pa bo dogovor za spremljanje in naslednje skupno srečanje – nadaljevanje seminarja v jeseni. Udeleženci naj bi bili že potencialni raziskovalci, včlenjeni v mrežo razvojnega dela.

Seminar je namenjen učiteljem, svetovalnim delavcem, učiteljem, ki sodelujejo pri izobraževanju učiteljev, svetovalcem razvijalcem, ki si bodo na zavodih za razvoj šolstva prizadevali za notranjo prenovo šole na prihodnjih vzorčnih šolah ali šolah za razvoj.

Pred seminarjem bo izšel zbornik kolokvija, predvidoma še spomladi pa Planer akcijskega raziskovanja. Na seminarju bodo sodelovali naši najvidnejši strokovnjaki s tega področja (Marentič Požarnik, Sagadin, M. Skalar, Vonta). Povezali pa smo se tudi s celovško univezo, kjer deluje dr. Altrichter, ki je eden vodilnih teoretikov in praktikov v Evropi. Sodeloval je že pri pripravah na seminar.

Ker je udeležba na seminarju hkrati že vključitev v mrežo razvojne dejavnosti, želimo, da udeleženci na prijavnici tudi napišejo, na katerem področju so že delovali in na katerem želijo delati.

MARJETA CERAR

Akcijsko raziskovanje v vzgoji in izobraževanju

Prijava udeležbe na seminarju, naročilo zbornika

Ime in priimek .....

Bivališče ..... poštna št. .....

Telefon .....

Delovna organizacija .....

Poštna številka ....., telefon .....

Želim raziskovati in razvijati področje .....

Naročam ..... kom. zbornika Akcijsko raziskovanje – Cena 60,00 din

Kraj in čas seminarja: Koča Planika na Pohorju od 5. do 7. aprila 1990. Prijavnice pošljite najkasneje do 26. marca na naslov: Danica Starkl, SCP, Volkmerjeva 19, 62250 Ptuj.
Prispevek 350,00 din nakažite na ZDPDS, Gosposka 3, Ljubljana na ž.r. 50100-620-107-05-1057111-200433, LB GBL.

Cena polnega penziona je 130,00 din.
Program seminarja boste prejeli po pošti.
Število udeležencev je omejeno!

Ulla Virta: Pastir, barvni lesorez, 1986

O waldorfski pedagogiki v Ljubljani

Pred dnevi smo z zanimanjem prisluhnili **Wolfgangu Findeisnu, waldorfskemu učitelju iz Stuttgarta,** ki je v sklopu seminarja o waldorfski pedagogiki (Ljubljana, od 28. 2. do 3. 3. letos) predaval o **Gibanju k svobodi duha.** Med drugim je razmišljal o tem, kako se učitelj ne more razvijati, če je le uslužbenec države. Tudi svoboden ne more biti, če ima nad sabo direktorja. Zato v waldorfskih šolah nimajo direktorjev in vseh petsto šol – toliko jih je namreč raztresenih po svetu – se avtonomno upravlja. Delujejo po svojih načelih, ki jih je razvil utemeljitelj tega gibanja Rudolf Steiner. So v nenehnem stiku z državo in gospodarstvom, vendar ne dovolijo, da bi tamkajšnja dogajanja vplivala na delo v teh šolah. Waldorfski učitelji ohranjajo svoje učne načrte in metode dela.

Morda so nas takšna razmišljanja pritegnila tudi zato, ker v svojem okolju pogosto slišimo kritike naše šole in naših učiteljev: šole so premalo individualne in preveč odvisne od države in politike; podobno ugotavljamo za učitelje – namesto ustvarjalci so največkrat le še uresničevalci predpisanega.

odprta šola

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI CENTER ZA OTROKE, MLADOSTNIKE IN STARŠE

Koti, takšni in drugačni

Moja nečakinja Nika hodi v 5. razred. Zadnjič sem ji pomagala pri učenju geometrije. Priznam, da sem se morala najprej naučiti sama, šele potem sem lahko razlagala njej. Pravzaprav ni bilo kaj razlagati, ampak si je bilo treba le zapomniti množico podobnih si besed in uporabiti pravo besedo ob pravem času. Naj naštejem te besede, če se jih še prav spomnim: ostri, pravi, iztegnjeni, topi, izbočeni kot, sovršni kot, sokot, skladni kot, središčni kot, krožni izsek, krožni lok, tetiva.

Morda spada zraven še kakšna beseda, pa se je ne spomnim več. To je le geometrija dveh tednov, kje so potem še vsi drugi predmeti in besede, ki si jih je treba vtisniti v spomin. V zvezku ali knjigi na žalost nisem našla razlage, ki bi mi pojasnila razlike v besedah, ali pa nekaj, na kar bi se lahko oprla, da bi si stvari lažje zapomnila.

Nikina teta

●

Žal je tako, da se nam odraslim zdijo stvari, ki jih obvladamo, tako zelo preproste, kot da bi se bili z njimi že rodili. Pogosto pozabljamo, koliko časa smo potrebovali, preden smo jih dojeli. Pri navedenih pojmih gre poleg razumevanja posameznih pojmov, razumevanja razlik med njimi, tudi še za to, kako si pomagati s preprosto pametjo, da bi si te pojme lažje zapomnili. Otrok sam si za abstraktni pojem, ki mu ni dorasel, težko oblikuje določno oporno točko. Vzemimo za zgled pojem sokot. Imenujemo besedo sosed, sošolec, sodelavec, sorodnik. Vse te besede, ki se začno s so... pomenijo neke vrste sosedstvo, nekaj, kar spada skupaj, kar se dotika, kar je drugo ob drugem. Morda si bomo s tem sosedstvom tudi sokota lažje predstavljali in si zapomnili ta besedni pomen. Dokler ne oblikujemo pojma tako ali podobno, toliko časa je zapomnitev zgolj mehanska in utegne biti hitro pozabljena.

●

Ste že opozorili starše na našo rubriko? Pomagajte njim in sebi. Opišite težave v kratkem sestavku, probleme vam bodo pomagali razčleniti strokovnjaki Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani.

Odnos srednješolcev do pouka zgodovine NOB

V lanskem šolskem letu (1988/89) sem z anketo vprašal srednješolce, kaj mislijo o pouku zgodovine NOB v naših šolah. Anketiral sem četrtošolce na sedmih ljubljanskih srednjih šolah (na vsaki po en oddelek, skupaj 181 dijakov). Odgovori so bili včlenjeni kot glavni del v nalogo Odnos srednješolcev do pouka zgodovine NOB, ki je bila predstavljena na lanskem srečanju Zaupajmo v lastno ustvarjalnost. Za izdelavo raziskovalne naloge sem pregledal tudi srednješolske učbenike za zgodovino, učne načrte za pouk zgodovine in berila od 1. do 4. razreda osnovne šole.

Na kratko so bila mnenja dijakov, ki so sodelovali v anketi, takšna: Velika večina vprašanih dijakov je odgovorila, da jih zgodovina nasploh zanima (predvsem prazgodovina, antika in srednji vek). Pri poglavjih, ki jih ne zanimajo, tretjina navaja tudi NOB. Zanimivo ob tem pa je, da je okoli 60 odstotkov anketiranih zapisalo, da jih pa zanimajo posebna poglavja iz NOB (kultura, prosveta, gospodarstvo, razvoj NOB, zdravstvo, graditev oblasti...). Skoraj dve tretjini vprašanih dijakov meni, da je pouka zgodovine NOB preveč. Več kot polovica jih omenja, da je slišati v razredu negodovanje, ko se začne obravnava snovi NOB. Kot vzroke za to navajajo predvsem, da se snov ponavlja, je enostranska, nezanimiva, da je preveč nadrobnosti. Polovica vprašanih je odgovorila, da so s kakovostjo informacij, ki so jih dobili v šoli, zadovoljni, druga polovica pa, da ne. Nezadovoljni kot vzrok večinoma navajajo neobjektivnost informacij. Na vprašanja o tabu temah v zvezi z zgodovino NOB, je večina odgovarjala, da je že slišala za tabu teme. Več kot polovico dijakov te teme zanimajo, skoraj polovica dijakov pa je zapisala, da jih te teme tudi vznemirjajo. Velika večina dijakov meni, da so te teme tabuizirane zato, ker hoče oblast ustvariti podobo o neomadeževanem NOB in revoluciji.

Izidi ankete so torej pokazali, da več kot polovica vprašanih dijakov do zgodovine NOB nasploh ni imela negativnega odnosa, več kot polovica pa jih je odklanjala pouk zgodovine NOB.

Vzrokov za to je gotovo več. Mislim, da je med njimi pomemben ta, da se NOB omenja od začetka pa do konca šolanja in to na način, ki ga mladi rodovi ne sprejemajo. Z NOB-jem se mladi seznanjajo kot z zgodovino, časovno odmaknjeno in neprizadeto. Tisti, ki so v času NOB živeli, pa to dobo gotovo doživljajo drugače – bolj živo in prizadeto.

Najbrž se lani anketirani četrtošolci danes pridružujejo javnim zahtevam mladine po celovitejšem in popolnejšem obravnavanju narodove zgodovine zadnjih petdesetih let. Počasi pa se bo morala tej želji mladine prilagoditi tudi šola.

PETER SVETINA

iz prakse za prakso

Postati pionir – po novem

Končno smo vrgli iz naših razredov nerazumljivo besedičenje (zaobljuba) in je naše delo prepuščeno ustvarjalnosti, stroki, duhu, razumu.

Tudi sicer smo postavili celotno praznovanje postati pionir na glavo. Kako pripraviti zadnji dan pred praznikom domovine, da bo drugačen, ne šolski, pa vendarle poln prijetnih, nepozabnih doživetij in spodbud za nadaljnje razmišljanje in delo.

Na šoli so štiri paralelke, to je 120 mladih zelo različnih sposobnih duš. Smo štiri elementarke, z nami »diha« vodstvo šole in pedagoška svetovalka Darinka Sivčeva. Zamisli so se začele porajati, se spodrivati, dopolnjevati in menim, da je zmagala najboljša v tistem trenutku.

I. del:

Zbrali smo se v veliki telovadnici, okrašeni s 120 likovnimi deli. Vsak učenec je pripomogel k urejenosti prostora in pokazal svoj izdelek staršem.

Štiri ‚gledališke skupine' so se s svojimi razredničarkami posedle na blazine. Kulturno smo čakali, da se pokažemo sovrstnikom in staršem. Vsaka skupina je imela tri točke, v njih je nastopal ves razred, poleg skupinskih in posameznih točk. Otroci so peli, recitirali, igrali z lutkami, telovadili, postavljali uganke in zavozlanke. Povedali so tudi dobre človeške lastnosti **pošten, iskren, olikan, natančen, iznajdljiv, radodaren,** ki so in ostanejo taki, če jih okolje ne pokvari.

Nazadnje pa so vsi zaplesali in zapeli ob glasbi skupine Agropop.

Učenec Goran je malo neobjektivno zakričal »Bilo je super, mi smo bili najboljši!«

II. del:

Potekal je v razredih. Mizice so bile pregrnjene z belimi prti. Belo-modri-rdeči prtički so ustvarili praznično ozračje. Pripravili smo čestitke in prigrizek: male sendviče, tortice, sok. Spet je bilo imenitno, ne šolsko.

III. del:

Nagrada, razvedrilo po zavzetem delu in nabiranje novih spoznanj za razmišljanje. Ogledali smo si risanko skupaj s starši. Tudi razredničarke smo bile navdušene nad drugačnim sprejemom v pionirsko organizacijo.

OLGA ŽITNIK
Osnovna šola Louis Adamič
Grosuplje

Književna didaktika pod drobnogledom

Piše Boža Krakar Vogel

Interpretativno branje in doživljanje besedila

Zahteve po lepem branju besedila v šoli je Janko Bezjak strnil takole: »To čitanje bodi vzorno! Učenec se uči dobro čitati le po imenitnem zgledu. Ta zgled mu bodi učiteljevo čitanje! Zavoljo tega prečitaj, preden stopiš v razred, dotično berilo večkrat na glas ter se ga nauči izrazito in lepo čitati.« (Gl. poglavje Čitanje berila v Posebnem ukoslovju slovenskega učnega jezika v ljudski šoli, 1906.) Avtor je tudi povedal, da »izrazito in lepo čitanje« pomeni predvsem upoštevanje glasovne in stavčne fonetike, pomenske zgradbe besedila (pomena in smisla delov in celote) ter estetike – »če združujemo z logiškim čitanjem izraz svojega čustvovanja«.

Podobno menijo tudi kasnejši razpravljalci. Silvo Fatur piše takole: »Interpretativno branje je namreč pravilno, smiselno, čustveno podloženo, ritmično-dinamično, se pravi estetsko branje.« (Gl. članek O šolski interpretaciji leposlovnega besedila, JiS, 1976/77, št. 7.) Dragutin Rosandić pa branje umetnostnega besedila pri skupinski interpretaciji v šoli imenuje izrazno, estetsko ali interpretativno branje: »To je branje, zasnovano na značilnostih govorjenega jezika (intonaciji, intenziteti, tempu, premorih, barvi glasu) in ima posebno funkcijo... Izrazno branje se odlikuje po čustveni in logični izraznosti – je impresivno in ekspresivno.«

(Gl. poglavje Interpretativno čitanje teksta v njegovi Metodiki književnog odgoja i obrazovanja oz. prevod tega poglavja v reviji Vzgoja in izobraževanje, 1987, št. 2.) Avtor navaja tudi navodila za grafično pripravo besedila za interpretativno branje.

Katere sklepe nam ponujajo naštete opredelitve?

1. Interpretativno branje podaja predstavitvene, izrazne in vplivanjske sestavine umetnostnega besedila po slušnem prenosniku; da bi bile čim bolj razvidne, mora bralec poleg strukturnih značilnosti določenega besedila upoštevati tudi splošne zakonitosti govorjenega jezika.

2. Pri praktičnem uresničevanju tega načela pomaga teoretično poznavanje značilnosti govorjenega jezika (gl. Jože Toporišič, Slovenska slovnica, 1984, pogl. Glasoslovje, Fonetika besedila). in nekateri redki opisi metod za njihovo uporabo. Npr. Janko Čar piše o razvrstitvi intonacij, registrskih leg, členitvi z odmori ter usklajevanju tempa in ritma s pomensko zgradbo besedila (gl. J. Čar, Razvrstitev stavčnofonetičnih prvin v umetnostnem besedilu glede na teorijo in interpretacijo, JiS 1988/89, št. 7–8), Katja Podbevšek (Na novo odkriti govor, JiS 1989/90, št. 1–2) pa poroča o doseganju tehnične natančnosti govora (ob upoštevanju glasoslovja in stavčne fonetike), govorne domišljije (ustvarjanje zvočnih slik z elementi stavčne fonetike) in o upoštevanju pragmatičnosti govora (poznavanje okoliščin posredovanja besedila). – Čeprav njene izkušnje izhajajo iz poučevanja študentov AGRFTV, bi se jih dalo uporabiti tudi za vzgojo interpretativnega branja in posredovanja umetnostnega besedila pri učencih in (prihodnjih) učiteljih.

3. Žal interpretativnemu branju umetnostnega besedila kadrovske šole za učitelje ne posvečajo dovolj pozornosti (vsaj kolikor vem). Zato je skrb za lastno in učenčevo interpretativno branje prepuščena učiteljevemu pripravljanju in samoizobraževanju, spodbujenemu iz zavesti, da slabo glasno branje (tudi tega je, kolikor vem, mogoče slišati iz učiteljevih ust) pač ne približuje učencev »pomenskim, idejnim in drugim sestavinam umetnine« (J. Čar v navedenem članku). Poskusimo v zvezi z vsem tem odgovoriti tudi na pogosto vprašanje, kdo naj pri skupinski interpretaciji v razredu besedilo pravzaprav bere. Priporočila metodikov in praktikov so različna in kar težko bi se vnaprej odločili za najustreznejša. Zato skoraj gotovo še bolj velja, naj bere tisti, ki bo določeno besedilo zmožen uspešno približati doživljanju učencev, včasih učitelj, včasih učenci, včasih pa kakšen zunanji interpret (s pomočjo posnetka ali z neposrednim nastopom). Prav tako pa se glasno branje (ob odprtih ali zaprtih berilih, spet odvisno od okoliščin) lahko včasih zamenja s tihim, individualnim branjem, če je besedilo primernejše za tako vrsto sprejemanja in je med učenci ustrezno razpoloženje.

Po interpretativnem branju D. Rosandić izrecno priporoča čustveni premor, trenutek tišine, v katerem učenci uzaveščajo prve, neposredne vtise o umetnostnem besedilu. – Da je tak premor čisto spontana zadeva, sem se prepričala pred kratkim, ko sem se v Cankarjevem domu udeležila prikaza metode ustvarjalnega pisanja, ki ga je s svojimi študenti imel ameriški profesor Richard Jackson. Vendar tega premora v naši poučevalni praksi ni, pač pa po navadi učitelj takoj po branju hiti z razlago ali pa zastavi kar nalogo za razčlenitev besedila. Redko se tudi zgodi, da imajo pred razčlenitvijo učenci možnost izraziti svoja subjektivna doživetja, povedati, kaj jim je bilo v besedilu všeč, kaj jih je vznemirilo, odbilo itn. Pa bi take ubeseditve prvih odzivov pomagale učencu in učitelju, prvemu dojeti besedilo kot lastno izkušnjo, drugemu pa najti pot v nadaljnje razčlenjevanje, ki bo prava zlasti, če se učitelj razen za čustveno intenzivnost zanima tudi za prvotno razumevanje besedila, s priložnostnimi vprašanji o tem, kaj učenci so ali česa niso dobro razumeli, kako so razumeli določen izraz itn. – Profesor Jackson je svoje študente pustil kar dolgo govoriti o prvih vtisih, ki jih je nato sistemiziral in uporabil za nadaljnje delo.

Na pomen ubeseditve prvotnega doživetja opozarja v svoji knjigi tudi Meta Grosman (gl. poglavje Pouk bralne sposobnosti v njeni novi knjigi – tudi v JiS 1986/87, št. 5, 6). To ubeseditev opredeljuje kot izhodišče, ki usmeri bralca z razčlenjevanjem besedila v popolnejše doživetje besedne umetnine. O analizno-sinteznih postopkih, ki bogatijo prvotne vtise, pač več prihodnjič.

NOVI UČBENIKI ZA KNJIŽEVNOST ZASLUŽIJO ODMEV

Bolje manj – pa tisto temeljito

»Ura književnosti je namenjena književnemu izobraževanju, razvijanju književne kulture. Zato se pri vsaki uri utrjujejo izobraževalne prvine: nova spoznanja, novi pojmi, novi izrazi, nove definicije, nove teorije, pogledi, stališča metode... Ura književnosti odpira učencu možnosti, da ustvarja nov odnos do sebe in sveta.« (Rosandić, 98)

Gledam kupe učbenikov v knjižnici, tako imenovani izposojevalni fond (mnogih se nihče več ne dotakne zaradi ‚obveznih' novih): zelene antologije Slovenske književnosti (1961–65), sive Svetovne književnosti, izdaje Besedne umetnosti dr. S. Trdinove in Male literarne teorije dr. M. Kmecla (1976), Očrt literarne teorije dr. J. Kosa (1983), pa raznobarvna Slovenska berila (1974–75), ‚usmerjene' Književnosti (1981–84), nova Berila (1987–89), pravkar natisnjeno Književnost, druge antologije, skrajšane učbenike, delovne zvezke, priročnike, literarne zgodovine, med njimi oba Kosova Pregleda – svetovne (1978) in slovenske književnosti (1979), Zgodovine slovenskega slovstva dr. Pogačnika in dr. Zadravca (1973), visoke kupe Kondorjev, Sto romanov, ob njih pa še vse jezikovne. Ne vem, ali je v tako kratkem času še kdo od kolegov dobil toliko priročnikov! In vendar.

Ponovno grem skozi znane strani, od Egipta do današnjih dni, skozi znane besede, tuje in domače, in se spominjam obrazov pred seboj – kaj le so jim povedale? Kakšno sled so zapustile? Marsikaj smo želeli – le kaj smo dosegli? Kaj izoblikovali? Je v mladih dušah ostalo vsaj prgišče ponujene lepote? Človeškega?

Zadnja Berila in Književnost so že na videz najlepši – če so tudi najboljši, bo pokazalo delo z njimi: gotovo bo nekaj ‚tehničnih' težav s ‚predebelo' Književnostjo: ta sintezni vprašalnik z osnovami literarne teorije, bogatim slikovnim gradivom in številnimi preglednicami smo dobili nazadnje, v tesni zvezi z Berili je, v njem so tudi poimenovanja obdobij (čeprav so nekatera drugačna od že uveljavljenih – novo romantiko / simbolizem je znova zamenjala moderna) in posebne znake, kaj je za katero smer: prvič torej kažipot selekciji! Kako bo ‚šlo' tokrat, to novo, v tej naši toliko prenavljani šoli? S katerimi metodami? Kakšnih posebnih tovrstnih navodil ne najdem, le stavek v Prosvetnem delavcu, da ‚mora učitelj učence navajati na uporabo učbenika' (11. dec. 89); to je ena temeljnih nalog in že v navadi!

Od nekod se prikrade trpek dvom: koliko časa že tožimo, da nismo dovolj uspešni, da bralna kultura usiha, da moramo drugače! Da so eno zamisli in želje, drugo pa stvarnost, možnosti, ure, vse, kar se je naši šoli zgodilo. Učenci so se spremenili, manj so motivirani, različno (pred)pismeni, mnogi res komajda znajo brati, kaj šele razbirati. Ne sedijo v klopeh sami talenti, naravoslovci ali družboslovci. In še med njimi je kar preveč ‚povprečnih'! (Ker malo znajo, si potem veliko upajo!) Večini moramo ob začetku srednje šole zapolniti vrzeli v pismenosti, v znanju; lotiti se moramo jezika, ker je preslabo razvit, zakrknjen, reven, nepravilen, bo pa temeljno orodje za vse učenje. To je naša prva naloga, čeprav vzame dosti časa – šele potem smemo v novo, v literaturo, v ta za mnoge nikoli dosegljivi zgled. Bo od jutri drugače, bomo uspešnejši, po novem? Bomo oživili mrtve strani?

Zmoti me učenec, ki nekaj išče (ime avtorja mu dela težave), za referat – neprijetna naloga! Prikimam: knjige govorijo težko, počasi, korakoma, zbrati je treba dosti volje, vztrajati, imeti dober kažipot. Ni našel, odšel je brez knjige, preutrujen, prenaveličan, nemočen, v prevladujoče povprečje, proti meglenim obzorjem, po kaj zanimivejšega od šolskega enoličja – bo ostalo kaj optimizma, upanja, moči za hojo navzgor?

Pazljivo prebiram nove strani – porajajo ideje, želje... in ta zapis: noče (in še ne more) biti kritika, le dolgoletne izkušnje in kljuvanja se zgoščajo vanj, vse ure in stiske, vse, kar je poglabljalo in ostrilo učiteljev pogled. Temeljno vprašanje: kateri so tokrat, želeni smotri in cilji, bližnji in daljni, so dosegljivi, usklajeni? Zapisani niso! Tolažim se, da jih že izluščim; malo me sicer jezi, ker bi vse moralo izhajati iz njih, vsa izbrana besedila, vse moje metode, torej bi morali biti jasno določeni. Zato vprašanje: kaj se pravzaprav hoče? Dati soliden, podroben pregled kronološkega zaporedja literarnih dogajanj, tokov, slogov, imen, del, problemov, zvrsti, naučiti interpretacije, razviti estetski okus, izostriti presojo, spodbuditi dialog? Mi bodo znanje in izkušnje zadoščali? Ob danih razmerah? In učenci?

Novo vprašanje: kako ‚vzeti', kako najuspešneje prebuditi, prepričati, spodbujati samostojno branje, da jim bodo knjige bližje, da jim bodo spregovorile, da jim jih ne priskutim in me z njimi vred ne zasovražijo? Katero zaporedje korakov bo pravo? Kako do najlepše ocene? In sploh: kaj naj se zna? Podatke, teorijo, zgodovino, vsega malo? Bi moral ob koncu nastati dober esej, steči kakovosten dialog, ocena?

Neuresničljivost stopnjuje malodušje

Teorija pravi, da mora biti v srednji šoli ‚spoznavanje, razlaganje in vrednotenje literature postavljeno na ustrezno strokovno raven' (J. Kos), da je smoter pouka književnosti predvsem ‚usmerjati k logičnemu, problemskemu in historično kritičnemu razumevanju stvari, kar je podlaga znanstvenega mišljenja' (J. Kos), da je tovrstni pouk namenjen predvsem ‚učenčevemu pridobivanju spretnosti interpretacije' (M. Grosman), da je ‚sposobnost lastne interpretacije (doživljanje, razumevanje, vrednotenje) konkretnega umetniškega besedila... pri pouku knjiž. sposobnosti prvi cilj' (B. Krakar) in da mora biti ‚v prvi vrsti motivacija za branje' (B. Paternu) – marsikaj od tega celo uspe, če se le prelisiči čas (in še koga) in ob slabi vesti, ker se kaj drugega zato preleti ali izpusti! Tako bo tudi z novimi učbeniki, ker je tudi v njih preveč imen, del, odlomkov, podatkov, preveč, da bi (sredi vsega in ob vsem v šoli) učenci utrdili kakovostno znanje. Neuresničljivost stopnjuje malodušje. Nam ne bi kdo pokazal, kako naj bi šli, ne bi šel z nami nekaj korakov, preskusil?

Znova je preveč snovi. Računam: v najboljšem primeru imamo (a ne povsod) štiri ure na teden, tj. 140 na leto, od tega bi jih pol lahko namenili književnosti (pol jih gre jeziku!), če ne bi bilo treba odšteti ur za obvezne šolske naloge in poprave, za druge etape učnega procesa, saj je nova snov le ena od njih, za pogovor, za preverjanje in ocenjevanje (ki je eden od nesmislov naše šole, saj smo štirikrat na leto na lovu za ustnimi in pisnimi ocenami, in ne le mi!) – tako torej preostane manj kot 60 ur! Če preštejemo enote v učbenikih, ugotovimo, da je redkim namenjena cela ura, saj jih je v Berilu I 63, v II 68 in v III 111. Če eno enoto delamo natančneje, konotativno, porabimo zanjo vsaj dve uri (vsaka zahteva svoj metodični algoritem)! Tako pridemo do še smiselne številke, do 30 enot; to še zmeraj pomeni, da imamo za Sonetni venec ali Dumo le po dve uri časa. Nekaj učencev naj bi tudi spregovorilo o prebranem, posebno če želijo ali se pripravijo – saj jih ne moremo kar utišati. Toliko torej in nič več! In to je temeljni pogoj uspešnosti! Tako bi vsaj sem pa tja uresničili ‚celostno interpretacijo' in navajane smotre! Selekcija bo nujna! Tega naj se zavedajo tudi sestavljalci prihodnjih maturitetnih vprašanj. Če se bo vztrajalo pri predlagani količini in pri obravnavi vseh enot (ali večine), potem naj se ve, da bomo zaradi drvenja površni in neučinkoviti, slovenščina pa bo zdrknila še niže na lestvici priljubljenosti in kakovosti.

Stari mojstri so vedeli: bolje manj, pa tisto temeljito! Dr. Kos zatrjuje, da je bil ‚vezan na učni načrt, ki nadrobneje določa obseg snovi, avtorje in dela' (Prosvetni delavec, 11. dec. 89); kdo je bil torej pravi določitelj? V Rosandićevi Metodiki beremo letni limit del – ok. 15 (gl. str. 83, 84), hkrati spodbuja učiteljev ožji izbor! Toliko del bi bilo dovolj, olob njih bi povedali, naučili, dorekli vse, kar je treba v srednji šoli. Šele tedaj bi uspešno zaživeli tudi priročniki. In drugi viri. Približali bi se učenčevim zmogljivostim in bolje hodili skozi labirinte lepote.

Koliko je je – po vseh policah! Morale bi, knjige, krožiti iz rok v roke, morali bi se poglabljati vanje, v celoti, ne po ‚ekscerptih'. Poleg Rosandića opozarja na to tudi M. Grosman: ‚... interpretacija ne sme nikoli nadomestiti branja dela... Če učenec sam ne prebere besedila in si ne oblikuje svoje sodbe o njem, bo vsa šolska razprava o delu zanj govorjenje in/ali podatki o tem delu'. Preveč je izsekov, ‚odlomljenega', koščkov, skoraj vso daljšo prozo ‚delamo' – spoznavamo skozi odlomke. Koliko je že tako imenovanega domačega branja? In ali ni tudi izbrana pesem neke vrste ‚odlomek'? Odlomki so davek drvečemu času, prijajo duhovnim ožinam, strahu pred iščočim intelektom, pred čustvi, pred dialogom, ki je vselej tudi odpiranje sebe; ker so kratki, lahko drvimo naprej, ni se treba ustaviti, domisliti, čakajo nas novi ‚izvlečki', strah nas je, da ne bi vsega ‚vzeli', toda sporočila so zaradi naglice neučinkovita in hitro pozabljena; poraja se ‚intelektualni šverc' in enosmerna komunikacija, kot pred televizijskim zaslonom, ko nikogar nič ne obvezuje; vse brez iskanj, dvomov, osebnega, zgolj polzenje po površini, z grozljivo pičlimi vtisi! Pravo branje zahteva ustavitev, čas, celostnost, pripravljenost, kondicijo, treba je sedeti, znova in znova, ‚delati', iti vase, se posvečati, se opredeljevati, kar je ‚ena temeljnih vrednosti stikov' z literaturo (B. Paternu), biti sprejemljiv za vse njene funkcije. Nekaj odlomkov da, a čim manj! Sicer kopičimo le drobce, drobtinice, vrsto med seboj nepovezanih dejstev, dogodkov, podatkov, imen, smislov – tako bo kmalu tudi odlomek predolg! Volja za več bo izginila! Vpisi v dnevnike ne govorijo resnice, nismo v eni uri ‚vzeli' Komedije ali Cankarjeve Hiše... V 40 minutah zmoremo doumeti le majhen del zapisanega, ne zmoremo povezati, navezati, urediti, se poglobiti, dočutiti, dogovoriti!

Več možnosti za žlahtno in pravo

Pred menoj so Rosandićevi učbeniki: drugačno pot ubirajo! Včasih jim sledim, na začetku zlasti: zaradi bolj kakovostne komunikacije z besedilom vpeljujem osnove kibernetike, osvetlim fenomen knjige, tiska, bogatim teoretični humus, opredelim dnevnik branja – šele potem pride novo! Prej še ugotovim, kaj in koliko so učenci prinesli s seboj! A tega je čedalje manj – zato ravno ne smemo v preveč, moramo iz tistega, kar jim je blizu, tudi lokalno; vsi tudi ne bodo pisatelji, ne literarni zgodovinarji ali jezikoslovci, potrebujejo le čvrste temelje tega trojega! Dober, dolgoletni praktik ve, kaj, koliko in kdaj sme ali mora! Njegovo delo bo ob koncu preverjeno, torej mu dovolimo tudi nekaj svobode v izbiri vsebin, ne le metod! Le določimo ta konec! ‚Preudarna literarna didaktika... spaja dokazljivo z iščočim, argument z osebno vizijo, objektivno znanje s svobodno voljo osebnega izbiranja, osmišljanja in opredeljevanja' (B. Paternu). Bo za vse to, in je tisto žlahtno in ta pravo, v prihodnje več možnosti, posluha, zaupanja.

Morda še tole: prav je, da je izhodišče v novih učbenikih slovenski. Vendar se mi zdi, naj bo tako šele o tedaj, ko stopimo v svoj prostor, o takrat pa so se že razvile kulture civilizacije, s katerimi smo se opl dili, kdaj (sicer) k njim? Prav bi bi tudi, da bi učencem vrnili Valvasor in Cankarjevega Kurenta. Razmisli bi morali tudi o interdisciplinarn korelacijah, ob kasetah pa še o vide In: učencu bomo morali dati čas, bo pisno/ustno oblikoval svoje misl da bo to vadil in izuril, kdaj bo sice Tu zlasti rabi našo pomoč, vodenj porabi sicer dosti časa, a dosežki prelepi! Tudi M. Grosman opozarj naj učenci ‚poskušajo ubeseditiv svo misli in občutke.'

In še: nekateri najdemo časa ‚biti na tekočem' s svojo stroko m nim, da moramo novo znanje vpelj v razred, učbenik tega ne more, tak opozarjamo na rast stroke, aktualiz ramo in spodbujamo primerjalno kritično dinamiko! Mnogi kole o vsem tem molčijo, sliši se jih le aktivnih ali (morebiti) na zborov njih – se z vsem strinjajo, obupuje morda njim gre? Zakaj molk? No učbeniki zaslužijo odmev, to, da postavimo obnje, da jih približam učencem, toda če hočemo to stor kakovostno, potem moramo prem sliti zgoraj predlagano! Predvse krčenje, v manj in v temeljiteje! K rabimo pomoč se oglašam! Razr poznam, vem, kako in koliko bi šl Zdaj se ustavlja. Vidim kleč: izogni se ji je treba in šola bo hitro prava zdrava. Kaj je lepšega, kot prisluhn razmišljanjem učencev? To smo dni počeli s Kosovelovim Konsom bilo je odlično, vzeli smo si nekaj toda S. K. bo ostal. In zmeraj moralo biti tako.

Navedenke:

Grosman, dr. Meta, Bralec in knj ževnost, Ljubljana 1989

Kos, dr. Janko, Slov. Izobraževan in znanstv. teh. revolucija, S 87,3

Kos, dr. Janko, pogovor o učbenik Književnost, Prosv. delavec, 1 dec. 89

Krakar Boža, Vogel, Smotri, vs bine in metode pouka sl. knji., J 88/89,3

Paternu, dr. Boris, Kaj hočemo s p ukom književnosti, JiS 83/84,5

Rosandić, dr. Dragutin, Metodik Zagreb 1986

MARJAN ŠTRANCAR

Umrli zidovi

Jože Prelog, Žagarjev nagrajenec, o domovih učencev, mladih in vzgojiteljih

Jožeta Preloga odlikujeta osebna zavzetost in velika delavnost. Dom učencev Ivana Cankarja v Ljubljani, osnovna šola Zvonka Runka, Dom železniških šol, Železniški srednješolski center in Dom srednjih šol Ljubljana so pomembni mejniki njegove uspešne delovne poti. Pripomogel je tudi k rednemu spopolnjevanju vzgojiteljev, k oblikovanju študija domske pedagogike, k družbenim dogovorom o graditvi in prenovi domov za učence in študente, k zakonskim opredelitvam tega področja in drugo.

Tc je le nekaj podatkov iz utemeljitve Žagarjeve nagrade, ki jo je naš sogovornik prejel že lani. Ko smo ga obiskali na njegovem novem delovnem mestu – od maja lani je namestnik direktorja Zavoda RS za šolstvo – je skromno dejal, da ta nagrada ni namenjena le njemu, temveč vsem, ki si – po letih, ko so bili dijaški domovi odrinjeni v ozadje – prizadevajo za kakovostno življenje v njih.

Prve domske izkušnje si je nabiral že v gimnazijskih letih, ko je prebival v ptujskem dijaškem domu in se je vsak konec tedna vračal v rojstni Ljutomer. Kmalu po študiju matematike in fizike na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo v Ljubljani (kasneje je diplomiral na Fakulteti za industrijsko pedagogiko na Reki, kjer je tudi soorganiziral študij za vzgojitelje in organizatorje izobraževa- iz Slovenije) pa je leta 1960 začel domsko življenje spoznavati še drugače: zaposlil se je v Domu učencev Ivana Cankarja in kaj hitro navezal stike z mladimi. »Najpomembnejše je, da ti mladi zaupajo. Če nastanejo kakšni spodrsljaji – neuspehi v šoli ali manjši vedenjski prekrški, jih je lažje odpravljati skupaj, prijateljsko. Zmeraj sem tako ravnal,« pripoveduje Jože Prelog. Danes pa vzgojiteljem marsikdaj zmanjkuje časa, da bi se približali mladim, vse preveč se zanašajo le na teorijo, ki pa ne more nadomestiti dobrih odnosov.

Ali je naš sogovornik že takrat razmišljal o tem, da bo z mladimi in domovi zanje bolj ali manj povezan vse življenje? Kdo bi vedel? Spoznaval je njihov svet in pritegnil ga je veliko bolj od matematike in fizike. Popoldansko učenje v domu je skušal organizirati tako, da so si mladi med seboj pomagali – tudi pri domačih nalogah, drug drugega so inštruirali, si svetovali in se spraševali.

Kdaj razvijati športno življenje, če ne v najbolj nemirnih mladeniških letih? Za Jožeta Preloga, takrat ravnatelja Doma železniških šol v Ljubljani, je bila ena najpomembnejših pridobitev, ko je leta 1966 prevzel ključe štadiona Železničarskega športnega društva Ljubljana. Kako bi drugače mogel bolj ustreči odraščajočim fantom, ki so tako radi merili svoje športne zmogljivosti? Jože Prelog je še zmeraj povezan s športom. Organizacija športne dejavnosti je zahtevna in zato vsaj dvakrat ali trikrat na teden zahaja na štadion.

Jože Prelog je eden tistih, ki so sodelovali pri nastajanju študija domske pedagogike pri nas, spodbudil pa je tudi redno strokovno usposabljanje že zaposlenih vzgojiteljev s študijem ob delu in seminarji, ki so omogočali sodobnejše vzgojno delo v domovih. Naš sogovornik uvršča poklic vzgojitelja, ki je dolgo bil razvrednoten, ob učiteljskega: oba sta enakovredna, obravnavata iste ljudi v različnih okoliščinah, temeljita pa vsak na svoji teoriji. Učitelji in vzgojitelji morajo sodelovati in delati z roko v roki; žal pa se velikokrat dogaja, da se sploh ne poznajo.

Dober vzgojitelj je le tisti, ki mlade usmerja tako, da je njihovo življenje v domu bogato in raznoliko in dom ni le začasno prebivališče in pripravljalnica na šolo, poudarja Jože Prelog. Njemu se je to zmeraj posrečilo. Spodbujal je kulturno in športno delovanje, mladi so na njegovo pobudo leta 1962 ustanovili Mladinsko kulturno-umetniško društvo Samorastniki, ki je povezovalo mlade iz DIC-a (Doma Ivana Cankarja) in DAČ-a (Doma Anice Černejeve) ter druge iz krajevne skupnosti Poljane. Po tem društvu so se zgledovali tudi v drugih domovih. Še danes živijo spomini na snemanje krajšega filma z naslovom Umrl je zid – nastajal je ob rušenju zidu med dekliškim in fantovskim dijaškim domom. To je bil tedaj velik, težko pričakovan dogodek, gotovo najpomembnejši v tistih letih. Dandanes je zid že zdavnaj odstranjen – vprašanje pa je ali so odstranjene tudi pregrade med dijaškimi domovi in šolami. Tam, kjer je deloval in ustvarjal Žagarjev nagrajenec Jože Prelog, takšnih pregrad zagotovo več ni.

Ko smo ga poprosili, naj strne svoje bogato dozdajšnje delo, je dejal: »Zdi se mi, da sem odkril pravo formulo za sodelovanje med dijaškim domom in šolo. To je vse.«

In to je zelo veliko.

L. L.

Raznoliko delovanje učiteljev in učencev glasbenih šol

Na nedavni volilni skupščini Zveze društev glasbenih pedagogov Slovenije so se delegati zahvalili prof. Lovru Sodji za uspešno delo, ki ga je kot predsednik ZDGPS opravil v osmih letih. Za novega predsednika so izvolili Ivana Marina, ravnatelja glasbene šole Frana Koruna-Koželjskega iz Titovega Velenja. Posmrtno je bilo podeljeno priznanje ZDGPS pokojni zborovodkinji in učiteljici glasbe Metki Pichler iz Domžal, predvsem za njeno izjemno zborovodsko delo. Miranu Haslu, ravnatelju CGV Koper, dejavnemu sooblikovalcu glasbenega življenja na Slovenskem, so podelili naziv častnega člana ZDGPS.

Iz poročila dozdajšnjega predsednika ZDGPS Lovra Sodje in posameznih društev je videti, da je bilo glasbeno delovanje učiteljev in učencev glasbenih šol v zadnjih letih popestreno s številnimi in kakovostnimi novimi prireditvami in drugimi dogajanji. Tako so na republiških tekmovanjih učencev in študentov glasbe od leta 1982 vpeljane nagrade Društva slovenskih skladateljev, Društva glasbenih umetnikov, Glasbene mladine Slovenije, kasneje še Državne založbe Slovenije in Založbe kaset RTV Ljubljana. Od istega leta se slovenski učenci udeležujejo meddeželnega tekmovanja mladih violinistov treh sosednjih dežel, ki je preraslo v srečanje učencev osmih dežel skupnosti Alpe-Jadran. Od leta 1983 potekajo srečanja mladih slovenskih glasbenikov treh dežel, izmenično v Ljubljani, Celovcu in Trstu. Od leta 1984 se vrstijo revije mladih slovenskih glasbenikov, uspešnih tekmovalcev z regijskih in republiških glasbenih tekmovanj. Vpeljane so bile nagrade ZDGPS za zaslužene glasbene pedagoge, imenovane so po glasbeniku Franu Gerbiču. Lani je bilo v organizaciji ZDGPS in Cankarjevega doma organizirano 1. evropsko tekmovanje mladih organistov, in sicer pod pokroviteljstvom Evropske zveze glasbenih tekmovanj za mladino (EMCY) in Skupščine SRS; postalo naj bi tradicionalno. Razvilo se je živahno sodelovanje z EMCY, in potem so naši mladi glasbeniki nastopali na evropskih koncertih mladih talentov v Švici, na Nizozemskem, v Avstriji. Tak nastop – z udeležbo prvonagrajencev z glasbenih tekmovanj Nizozemske, ZRN, Avstrije in naših – bo marca v Titovem Velenju in v Slovenjem Gradcu, v rojstni hiši skladatelja Huga Wolfa. V organizaciji ali ob sodelovanju ZDGPS so se vrstile še druge glasbene in strokovne prireditve.

Razprava na skupščini ZDGPS je med drugim omenjala še položaj glasbenega šolstva v Sloveniji, ki mu je treba utrditi mesto v nacionalnem šolskem programu, in denarno omogočiti mednarodne stike učencev in učiteljev. Prav tako so se razpravljalci zavzemali za tesnejše povezovanje glasbenih pedagogov glasbenih šol in osnovnih šol, poiskati bi bilo treba spodbude za včlanjevanje osnovnošolskih glasbenih učiteljev v društva glasbenih pedagogov, ki je zdaj skoraj zamrlo.

J. S.

Republiško tekmovanje učencev in študentov glasbe

V organizaciji Zveze društev glasbenih pedagogov Slovenije in glasbene šole Frana Koruna Koželjskega v Titovem Velenju je bilo minuli teden v Titovem Velenju tradicionalno republiško tekmovanje učencev in študentov glasbe. V igranju na harfi in trobilih se je pomerilo 91 tekmovalcev, v komornih skupinah najrazličnejših povezav instrumentov je sodelovalo skupaj 263, v tekmovanju orkestrov pa 249 učencev. Godalni, simfonični in pihalni orkestri so tekmovali v Celju, Titovem Velenju in Ljubljani, kjer je bilo tudi tekmovanje v harfi, vsi drugi učenci – solisti in v komornih skupinah pa so merili svoje znanje in talent v Titovem Velenju. Ob tej priložnosti je bil v petek v Titovem Velenju in v soboto v Slovenj Gradcu tudi evropski koncert mladih glasbenikov z udeležbo prvonagrajencev z državnih tekmovanj Avstrije (sopran), Nizozemske (klarinet), ZRN (klavir) in oboistke Tanje Petrej iz Titovega Velenja.

J. S.

Podelitev posmrtnega priznanja Metki Pichlerjevi

Zveza društev glasbenih pedagogov Slovenije je pred nedavnim podelila predmetni učiteljici in zborovodkinji Metki Pichlerjevi iz Domžal posmrtno priznanje za izredne zasluge na glasbeno-pedagoškem področju.

Metka Pichlerjeva je enaindvajset let neutrudno delovala kot glasbena pedagoginja in predvsem kot zborovodkinja številnih zborov. Imela je poseben dar, da je znala za zborovsko petje navdušiti številne učence, saj je bilo na osnovni šoli Josip Broz-Tito v Domžalah, kjer je delovala 17 let, kar tri četrtine vseh učencev vključenih v štiri pevske zbore. Od teh delujeta deški in dekliški pevski zbor že deset let. S svojimi zbori je stalno sodelovala na republiških in zveznih tekmovanjih, na republiških revijah pevskih zborov v Zagorju, na festivalu Kurirček v Mariboru in na mednarodnem pevskem festivalu v Celju. S svojimi zbori je prejela številne nagrade in priznanja, med drugimi dve bronasti priznanji v Celju. Smrt jo je prehitela sredi dela. Njena zbora, pripravljena za tekmovanje na lanskem festivalu v Celju, sta tako dirigirala Tomaž Habe (mladinski zbor) in Karel Leskovec (dekliški zbor) in dosegla prvi bronasto priznanje, drugi pa zlato plaketo. S svojimi zbori je Metka posnela več plošč in kaset, zaradi izjemne kakovosti pa je njen otroški zbor dve sezoni nastopal v operah Boris Godunov in Carmen v ljubljanski operi.

Pomembno je sodelovanje Metke Pichlerjeve z Zavodom SRS za šolstvo in z Akademijo za glasbo, saj je za aktive učiteljev glasbene vzgoje in za zborovodje pripravljala zgledne hospitacijske ure tako pri pouku glasbene vzgoje kot pri delu s pevskimi zbori. Bila je zgledna mentorica učiteljem začetnikom.

Za svoje delo je Metka prejela več priznanj občine Domžale: srebrno in zlato Kersnikovo plaketo za kulturo, Trdinovo plaketo za delo v vzgoji in izobraževanju in Gallusovo značko Zveze kulturnih organizacij Slovenije in Slovenske pevske zveze.

Z vsem svojim delovanjem in predanostjo glasbi bo Metka Pichlerjeva za zmeraj ostala zapisana slovenskemu zborovodstvu in mladinski glasbeni vzgoji.

LOVRO SODJA

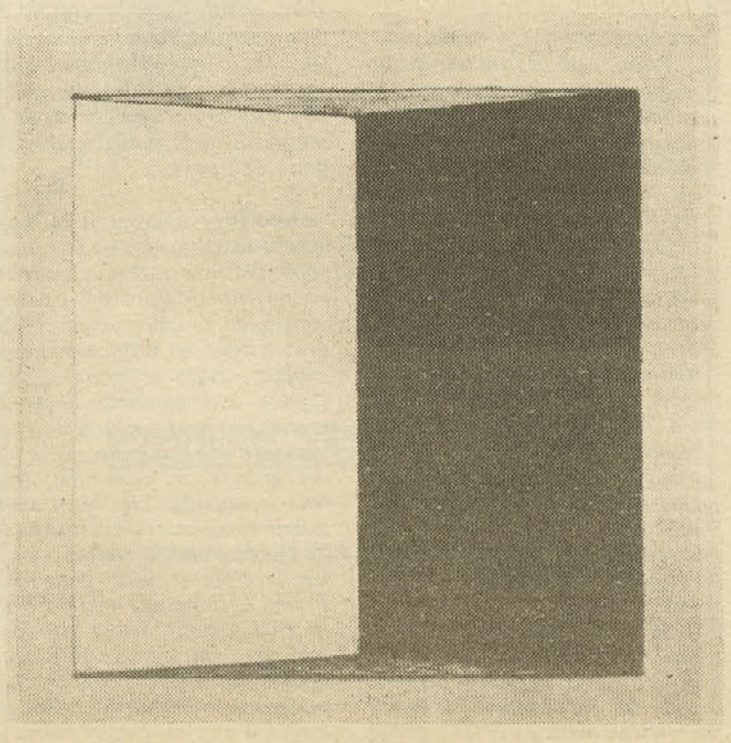

Jaakko Rönkkö: Konstrukcija v prostoru II, območje 1-3, risba z ogljem, 1983

sporočila

Štiridesetletnica smrti Mateja Sternena

Verd 1870 – Ljubljana 1949

Stopimo v Frančiškansko cerkev v Ljubljani...

Zdaj zdaj smo sredi Sternenovega slikarstva. Mojster slovenskega impresionizma je v vsej bogati vedrosti obrnil slovensko tradicijo, ne le po galerijah, temveč tudi na nebu ljubljanske cerkve. Če izhajamo odtod, se nam misel na velikega slikarja živo zareže v spomin.

Matej Sternen se je rodil leta 1870 na Verdu pri Vrhniki, študiral je na Dunaju in nato v Monakovem. Zavezan slikarski obrti, poklicu in znanju tradicije, je uveljavil najpomembnejše lastnosti slovenskega umetniškega izročila in tudi creda. Tako je na začetku samostojne poti slikal v Škofji Loki, tako imenovanem slovenskem Barbizonu, skupaj z Jakopičem in Groharjem po zgledu francoskega Barbizona. (Barbizon, kraj v okolici Pariza, kjer so se francoski slikarji krajinarji preskušali v posnemanju angleške metode slikanja, kot so jo dojeli na angleški pariški razstavi). Zadovoljil se je s slovenskim Parizom, kot so imenovali tisti čas Monakovo. Po diplomi na Dunaju je spoznal, da se mora umetniško sprostiti in da potrebuje pobude, ki so v tistih časih izzvenevale vsepovsod in našle prav v Parizu in Monakovem žarišče odlične slikarske vzgoje, šole, tradicije, znanja, popolnosti in hkrati izvire za novo – samosvoje.

Atelje v tem času ni več samo delovna soba za nanašanje barv na platno, ampak prava narodna delavnica v najlepšem pomenu besede. Umetnost zavezuje avtorja, da izpove občutje, ki so njegova po materi, po zemlji, po spoznanju, po srcu in vsestranskem prepričanju.

Takšni so bili naši impresionosti, pa vzemimo kogarkoli – Jakopiča, Jamo, Groharja in Sternena. Niso se izgubljali v raglabljanjih o tem, kaj je in česni. Zaupali so moči svoje osenosti, pezi prehojene poti, v pmerjavah z drugimi pa so sponavali veličino osebnega in skipinskega poslanstva.

Bili so bolj samotarji kot družabni ljudje: Vesel, Jama, Sternen, Grohar; le Jakopič je tud z besedo oznanjal poglede na novosti. Smo dovolj hvaležni ljudem, ki so garali, delali in s izpovedovali na svojih platnih ir občasnih razstavah?

In če jih ne bi bilo? Imeli i ilustratorje par exellence, veliki zamah pa bi ušel iz naših rok. Impresionosti so ga obdržali na evropskih vajetih.

IGOR PLEŠKO

Franjo Barbarič

28. januarja je odšel na svojo zadnjo pot Franjo Barbarič, upokojeni učitelj iz Gaberja pri Lendavi.

Vse življenje je ostal zvest svojemu rojstnemu Prekmurju. Nikoli ga ni zamikalo, da bi prekoračil Muro in poiskal vidnejše mesto, odmaknjeno težavam obmejnih krajev.

Bil je tih in preskromen za svoje bogato pedagoško znanje. Razdajal se je številnim rodovom. Z ljubeznijo je služil svojemu poklicu, v razredu je bil srečen. Vse delo je popestrila njegova izredna likovna sposobnost. Besedno razlago je vselej spremljala še likovna upodobitev. Pisava in risba sta prepričljivo dokazovali, kolikšen estet je bil, razlaga fizike in biologije v višjih razredih pa potrjevali njegovo bogato snovno in metodično znanje. Svoje bogato pedagoško znanje bi bil lahko prenašal sodelavcem, ki so takrat šele postajali učitelji ob delu. Sam ni silil v ospredje, pristojni pa ga niso znali ali pa hoteli opaziti.

Franjo je bil namreč človek močne volje in izrednega značaja. Ni se znal uklanjati nepremišljenim zahtevam takratnega hudega povojnega časa. Znal je presoditi, kaj je prav in kaj ni. Bil je človek vesti. Zato nikoli ni mogel nikogar prizadeti, saj ni znal prijeti za noben ideološki bič, nobenega ni vihtel nad nikomer, v vsem svojem službovanju. Ta poštenost in pokončnost sta zvečevali njegovo ceno in zbujali spoštovanje.

Za kakovostno delo pa ni bil deležen ne priznanj, ne pohvale, včasih raje nasprotno. Tudi nizke udarce je prenašal molče. Kljub temu je ljubezen do pedagoškega poklica prenašal tudi na obe hčerki. Tako je celotna družina služila učiteljskemu poklicu.

Bolezen, ki jo prinašajo napetosti in težave, ga je popolnoma priklenila na dom. Konec januarja pa je njegovo utrujeno srce zastalo.

Množica ljudi, ki ga je pospremila na zadnji poti, je najbolje potrdila, kakšen učitelj in vzgojitelj je bil naš kolega.

NOEMI

Popravek

V članku Koliko in kaj dela učitelj v osnovni šoli (Prosvetni delavec št. 4, 6. marca 1990), ki so nam ga poslali učitelji Osnovne šole Majde Vrhovnik Ljubljana, je bil v tiskarni izpuščen opis nalog učitelja matematike in fizike v šolskem letu 1989/90, in sicer:

1.	poučuje matematiko	923,4 DU/leto
2.	poučuje fiziko	229,4 DU/leto
3.	poučuje v 6. a eksperiment nivojske diferenciacije	105,6 DU/leto
4.	poučuje fakultativni pouk računalništva	45 DU/leto
5.	je razrednik 5. b razreda	160 DU/leto
6.	vodi razredne ure	24 DU/leto
7.	vodi govorilne ure, roditeljske sestanke	48 DU/leto
8.	sodeluje v strokovnih organih šole (učiteljske seje, konference, pedagoški kolegij, izobraževanje, ...)	140,9 DU/leto
9.	Pripravlja in vrednoti tekmovalne naloge	11,5 DU/leto
10.	vodi dopolnilni pouk za učence, ki imajo težave	33 DU/leto
11.	vodi dodatni pouk za boljše učence	70 DU/leto
12.	skrbi za kabinet	187 DU/leto
13.	opravlja dežurstvo po razporedu	9,2 DU/leto
14.	državni prazniki	70 DU/leto
15.	odmori	100 DU/leto
16.	dopust	196 DU/leto
	Skupaj:	2184 DU/leto

Za napako se opravičujemo.

nove knjige

Za drugačno doživljanje sveta

Izobraževalne slikanice za otroke in poljudnoznanstvene knjige za mladino založbe Mladinska knjiga

Najugodnejše obdobje, v katerem so dane vse možnosti za to, da razvijamo miselne in umske sposobnosti, so otrokova najzgodnejša leta. Tedaj lahko razvijemo otroku marsikatero sposobnost, tudi mišljenjsko-asociativne zmožnosti, lahko razširimo njegovo védenje in spoznavanje sveta. Danes je to morda že laže uresničiti kot pred leti, saj je navsezadnje tudi pri nas izšlo v zadnjih letih že kar nekaj knjig, v katerih skušajo avtorji – pisci besedil in ilustratorji – slediti novodobnim ugotovitvam pedagogike in psihološke znanosti in jih upoštevati v obravnavani snovi. Te knjižice skušajo biti ne le vsebinsko zanimive in nove, nekatere dajejo več poudarka prenašanju novega znanja, druge pa bolj spodbujajo otrokovo dejavnost in doživljanje, zanje pa je značilen tudi sodoben konceptualni prijem: povezujejo namreč izsledke različnih strok z novejšimi spoznanji o otrokovem razvoju in vzgoji.

V zbirki Velika izobraževalna slikanica, ki odkriva otroku različne dejavnosti in življenjske okoliščine, pojme ali procese, ki smo mu težje razumljivi, je izšla knjiga ***Pravljica potuje****, ki seznanja otroka z medijskim svetom radia in televizije, s tem povezano težko doumljivo tehniko in tehnološkimi procesi, v katerih nastajajo nam znani izdelki.* ***Vitan Mal*** *je približal otroku sicer suhoparni in stehnizirani svet z vstopom v potujočo pravljico, s katero nevsiljivo prikaže dogajanje v radijskem studiu, pojasni naprave in različna pomagala v njem ter pojme, kakršna sta snemanje v živo in snemanje za arhiv. Prav v tej knjižici se še posebno izrazi vloga ilustracij, ki jih je tokrat napravil Edo Podreka; ilustracija kot pomembna sestavina knjige ponazarja tokrat zlasti zapletene tehnične naprave in abstraktne procese ter pojme. Tako se avtorja slikovno in ilustrativno približata otroku tudi s podobami, ki so blizu njegovemu svetu. Knjižica omogoča tudi branje na različne načine: mlajši otroci bodo sledili predvsem fantazijskemu potovanju letečega dečka Petra, večji in zahtevnejši pa bodo pozornejši na tehnično stran besedila, na pojme in besede, ki so jim bili dotlej neznani.*

K nekoliko mlajšemu otroku je konceptualno usmerjena zbirka ***Murenček****, ki mu daje neposredne spodbude za čustveno doživljanje in lastno izražanje. V njej izhajajo glasbene pravljice, zvočne igre in uglasbene pesmi; otrok uživa ob poslušanju, to pa ga spodbuja k temu, da tudi sam zapoje, zaigra ali zapleše. Ker se otroci dobro odzivajo na te knjižice, so letos zbirko dopolnili z novostjo: to so lutkovne igrice za predšolske otroke in šolarje. Lutka naj bi bila tisto temeljno gibalo otrokovega doživljanja, ki ga pripravi do tega, da si zaželi tudi sam zaigrati igrico; v njej pa se močno izrazi otrokovo doživljanje, besedna komunikcija.*

V knjigi ***Boj v omari*** *– besedilo je napisala* ***Jana Milčinski****, knjižica pa je izšla prav v zbirki Murenček – je zbranih osem vsebinsko različnih igric, ki ustrezajo mlajšim gledalcem in igralcem ter skušajo biti zanimive in ne pretežko izvedljive. Igricam so dodani posamezni pesemski vložki, ki jih je uglasbil Borut Lesjak. Če bodo igrice v otrocih zbudile željo po uprizarjanju, bodo lahko ob njih vsestransko razvijali svoje sposobnosti: s pripravo lutk in prizorišča, z učenjem besedila in ob samem uprizarjanju, poleg vsega pa jih bo takšno delo povezalo med seboj drugače kot doslej.*

Kot glasbena publikacija je v isti zbirki izšel tudi ***Glasbeni koledar Janeza Bitenca****. To je leposlovna, glasbena in informativna knjižica, ki seznanja otroke, ki še ne berejo ali pa se šele uče branja, s koledarskimi datumi; pri tem usmerja otrokovo pozornost k osebnim doživetjem in različnim okoliščinam. Vsak od mesecev v letu je barvno ilustriran, opremljen s pesmijo v barvni in notografirani obliki, h koledarju pa spada tudi kaseta s pravljico o dvanajstih mesecih.*

V. K.

Zbirka tehtnih študij in razprav

Boris Paternu: OBDOBJA IN SLOGI V SLOVENSKI KNJIŽEVNOSTI, Mladinska knjiga, Ljubljana 1989.

Profesor dr. Paternu je že več let eden naših najvidnejših literarnih zgodovinarjev. Čeprav je v prvi vrsti strokovnjak za nekatera ožja področja, kot je na primer France Prešeren s sodobniki, in se nasploh več posveča poeziji kot prozi in drugim zvrstem, pa občasno tehtno posega tudi na domala vsa druga področja slovenske literarne ustvarjalnosti. Kako vsestransko je v tem širšem okviru njegovo obravnavanje različnih snovi, pojavov in osebnosti v slovenski književnosti, zelo zgovorno priča prav raznolikost razprav in študij, nastalih in večidel v zadnjih desetih letih bodisi doma bodisi na tujem v strokovni periodiki že objavljenih spisov, ki jih je uvrstil v pričujoči izbor. To so: Protestantizem in konstituiranje slovenske književnosti, Problemi literarno stilne diferenciacije v slovenski književnosti razsvetljenstva, Barok pri Prešernu, Konstituiranje slovenske poezije, K tipologiji realizma v slovenski književnosti, Problemi ekspresionizma kot orientacijskega modela, Slovenski modernizem, Temelji poetike slovenskega narodnoosvobodilnega pesništva 1841–1945, Problemi realizma in modernizma v povojni slovenski liriki, Sodobna slovenska poezija kot evolucijski problem in naposled Problem tipološkega preučevanja književnosti.

V tej razporeditvi tem, ki časovno segajo od protestantizma do problemov, s katerimi se ukvarja sodobna literarna veda, poskušajo te študije – pojasnjuje avtor v uvodni spremni besedi – »predstavitvi notranje stanje in nov razgled čez skoraj vsa obdobja in časovne sloge slovenske književnosti od njenih začetkov v reformaciji 16. stoletja pa do neposredne sodobnosti... Seveda te študije niso in ne želijo biti enciklopedični opisi ali sklenjena poglavja o obdobjih po meri tradicionalne literarne zgodovine,« dodaja dr. Paternu. »Te navsezadnje nimamo. So pa poskusi na novo zajeti in zaobseči globinsko in še nerazčiščeno problematiko z zgodovinske in teoretične strani, jo na novo pregledati in jo vzdigniti na ravnino sodobne misleče literarne vede in naše kulturne zavesti.«

Knjiga torej prinaša zanimiv splet raznorodnih, v celoto povezanih besedil, katerih skupni imenovalec je med drugim tudi dejstvo, da so nastala predvsem na pobudo in za potrebe mednarodnega znanstvenega simpozija Obdobja slovenskega jezika, književnosti in kulture od leta 1979. Izdajo, ki spada v zbirko Kultura, je opremila in tehnično uredila Meta Škrabar.

IZTOK ILICH

NOVO

Pri založbi EMONICA je izšla knjiga

Politika je kot usoda MILAN KUČAN

Trubar slovenske reformacije

Avtor Igor Savič

EMONICA LJUBLJANA

NOVO

Pri založbi EMONICA je izšla knjiga o prihodnosti

Dr. JOŽE PUČNIK

Od disidenta do predsednika (?)

Avtor Janko Lorenci

EMONICA LJUBLJANA

OEPD – Angleško-slovenski slikovni slovar

E. C. Parnwell, Cankarjeva založba, Ljubljana 1989. Ponatis slovenske izdaje (po angleški iz l. 1985). Prevedel Zdravko Duša, uredil Andrej Novak. Broširana izdaja, 96 strani

Cankarjeva založba je v sodelovanju z znamenito Oxford University Press pred kratkim ponatisnila mlajšega, bolj didaktično usmerjenega brata Dudnovega slikovnega slovarja, ANGLEŠKO-SLOVENSKI SLIKOVNI SLOVAR (ASSS). Ker je njegova prva izdaja iz leta 1987 minila tako rekoč brez pravega zaznamka v zadevni periodiki, mu vsaj tokrat namenimo nekaj vrstic.

ASSS spada v serijo dvojezičnih izdaj angleškega OXFORD ENGLISH PICTURE DICTIONARY; ta poleg slovenske, hrvaško-srbske in nemško-slovenske različice, ki jih izdaja Cankarjeva založba pri nas, obsega kar 13 izdaj (od francoske in italijanske do npr. kitajske, japonske in urdujske). Slovar je namenjen začetni in nadaljevalni stopnji, ustreza torej naši osnovno- in srednješolski angleščini vsaj tja do drugega letnika srednje šole. Skupaj šteje 96 strani, ki obegajo vsebinsko kazalo po poglavjih, slovar v pravem pomenu besede (str. 4–79), posebej še seznam merskih, utežnih in časovnih enot in preglednico fonetske abecede, uporabljene ob angleških geslih. Na koncu je v slovar uvrščeno abecedno kazalo vseh angleških iztočnic z oznako strani in geselske številke, temu pa sledi še slovensko kazalo s prevodom vseh gesel po poglavjih. Na začetku s varja je kratko, a zelo nazor navodilo za njegovo uporabo.

Kot rečeno, je ASSS izraz učno usmerjen. To dokazuje izbor gesel (2000 obdelanih ge zajema najosnovnejše besedje najpogostejših življenjskih in vornih položajev; zato pogla kot Človeško telo, Oblek V mestu, V samopostrežnici, pošti idr.), pa tudi celotna s varska zasnova (pod slikami le angleške iztočnice, prevod šele na koncu knjige, tako da uporabniku le v potrditev, vsiljuje pa se kot posrednik m sliko – predmetnostjo – in ang škimi označevalci). Z istim menom za vsakim geslom st zapis izgovarjave (tega večji D den, ki je namenjen tudi že str kovnjaku, prevajalcu, oz. veli bolj pisnemu izražanju, seve nima). Zanj slovar uporab mednarodno fonetič transkripcijo, ki pa je z mislijo Slovenca začetnika nekoli olajšana (/č, š, ž/!). K učenju p pomore tudi nazorna ponazo tev količinskih samostalnik pridevniških dvojic, predlog zaimkov in prislovov. Didak tično uporabnost slovarja pa p večujejo še izvirni angleški lovni zvezek in kompleta pres nic in stenskih tabel za delo v zredu, ki so prav tako v prod (iz uvoza).

RUDI MEDEN

RAZSTAVA

V Narodni galeriji bo od 12. aprila do 27. maja t. l. odp razstava Smeri razvoja nemške umetnosti od 1880 do 1933. *R stavo so pripravili Mestni muzeji Karl – Marx – Stadta in dopolnili s izbor z deli iz stalnih zbirk muzejev Nemške demokratične repub (Berlin, Dresden). S 113 eksponati – slikami, grafikami in plastik – so predstavljeni poglavitni razvojni tokovi nemške umetnosti s p udarkom na nemški varianti impresionizma, ekspresionizmu in stil pluralizmih v času med 1919 in 1933. Med 68 umetniki so tudi M Liebermann, Lovis Corinth, Käthe Kollwitz, Oskar Kokoschka, E Nolee in Ernest Ludwig Kirchner, George Grosz in Otto Dix, E Barlach in Wilhelm Lehmbruck, ki so najtipičnejši za posame stilne smeri v Nemčiji.*

Razstava bo odprta v Narodni galeriji vsak dan, razen ponedelj od 10. do 18. ure, ob nedeljah od 10. do 13. ure. Za najavljenje šol skupine so zagotovljena strokovna vodstva po razstavi. Skupine prijavijo vodstvo dva dni preje (tel. štev. 219-716).

NAORDNA GALERIJA LJUBLJANA

Oblaki so rudeči

Ljudske in umetne iz prve svetovne vojne, uredil in spremno besedo napisal Janez Povše, Založništvo tržaškega tiska 1988, opremil Marjan Kravos

Ko gre za refleksije na vojne teme v besedni umetnosti, bodisi ljudski ali umetni, je zmeraj tako, da nam bližnji čas več ohrani, prav zato je tem bolj hvale vredno, da je Janez Povše z urejevanjem in s spremno besedo pripravil antologijo pesmi Oblaki so rudeči; v njej je čas prve svetovne vojne zajet v anonimnih in umetnih pesmih. Čeprav poznamo (revialne) natise pesmi z vojno tematiko, vse od Gradnika, Župančiča, Bevka, do Rudolfa Maistra, Ivana Albrehta, Glazerja pa drugih – je vendarle šele antologijski zbir odprl možnosti za izbiro iz posebnega vidika.

Urednik se je odločil uvrstiti tudi anonimne avtorje, ali neugotovljene, da bi ob prevladujočih znanih imenih tem pristneje prikazal čas in razmere kot odsev v pesmih. S tem se je približal sodobnemu pojmovanju ljudske pesmi. Če pustimo to vprašanje vnemar, je bistvena poteza anonimnih ali ljudskih pesmi: zelo preprosta besedila jasno, zelo splošno zrcalijo čustveno in miselno stanje, preprosto spoznanje in metrična nezahtevna, preprosta ureditev. Kot drugi pol bi za primer lahko omenili zahtevno pesem Jože Lovrenčiča, kjer sta ubeseditvena izpoved in formalna ureditev pesmi na visoki, zahtevni ravni. Vendar bi urednik storil napak, če bi upošteval zgolj visoko raven pesniških odmevov na prvo svetovno vojno, kajti šele prerez značilnega, različnega, ustvarja stvarno razmerje v poetiki tega časa, pri tem pa narava estetike ni vodilnega pomena. V antologiji so zbrane pesmi znanih in manj znanih pesnikov, so premišljeno razvrščene, saj urednik s posameznimi letnicami od 1914 do 1918, pa zatem 1919 do 1921 omogoča, da sledimo kronologiji časa in pesniški odmevnosti; pri tem je pomembno, da je mogoče v taki kronologiji razpoznati lok čustvenih, doživljajskih in miselnih vzgibov, od začetnega zanosa, »korajženja«, pa do zavezanosti domu, domovini, vse do zavesti o uničujoči vojni, o razdejanju.

Pričakovali bi tematsko razporeditev glede na vojni okvir, saj so tako preskušeno možnost uveljavili že uredniki drugih in drugačnih zbirk. Skrben premislek ob Povšetovi kronološki razporeditvi pa nas prepriča, da s kronologijo posameznih vojnih let (in povojnih refleksij na vojno) doseže več jasnosti v odsevanju razpoloženja časa, občutja ljudi in spoznanj in s tem doseže stopnjevani lok spreminjajočega v zavesti in misli. Ne smemo pozabiti, da je vojna potekala pod okriljem Avstro-Ogrske, kjer je ostalo še vedno zapleteno prenekatero vprašanje slovenskega človeka pod, v bistvu, tujo zastavo. Seveda se pri tem zanesemo na urednikov izbor pesmi, ker je le tako mogoče govoriti o objektivizaciji pesemskega gradiva, ki sestavlja osmišljeno antologijo. Zbranih je 18 neznanih pričevalcev, 46 prepoznanih avtorjev, v vsej antolojii pa je 145 pesmi. Eno od urednikovih meril pri odbiri pesmi je gotovo »silno bitje človekovega srca, ki pravzaprav edino lahko združuje sodobnike s preteklimi obdobji in dogodki«. Urednik ni hotel s strogo estetskimi merili narediti reza, ki bi bil pri drugačni antologiji normalen. Tako je želel ohraniti ljudskega duha v anonimni in ponekod v umetni pesmi, seveda pa je upošteval tudi mnoge zahtevne pesniške izpovedi.

Leto 1914 se skozi pesmi kaže sprva malone lahkotno in s patosom, pa že s tožbo, z navzočnostjo smrti. V letu 1915 se pesem stopnjuje v spoznanju vojne groze, bitke so prikazane neposredno, vrstijo se begunci. Naslednje leto pomnoži begunski motiv, vrstijo se grobovi, vedrine ne more več biti, zato pa je vse več grobov. V naslednjih dveh letih se stopnjuje ples smrti, pesimizem je na črti realnih razmer in brezupja, vmes je razpad vsega, kar je človeku nekaj pomenilo. Pesmi, ki so nastale med leti 1919 in 1921 zrcalijo vojno kot spomin, kot tiha, največkrat prazna upanja na vrnitev svojcev, kot pričevanje o beguncih, žalosti in trpljenju v vojni. Največ pesmi je urednik odbral pri Francetu Bevku in Joži Lovrenčiču. Da ima primorski delež pesnikov ustrezno mesto v Povšetovi antologiji, je razumljivo in prav; poleg omenjenih so tu A. Gradnik, Igo Gruden, Janko Samec, Albert in Karel Širok in Anton Batagelj. Med drugimi pesniki navedimo vsaj še Otona Župančiča, Frana Albrehta, Antona Debeljaka, Cvetka Golarja, Silvina Sardenka, Manco Komanovo, Pavla Golio, seveda pa je tu še vrsta drugih imen.

Knjiga je opremljena z reprodukcijami razglednic Maksima Gasparija. Posrečena domisel ima hkrati tudi dokumentaren pomen in smiselno dopolnjuje pesemsko motiviko. Janez Povše je z esejem Katera preteklost je živa? strnjeno podal poglede na vsebino antologijske zamisli in izpeljave ter na vrsto vzporednih vprašanj. Ferdo Šerbelj pa je spregovoril o slovenskih razglednicah iz prve svetovne vojne, še posebno pa o deležu Maksima Gasparija. Škoda, da ob koncu urednik ni dodal kratkih bibliografskih podatkov o posameznih avtorjih. Lepa knjižna oprema Marjana Kravosa naredi antologijo privlačno.

IGOR GEDRIH

Zgodnje uvajanje otrok v naravoslovje

V knjižici s tem naslovom zbrani prispevki z lanskoletne posvetovanja o zgodnjem uva nju otrok v naravoslovje, ki ga Državna založba Slovenije Zavod SRS za šolstvo priprav v sklopu 10. jugoslovanske r stave učil in šolske opreme.

Povsod v razvitem svetu se varjajo z vprašanjem, kako najmlajšim približati dogajanje narave in jih usmeriti v nara slovje. Pri nas je to gibanje sp budila in razvila dr. Aleksand Kornhauser s sodelavci in nji projekt Pamet je boljša kot met je znan domala v vseh o ljih. Odzivi nanj so različni – zelo dobrih do zelo kritič Raznolika in polemična pa tudi besedila v omenjeni knjiž toliko dragocenejša prav za ker bodo k razmišljanju in is nju odgovorov spodbudila koga.

Publikacija, ki sta jo ure Aleksander Cokan in Edv Kobal, je prva od del na te Ljudje in znanost.

L. L.

ALBERT PAPLER

Za uk prebrisani

Vojna zvezd in zvez

»Tovarišica madam, naša direktorica po plačilnem seznamu, se nam bo jutri popoldne ob šestih osebno predstavila in želi, da se zberemo vsi v zbornici!« je na šoli za oblikovanje obvestil poučevalsko srenjo tajnik, ki je bil poslej namesto nje eno leto šef šole.

Polnoštevilno zbrani smo jo zagledali, ko je vstopila: dama prijetnega videza, ki pa ni sedla na ponudeni stol; je kar obstala, visoko dvignila list Pavliha in spregovorila:

»Najprej se moram zahvaliti navzočemu, ki je v Pavlihi objavil vest, ki me je dosegla v Ameriki! Potrudil se je v verzih napisati, da sem jabolčni pedic oziroma škodljiva gosenica!«

Vsi v zbornici smo vedeli za liste verze in nikomur se ni zdelo vredno omeniti, da avtorja ni v zbornici, ker je zadevo objavil Torkar brez podpisa.

Začetek njenega delovanja nas je rahlo poparil, ne pa vznemiril. Našumelo je v naslednjih dneh, ko je nekaterim likovnikom začela razlagati, da so na tej šoli bolj za škodo kot korist. Nato se je začelo ukinjanje oddelkov in napoved, da bo šola zaživela šele po prihodu novega kadra. Nekateri so se umaknili v pokoj, nekateri v druge službe, panika likovnikov je naraščala in eden me je govoril:

»Nekdo mora to žensko zaustaviti in predlagam, da bi vi, ki niste likovnik, to hajko zaustavili. Dali vam bomo vse funkcije, da boste ukrepali v imenu vseh nas, ki smo na udaru.«

»Mar mislite, da bom kot vaš zastopnik na udaru zato samo jaz?« sem se branil, pa ni pomagalo. Že naslednji dan so me soglasno izvolili za večkratnega predsednika – se ne spomnim več česa, madam je pa za moje povišanje zvedela in me v tistem tednu poklicala k sebi v pisarno, kjer je sedela še ena madam z vrha terenske oblasti, ki mi je zavzeto razložila:

»Prejšnjega direktorja se vam je posrečilo nagnati, zdajšnje direktorice se vam pa ne bo!«

»Ali se pa bo!« sem podvomil in razgovora ni bilo več.

Z zanimanjem sem pričakoval, s kakšno municijo se me bo lotila in se me je že naslednji teden v zbornici, ko je nekaj časa listala po dnevniku in redovalnici, da mi je pokazala rubriko, kjer sem vpisal snov: »Jurčič. Deseti brat.«

»Joj!« je zavrtela oči v strop. »Kdo pa še bere zdaj Jurčiča? Se vam zdi to potrebno? Sicer pa pride na šolo mladenič za slovenščino, ki je tudi pesnik. Menda bo kar prav, če dobi šola za oblikovanje tudi pesnika? Vi boste pa poučevali ruščino. Vam je prav? Seveda vam je prav!«

Nadel sem si obraz srečnega očka, ki zve za dvojčke, in zahvalil sem se ji za pesnika in ruščino, glede Jurčiča sem ga pa polomil, da je silno užaljena hlipaje odhitela iz zbornice.

Pesnik se je nato pojavil in takoj sem mu odprl srce ter omaro z vso zakladnico slovenistike od Trubarja do Šalamuna – pa je mladi mož vzvišeno odklonil vse, češ da vsega tega on ne potrebuje. Zares ni potreboval, ker je v vseh razredih bral samo Don Kihota in se ga je prijelo ime Rosinant.

Madam je nato prešla od puške na topništvo: ukazala je opremiti dvajset metrov proč in nadstropje više posebno zbornico z bidermajerskim pohištvom in tja je prišla nova garnitura: tri brhke, mlade arhitektke in arhitekt.

»Prosim, da ne iščete kontaktov z novodošlimi, ki bodo imeli svojo zbornico, vanjo pa nihče od vas nima vstopa!« je madam obvestila zbornico, poslej imenovano bidermajer.

Toda! Bidermajerke so povabile mene – v gostilno vizavi – in mi na kratko razložile, naj se ne zaletavam v zid in ali se zavedam, kakšno moč, vpliv in oblast ima madam, ko v primerjavi z njo pomenim ničlo.

Odklonil sem ponudeno pijačo in zato, da sem učinkoval vsaj kot pozitivna ničla, hvaležno zavrnil tudi poklek pred madam. Je pa te sorte ponudba le prišla za menoj in sinilo mi je, da se je s temi zvezdami na šoli treba bojevati z orožjem nasprotnika, z iskanjem zvez.

Zbornico sem obvestil in ganila me je klena stoodstotnost, ponižana zaradi bidermajerjev in madaminih ukrepov.

Postal sem bojevnik za zveze in poiskal sem prvo med šolskimi oblastniki, zvez št. 1, ki mi je razodela:

»V zvezi s teboj sta se pri meni že oglasila slikar in slikarka ter me opozorila, da se grebeš za direktorsko oblast ter da onadva nočeta prenašati mnenja, da sta v zbornici z menoj soglasna ali povezana!«

»Strel v hrbet torej? Prav on me je za revolt navdušil.«

»Tako nekako bi se temu reklo!« sva ugotovila, jaz pa vedel, da je strah za ljubi kruhek že na delu in je bil res. Bolj pošteni so me začeli vljudno obveščati, da jaz kot jaz pravzaprav nimam nobenega pravega komunističnega ozadja, da jih je strah. Mene je pa grabila nekakšna lovska strast. Začel sem delovati ilegalno, na svoje. Vključil sem zvezo št. 2, sošolca. Najprej me je opozoril, da imam eno funkcijo preveč, nato pa poučil, kje in komu naj se uradno pritožim.

Z užitkom sem odpredaval vse, kar se je divjega na šoli nabralo, tudi to, da se v bidermajerju med poukom kroka in zakaj je prišlo do upora že med dijaki, pred katerimi je madam sramotila nekatere likovnike in predavatelje. Ko sem mu (podprt z navodili zveze št. 2) razložil, da nisem v nevarnosti jaz, ampak on, če ne bo ukrepal, je zdirjal k zvezi št. 2, se razburil in odšel v pokoj, ker ni dosegel mojega odpusta iz šole.

Madam je zaslutila, da postajam sistemski bojevnik in povabila me je v kavarno, mi predlagala darilo (dva meseca deviznih počitnic na tujem) jaz pa njej, naj si da pregledati podstrešje.

Poslej sva z madam le dopisovala, se pisno zmerjala dokler nisem poiskal politične zveze št. 3 – nekdanjega dijaka. Povedal sem mu o »kšeftu« ki mi ga je predlagala madam in je zadevo uredil:

»Imate med dijaki kakšnega visokega učenca?«

»Imam, oče je ta pa ta!«

»Izvrstno! Ta naj prebere v imenu dijaštva obtožnico, vi pa skličite zbor šole.« Potem je bil zbor, obtožnica je zadonela, madam odrevenela in samo še naslednji dan je prišla v zbornico. Zahvalila se je trem, ki so jo ves čas njene vlade o vsem, kar se je govorilo v zbornici, pridno obveščali. Izbrala si je pa lisica nedolžne, napačne – obeh, ki sta mi skakala v hrbet, ni omenila. Potem je ni bilo več in totalitarnega brezumja na šoli tudi ne.

Marjatta Hanhijoki: Klobuk s tančico, jedkanica, 1986

satira humor

Inšpektorske

uradno: nadzorno-svetovalne
splošno: vohljaške

Kdaj pa kdaj se je napovedoval varljivo miren dan. Recimo, da je lilo kot iz škafa ali pa se je vlekla nepredirna megla in v takem PS ne gre na teren. V snežnih zametih tudi ne.

Že je kazalo, da se bo dalo uradovati iz zaledja. Kuka telefonska zveza s šolo pa zanimanje, kdaj bodo poslali izpolnjene vprašalnike in podobno. Nato pa nekaj nerazburljivega branja iz drobnega revialnega tiska, zanimive novice na primer. Bogvaruj prve strani in uvodnike. Raje Cicibana. Najprej pa kavica in sprostilni klepet s kolegi, ki se tako in tako zmeraj zasuče na poslovno področje. Vtisi s posameznih šol. Kratki stiki z delavci v vzgojno-izobraževalnem procesu. Spretnosti pedagoškega vodstva ali njegova popolna neučinkovitost. Nekaj vzdihov, da se bliža pisateljevanje poročil in dešifriranje podatkov iz Š-A in Š-O. Spet bo nekaj pedagoških osebkov ostalo brez kake pomembne okončine, ker bo en ravnatelj v statistiki prikazal dve tretjini knjižničarja, drugi bo pa izposojeno tretjino pozabil vpisati. No, pa bo že, saj se poznamo.

V dokajšnjo idilo bivanjske stvarnosti je skoraj zagotovo zabrnel telefon in lučka na njem je mežikala meni.

Želite, prosim?

Ali ste vi odgovorni za to pa to šolo? Poslušajte, učiteljica iz drugega razreda je nora. Naša Malči vse zna, pa je kontrolko spet pisala nezadostno. Pa je imela dve točki več kot sošolka, ki je dobila trojko. A lahko učiteljica ocenjuje tudi pisavo? Vse ji je prečrtala, pa je imela samo eno besedo narobe. Veste, moj mož je inženir. Malči je prosila, da bi bila vprašana, pa je rekla, da ne, ker bodo jutri spet pisali. Ali je to po zakonu, da zmeraj nekaj pišejo? Mi smo pisali samo šolske naloge. Veste, saj sem jaz tudi študirala. A pogovorila da naj bi se z njo? Ja, ali je ne poznate? Ali ne veste, kakšna je? Saj nas ne posluša. Kar starši predlagamo, se ji zdi primitivno. Pa sem jaz tudi toliko študirala, da vem, kaj je prav. Dajte no, psihologinja, tista avša. Ne, z ravnateljem se ne bom pogovarjala. Predobro ga poznam. Ja, saj se vsak dan učim z njo, kaj pa mislite o meni? Mi smo urejena družina, veste. Moj mož je inženir, ampak sedanje šole so blesave.

Brr! le zakaj tako neznosno lije? Ali ni dovolj, da bom danes še enkrat oškropljena do vrh glave in da si bom spet nametala na meča za celo fasado blata? Ravno ta inteligentka mi je še manjkala. Predstavila se pa ni, kje neki. Da bo potem še slabše, je rekla. Se pravi, da mi ne zaupa, kanalja. Misli, da bom drla na šolo in tam uprizarjala cirkuse zaradi njene Malčke. Naj si pomaga s svojim inženirjem. Jaz ga nimam, pa ravno tako živim, če ne precej bolje kot ona.

Driiin.

Moj bog, kaj pa jaz vem, kdo bo plačal. A ne izobraževalna? Ne, pravi ravnatelj. Kaj pa svobodna menjava dela? Ne pride v poštev. Veste, denarja ne smemo prelivati, to je protizakonito. Kdo si je izmislil to težko kvartopirsko metaforo, se zjezim pod kožo, ko popolnoma simultano že ponudim naslednjo rešitev: pa če bi si pomagali z učenci v smislu družbeno koristnega dela? Kje pa, tovarišica! Arest. A veste, da pravilnik o varstvu pri delu... Pravzaprav, nekaj sem se spomnil. Nekaj bom še poskusil, tovarišica. Vam bom povedal, če bo uspelo. Najlepša hvala, ker ste mi bili pripravljeni pomagati. Kako pa kaj drugače? Ali se boste kmalu kaj oglasili?

Si ga videl, frihteljca! Takole prebrisano je hotel zvedeti, kdaj me bo nosilo okrog. Če bi bil kaj pameten, bi to lahko sklepal iz vremenske napovedi.

Ni dano, da bi se PS kak dan mirno posvetil sam sebi.

Po golobnjaku pometa
BERTA GOLOB

skozi okno

Med štedilnikom in šolo

Praznovati 8. marec DA ali NE, to je zdaj vprašanje

Moja hvaležnost Klari Zetkin za pravice, pribojevane ženskemu svetu, danes po tolikih letih ni nič manjša. Nasprotno, zmeraj znova se vračam k njej, še posebno v dneh okrog 8. marca to so srca mnogih polna ljubezni do nas žensk. Ne najdem pa prelike kontinuitete v nadaljevanju njenih idej. Naše vrle Ane, Pepce in Vide so marsikaj spremenile. Da, tudi meni!

Spomnim se kar na bližajoče volitve. V tej množici kandidatov res ne vem, komu naj dam svoj dragoceni glas, čeprav imam to pravico. Res je tudi, da sem poleg domače zaposlitve dobila še »ziher državno službo«. Toda s tem se moja pleča niso razbremenila, vmpak obremenila toliko, da mi je začelo kriviti še hrbtenico. Zakaj? Vsi v moji družini me še danes najraje gledajo ob štedilniku in domu. Možu domača hrana najbolj ustreza, zaradi žeodčnih težav, sin v šoli ne je tato, ker se boji, da bo moral pojesti tudi to, česar ne mara, hči pa v skrbi za linijo res ne bi jedla vsega počez. »Oh, pa tudi denarja ni, da bi zunaj jedli vsi,« bi je malo bolj pesniško izrazila. No, sicer sem pa denarno res neodvisna. Le da ta neodvisnost ne pomeni to, da lahko pograbim kovčke, kadar bi rada. V tem primeru ne vem, kako bi shajala brez moževih dodatkov. On nameč na srečo ni v »ziher državni službi«, ampak se gre tržno državno službo. Torej k vragu moja neodvisnost! Res pa je, da sama z otrokoma z mojo plačo ne bi mogla ne živeti ne umreti. »Nekaj vmesnega,« bi se bolj sočno reklo. Sicer pa sem v naši družini za vse polomije še zmeraj kriva predvsem jaz. Vsi mi venomer očitajo, da sem s službo preveč obremenjena, da nimam dovolj časa zanje, kadar me najbolj potrebujejo, da zmeraj samo hitim, delam, delam... Veste kaj pa jaz mislim: Kot senca tavam sem in tja, skačem, mašim luknje, gladim, si očitam, da tega in onega nisem temeljito opravila niti doma niti v šoli. Skratka, nikjer. Še najmanj pa sem naredila za svojo dušo. Nekako iz teh razlogov mi je bil dobrodošel še naš pes. Nanj sem še računala. Toda tudi on le zahteva: »Pelji me ven, lulat in kakat moram.« »Peljem te, če bom lahko ta čas, ko boš ti opravljal svoje potrebe razmišljala po svoje.« Tako sem z njim dosegla lep kompromis. Toda glej ga, zlomka. Mož je res brihtna glavca. Pogruntal je, da me je začel še pes jemati. Celo to se mu je posvetilo, da se lahko med pasjimi potrebami ukvarjam s svojimi mislimi. Ne vprašajte, kako je jezen na ubogega cucka. Včasih se zatečem po tolažbo k mami. Toda ona gleda na stvari primerjalno in me obdari le s tem, da gre danes ženskam res bolje kot včasih, saj so denarno neodvisne. Pravi, da ona ni nikoli tako bedasto razmišljala kot jaz o nekakšni enakopravnosti z moškim svetom. Zmeraj se je primerjala le z ženskim trpečim in manj trpečim svetom.

Začenjam uporabljati njene nasvete, ker z nasveti raznih An, Pepc in Vid ne pridem nikamor več, nasprotno, čedalje več delam v šoli, doma, zunaj šole in drugje. Toda tudi 8. marca ne praznujem več. Vse, ki ga pa, vam želim veliko miru in zadovoljstva ob izpolnjevanju družinskih in službenih dolžnosti. Pa na mnoga leta, da boste lahko poskrbele še za kakšnega vnučka, saj veste, kako naporno je družbeno varstvo za mlado družino! Popolnoma osuši denarnice, zdravstveno pa uniči tudi dojenčke.

MARINA UMNIK

servis za čiščenje objektov
LUNDER & ŠILAR

Pisarna
Parmova 45, 61000 Ljubljana
tel.: 318-152

- **OPRAVLJAMO REDNO VSAKODNEVNO ČIŠČENJE OBJEKTOV**
- **IN GENERALNO ČIŠČENJE TALNIH OBLOG**

SE PRIPOROČAMO!

Spoštovani, to ni laž!

Razmišljanje ob pismu, ki »prinaša srečo«

Modra kuverta, otroška pisava. Le kdo mi je pisal? Odprem, začnem brati: »Ta prošnja vam lahko prinese srečo... Prosimo vas, da naredite 20 kopij in jih pošljete ter počakate, kaj se bo zgodilo... Odposlati ga morate v šestindevetdesetih urah po prejemu...« itd. Navedeni so primeri srečnežev in nesrečnežev in opozorilo, svarilo, kaj vse čaka tistega, ki verigo prekine. (Veliko jezikovnih napak!)

Igra z naivneži. Igra z ljudmi, ki verjamejo v čudeže. Zakaj?

»Gotovo so taka pisma tudi med mojimi učenci,« pomislim.

Naslednji dan učencem pismo pokažem. Nekaj učencev potegne pisma iz torb. Povem svoje mnenje o vsebini pisma in čakam na odziv.

Eden izmed učencev vstane vesel, nasmejan in glasno, zadovoljno pove: »Tovarišica, jaz sem vam poslal pismo. Nisem vedel, komu naj pišem in pošljem 20 pisem, pa sem ga poslal tudi vam, saj vam želim srečo.«

Med drugimi učenci različne reakcije. Nekateri so delili srečo naprej. (Vsi tisti, ki so jim mame razmnožile prejeto prismo v 20 primerkih.) »Oh, kdaj pa bi napisala 20 pisem! Čakam!« se je oglasila učenka iz zadnje klopi. »Jaz pa nimam toliko denarja za znamke,« pove učenec v drugi klopi.

Ob vsaki trditvi (primeru sreče, nesreče) v pismu pove svoje. Poudarila sem: »Na loteriji ne morem dobiti ne s tem pismom, ne brez njega, saj ne igram nobene igre na srečo.« Primere nesrečnežev, ki jih je doletela smrt ali bolezen bližnjih so mi pomagali komentirati tudi učenci.

Za 8. marec sem poleg šopka dobila kartico PODARIM-DOBIM.

Za vsako ceno mi moji učenci želijo srečo. Vedo, da pisem nisem odposlala.

Zdaj čakamo! Učenci mi privoščijo avto.

STANKA PUCKO

GLASBILA SVETOVNO ZNANIH IZDELOVALCEV:

bekton

BOSS a sound innovator

Roland

YAMAHA
NIPPON GAKKI CO. LTD HAMAMATSU JAPAN

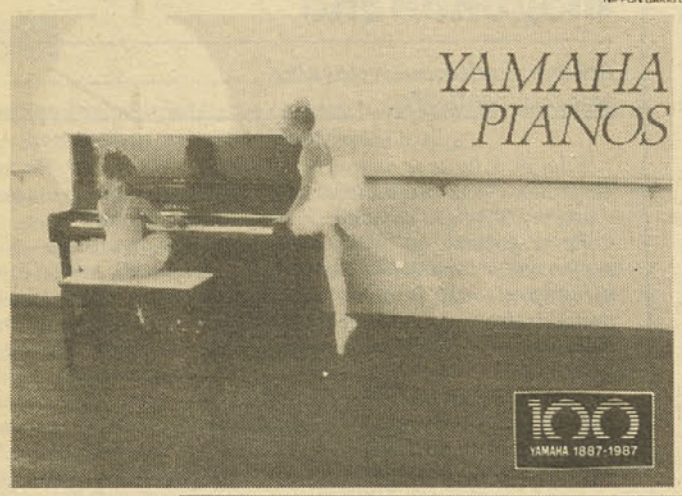

ZASTOPA IN PRODAJA: avtotehna 61000 Ljubljana, Titova 36, telefon: (061) 317-044, telex: 31223 yu avtena, telefax: (061) 320-589, poštni predal: 593/XI

camp d.o.o. Koseška 11 Ljubljana 61000

Ponujamo vam:

1. Nakup nove počitniške prikolice iz programa IMV – ADRIA Novo mesto
2. Nakup po sistemu »staro za novo«
3. Odkup in nakup rabljenih prikolic, komisijska prodaja
4. Financiranje: leasing za nove prikolice
5. Popravila Adrijinih prikolic

PRI NAKUPU NOVE PRIKOLICE, VAM VRAČUNAMO STARO.

POPOLNA OSKRBA VAŠIH POČITNIŠKIH PRIKOLIC V KAMPIH.

Vabimo vas, da nas obiščete v naših prostorih na Koseški 11 v Ljubljani, vsak dan od 9. ure do 17.30, v soboto od 10. do 13. ure ali pa pokličete po telefonu 061/555-340.

PRODAMO 7 računalnikov commodore 64
z ustrezno opremo.
Računalniki so povezani v mreži.
Srednja lesarska šola, Škofja Loka, Kidričeva 59
telefon (064) 632-413 632-345

Ne zamudite ugodne priložnosti!

zagotovite si **10% popusta**

pri nakupu kompletov sestavljivih igrač JERNEJ

samo še do konca tega tedna v Pedenjpedu

Različni kompleti strokovno preverjenih in večkrat nagrajenih igrač so primerni za otroke, stare 3 do 10 let.

Oglasite se v Pedenjpedu
Wolfova 12, Ljubljana
tel.: (061) 214-617, fax.: 210-909

Odprto imamo od 8. do 15. ure
in ob torkih do 17. ure.

Igrača je dobitnik nagrade ZLATA ZIBKA.

Pedenjped

SKUPNOST OTROŠKEGA VARSTVA SLOVENIJE
DOBRA IGRAČA

Peto študijsko leto Univerze za 3. življenjsko obdobje

Na uvodnem srečanju v peto študijsko leto Univerze za 3. življenjsko obdobje so predavatelji govorili o temeljnih spoznanjih in dosežkih delovanja te Univerze.

Prof. dr. Ana Krajnc je dejala, da je doživetje bistvo in temeljna zasnova izobraževalnega dela z odraslimi. Zato se pojavi tudi razlika med učenci v redni šoli in odraslimi, katerim je izobraževanje drugotna dejavnost. Odrasli so bolj motivirani, saj se za izobraževanje odločajo prostovoljno. Pomembno pa je, da sta organizacija in potek izobraževanja drugačna kot v rednem šolanju. Univerza za 3. življenjsko obdobje se povezuje tudi z evropskimi programi. Za naše razmere sta zanimiva izobraževanje starejših in program za brezposelne. Spremembe v teh socialnih skupinah zvišujejo raven kakovosti življenja vse družbe.

Iz Ljubljane se bo izobraževanje odraslih razširilo še v Beograd – tam bo novembra ustanovljena Univerza za 3. življenjsko obdobje. V Zagrebu pa že potekajo priprave za njeno ustanovitev.

O tem je spregovorila Dušana Findeisen, mag. Mijočeva pa je predstavila sekcijo iz Velenja:

Delujejo četrto študijsko leto in imajo 14 izobraževalnih skupin. Pogovorna angleščina in nemščina, plesni krožek, plavanje, likovni krožek, zgodovinsko-etnološki krožek in trije krožki ročnih del so preneseni iz lanskega programa. Prvič so organizirali krožek za medosebne odnose, računalniški krožek, začetni tečaj angleškega jezika, ljudske plese in uvod v igranje bridga. Krožek bridga so ustanovili zato, ker je v sekcijah premalo moških.

Delavnica ustvarjalnega pisanja je dejavnost, ki jo v Ameriki razvijajo že 53 let. Temelji na samostojnem delu, individualnih pobudah, seminarski obliki dela in intenzivnem branju. Motive za njen nastanek pri nas je predstavila prof. Blažičeva.

Ob koncu smo poslušali predavanje prof. dr. Janeza Bogataja in si ogledali diapozitive o kulturni dediščini. Predavatelj nam je predstavil nekaj kategorij kulturne dediščine, na katere pozabljamo. Predavanje, ki je bilo pravo doživetje, nas je znova opozorilo, da bi morali izobraževanje, kulturo in sporočila prednikov bolj spoštovati.

KARMEN ŠPILEK

TOP PRINTS LX 400 LOW COSTS

TO NI DESET ZAPOVEDI, AMPAK DESET RAZLOGOV ZARADI KATERIH JE VREDNO KUPITI TISKALNIK EPSON LX 400

1. TISKALNIK EPSON LX 400 je 9-igelični matrični tiskalnik formata A-4
2. Maksimalna hitrost tiskanja je 180 znakov v sekundi
3. Vgrajen ima paralelni vmesnik
4. Vgrajen ima vlečni traktor
5. TISKALNIK EPSON LX 400 ima vgrajen izbor jugoslovanskih znakov
6. Lahko ga kupite v dinarski prodaji
7. Ob dobri kvaliteti je tudi cena ugodna – samo 5.453 din.
8. Ker imate zagotovljen kvalitetni servis in tehnično podporo
9. TISKALNIK EPSON LX 400 lahko kupite v vseh prodajalnah AVTOTEHNE ali na prodajnih mestih večjih Avtohetninih partnerjev
10. Preprosto zato, ker je nujno, da imate ob dobrem računalniku tudi dober tiskalnik

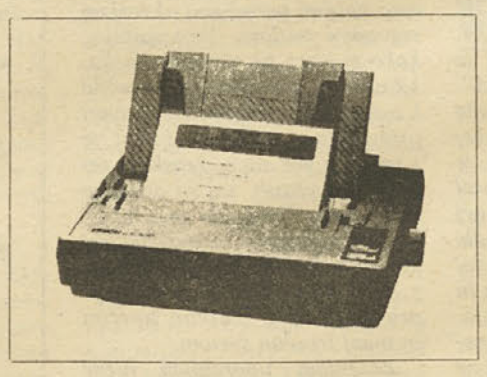

EPSON

Vabimo vse, ki se zanimate za nakup tiskalnika ali drugih izdelkov iz EPSONOVEGA ali ROLANDOVEGA programa, nas obiščite ali pokličite po telefonu.
AVTOTEHNA, Ljubljana, Celovška 175,
tel. 061/552-150
Poslovalnice MK Veletrgovine,
Birostroj Maribor,
Mladinska knjiga, KIP Ljubljana,
ZO TKS Ljubljana

TISKALNIK EPSON LX 400 – veliko ime, zanesljiva kakovost

avtotehna

Ljubljana, TOZD Zastopstva, Celovška 175, 61000 Ljubljana,
telefon: (061) 552-341, 552-150, teleks: 31639, telefaks: 061-552-563